מיפוי ארגוני הלהט"ב בישראל

דו"ח מסכם

חקרו וכתבו:

פרופ' ישראל כ"ץ, עדי מעוז, דנה אלפסי, ניר לוי

ניהול מקצועי:

אוהד חזקי ורונית לוי

יוני 2018

ת"ד 8515, ירושלים 9108401
טל': 02.6782887 | פקס: 02.6791555
Email: zofnat@zofnat.co.il, www.zofnat.co.il

יותר משלושים שנות ייעוץ
צפנת | מכון למחקר, פיתוח וייעוץ ארגוני

המחקר נכתב עבור ובשיתוף ארגוני קהילת הלהט"ב בישראל:

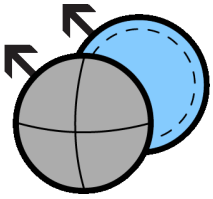

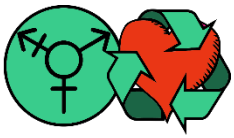

תוכן עניינים

רקע 4

תקציר מנהלים 5

ריכוז ההמלצות המרכזיות 7

מיפוי ארגוני הקהילה בישראל 9

ממצאי הסקר לארגונים 9

פעילות חוץ ארגונית 13

המרחב הארגוני הלהט"בי - ניתוח 16

גבולות השדה, הקהילה והעשייה 16

אופי ופעילות הארגונים 18

שיתוף פעולה בין הארגונים 19

היחס לממסד 22

סיכום 25

ריכוז ההמלצות המרכזיות 26

נספח – ממצאי סקר הקהילה 43

סקירת ספרות 36

רקע היסטורי כללי 37

היררכיה של זהויות ויחסי כוח 39

ההיסטוריה של התפתחות המאבק הלהט"בי במדינות שונות 41

ארגוני להט"ב בעולם 46

מעמד סטטוטורי ומקורות מימון 48

סקירת סוגי הפעילויות 49

קואליציות והתארגנויות בין-ארגוניות בשדה ארגוני הלהט"ב 50

ההיסטוריה של המאבק הלהט"בי בישראל 53

רקע

הדו"ח המוגש כאן הוא פרי יוזמה משותפת של ארגוני קהילת הלהט"ב ושל מכון אלכא למנהיגות וממשל - ג'וינט ישראל. המניע לדו"ח היה הרצון למפות את שדה הלהט"ב בישראל ובעיקר את הארגונים המעניקים שירותים לקהילה ופועלים למענה, ואת הצרכים שלהם. כל זאת, מתוך מחשבה שניתן יהיה לזקק מכך למידות רלוונטיות לצורך היערכות אסטרטגית במבט צופה עתיד, ולגבש המלצות לפעולות המשך.

במסגרת זו פועלים כיום בישראל כעשרים ארגונים הפונים לפלחים ספציפיים בקהילה: לעיתים על בסיס גיאוגרפי, לעיתים על בסיס הנטייה או הזהות המינית, לעיתים על בסיס נישה ממוקדת. בעיקרם מאורגנים כעמותות, אך יש בהם שמתפקדים כשלוחה יישובית מוגדרת ומקבלים משאבים עירוניים ואחריות בהתאם.

המיפוי אינו מתיימר למצות את כלל הגופים המכוונים לקהילה, שכאמור אף היא אינה עשויה מקשה אחת. לצד ארגונים אלה, וארגונים אחרים, קיימות התארגנויות רופפות יותר, או כאלה שלא התמסדה זיקה של ממש בינן לבין שאר ארגוני הלהט"ב, וכן פעילות של פרטים. ניכר גם חוסר בייצוג כל הקולות השונים בקהילה, וזאת על אף הרגישות הרבה לדקויות זהותיות והרצון באמירה מובחנת של כל קבוצת משנה. בהרבה מובנים זו שעת רצון, ויש לשמוח על כך, בד בבד עם הצורך בביסוס היכולת להתחדש ולהתפתח.

הקהילה הלהט"בית עברה דרך ארוכה לאורך העשורים האחרונים, בישראל ובעולם כולו. בסקירת הספרות המקיפה המופיעה בנספח קיימת התייחסות לדרך זו, בהתייחס להתפתחותו של מאבק הקהילה הגאה והתפתחותם של ארגונים ממוסדים לצידו ובמסגרתו. כקהילה שחבריה התנסו ברדיפה, בהיעדר הכרה, ובצורך להסתיר זהות או להיאבק עליה, ליוו מוטיבים דומים גם את צמיחתה ואת התארגנותה לאורך השנים. ויחד עם זאת נצברו לאורך הדרך הישגים רבים בעולם ובארץ. בעיקרה הצליחה הקהילה לאורך השנים גם להכיר בשונות שבתוכה וגם לזכות ללגיטימציה ציבורית (גם אם עדיין קיימת אפליה ממוסדת בהיבטים שונים): החל בביטול החוק האוסר על משכב זכר ב-1988, המשך בייצוג הגובר בכנסת וברשויות המקומיות; בחקיקה ובפסיקות דין שהעניקו זכויות לבני ובנות הקהילה; בקיום מסגרות חינוך והסברה לצעירים ולצעירות ביחס להגדרתם המינית; במה שנלווה למצעדי הגאווה שהפכו אירוע שנתי בולט ביישובים מרכזיים; בהקמת ארגונים; וכלה בנראות הולכת וגוברת בשיח הציבורי, וב"יציאה מהארון" של דמויות מוכרות בתקשורת.

מצב זה מתקיים לצד המשך פיצול שכיח בין הארגונים השונים הפונים אל הקהילה, ולצד הנתון שרוב המשתייכים לקהילה אינם פעילים לאורך זמן בארגונים אלה. צל אחר מטילים אירועים של אלימות כלפי הקהילה (הרצח בבר נוער ב-2009 והרצח במצעד הגאווה בירושלים ב-2015 הן נקודות ציון טראומטיות), שמזכירים כי היא עדיין מתמודדת עם איומים לא מבוטלים, ומדגישים את הצורך לפעול. כל אלה יוצרים אתגרים חשובים לארגוני הקהילה גם בעת זו, ובכך נעסוק בדו"ח הנוכחי.

הדברים המובאים כאן נאספו בסדרה של ראיונות עם ראשי הארגונים (כולל ביקור בחלקם), שני מפגשים עם פורום המנכ"לים, ארבע קבוצות מיקוד (יו"רים, מתנדבים, שכירים וחברי קהילה לא פעילים), סקר אינטרנטי שהופנה לאנשי הקהילה, סקר לארגונים השותפים, שיחות סטטוס עם מנכ"ל האגודה והיו"ר, וכן ניתוח חומרים כתובים שנאספו. ככלל, שיתוף הפעולה לצורך דו"ח זה היה מופתי, ולצד ההכרה בצורך, הוא גם מלמד על הרוח המייחדת את הקהילה, שהיא אחת מנקודות חוסנה.

תקציר מנהלים

הדו"ח המצורף הוא פרי יוזמה משותפת של ארגוני קהילת הלהט"ב ושל מכון אלכא למנהיגות וממשל - ג'וינט ישראל. המניע לדו"ח היה הרצון למפות את שדה הלהט"ב בישראל ובעיקר את הארגונים המעניקים שירותים לקהילה ופועלים למענה, ואת הצרכים שלהם. כל זאת, מתוך מחשבה שניתן יהיה לזקק מכך למידות רלוונטיות לצורך היערכות אסטרטגית במבט צופה עתיד, ולגבש המלצות לפעולות המשך.

במסגרת זו פועלים כיום בישראל כעשרים ארגונים הפונים לפלחים ספציפיים בקהילה: לעיתים על בסיס גיאוגרפי, לעיתים על בסיס הנטייה או הזהות המינית, לעיתים על בסיס נישה ממוקדת. בעיקרם מאורגנים כעמותות, אך יש בהם שמתפקדים כשלוחה יישובית מוגדרת ומקבלים משאבים עירוניים ואחריות בהתאם.

המיפוי אינו מתיימר למצות את כלל הגופים המכוונים לקהילה, שכאמור אף היא אינה עשויה מקשה אחת. לצד ארגונים אלה, וארגונים אחרים, קיימות התארגנויות רופפות יותר, או כאלה שלא התמסדה זיקה של ממש בינן לבין שאר ארגוני הלהט"ב, וכן פעילות של פרטים. ניכר גם חוסר בייצוג כל הקולות השונים בקהילה, וזאת על אף הרגישות הרבה לדקויות זהותיות והרצון באמירה מובחנת של כל קבוצת משנה. בהרבה מובנים זו שעת רצון, ויש לשמוח על כך, בד בבד עם הצורך בביסוס היכולת להתחדש ולהתפתח.

הקהילה הלהט"בית עברה דרך ארוכה לאורך העשורים האחרונים, בישראל ובעולם כולו. בסקירת הספרות הכלולה בדו"ח קיימת התייחסות לדרך זו, להתפתחותו של מאבק הקהילה הגאה ולהתפתחותם של ארגונים ממוסדים לצידו ובמסגרתו. כקהילה שחבריה התנסו ברדיפה, בהיעדר הכרה, ובצורך להסתיר זהות או להיאבק עליה, ליוו מוטיבים דומים גם את צמיחתה ואת התארגנותה לאורך השנים. ויחד עם זאת נצברו לאורך הדרך הישגים רבים בעולם ובארץ. בעיקרה הצליחה הקהילה לאורך השנים גם להכיר בשונות שבתוכה וגם לזכות ללגיטימציה ציבורית (גם אם עדיין קיימת אפליה ממוסדת בהיבטים שונים): החל בביטול החוק האוסר על משכב זכר ב-1988, המשך בייצוג הגובר בכנסת וברשויות המקומיות; בחקיקה ובפסיקות דין שהעניקו זכויות לבני ובנות הקהילה; בקיום מסגרות חינוך והסברה לצעירים ולצעירות ביחס להגדרתם המינית; במה שנלווה למצעדי הגאווה שהפכו אירוע שנתי בולט ביישובים מרכזיים; בהקמת ארגונים; וכלה בנראות הולכת וגוברת בשיח הציבורי, וב"יציאה מהארון" של דמויות מוכרות.

מצב זה מתקיים לצד המשך פיצול שכיח בין הארגונים השונים הפונים אל הקהילה, ולצד הנתון שרוב המשתייכים לקהילה אינם פעילים לאורך זמן בארגונים אלה. צל אחר מטילים אירועים של אלימות כלפי הקהילה (הרצח בבר נוער ב-2009 והרצח במצעד הגאווה בירושלים ב-2015 הן נקודות ציון טראומטיות), שמזכירים כי היא עדיין מתמודדת עם איומים לא מבוטלים, ומדגישים את הצורך בפעולה. כל אלה יוצרים אתגרים חשובים לארגוני הקהילה גם בעת זו, ובכך עוסק הדו"ח הנוכחי.

הדברים המובאים בדו"ח נאספו בסדרה של ראיונות עם ראשי הארגונים (כולל ביקור בחלקם), שני מפגשים עם פורום המנכ"לים, ארבע קבוצות מיקוד (יו"רים, מתנדבים, שכירים וחברי קהילה לא פעילים), סקר אינטרנטי שהופנה לאנשי הקהילה, סקר לארגונים השותפים, שיחות סטטוס עם מנכ"ל האגודה והיו"ר, וכן ניתוח חומרים כתובים שנאספו. ככלל, שיתוף הפעולה לצורך כתיבת הדו"ח היה מופתי, ולצד ההכרה בצורך, הוא גם מלמד על הרוח המייחדת את הקהילה, שהיא אחת מנקודות חוסנה.

במבט צופה עתיד, להלן עיקר התובנות העולות מהחומרים (בהן כאלה שהארגונים פועלים ביחס אליהן כבר כעת):

- תהליכי ההתפתחות של הקהילה דורשים מידה של **מיסוד**. בין אותותיו: תיעוד עשיר יותר של הפעילות המתקיימת על שלל גווניה; יצירת זיכרון ארגוני כנקודת התייחסות וכעדות למה שהתרחש לאורך השנים; וכן חשיבה אסטרטגית במבט קדימה. מיסוד זה ראוי שישמור על גישה של ריבוי קולות, שהיא מפתח חשוב ליחד האפשרי, ותוך סובלנות לקיום פתרונות ארגוניים שונים, שלא בהכרח נחוץ להכריע ביניהם.

- הקהילה היא אגד של קבוצות וזהויות, עם תפישות שונות ביחס לזהויות המוכלות בה. חשוב לשמור על הפתיחות ל**ריבוי** זה במסגרת הארגונים הקיימים, וגם לעודד שיח לגביו, תוך הקפדה על מתן קול מיוחד לקבוצות שפחות זוכות לכך ועם זאת שייכותן לקהילה רלוונטית. אלה דורשים מאמצי הישוג שיטתיים (Reaching out), וכן טיפוח מאזן של קבוצות מוחלשות יותר (למשל של טרנסים ושל בני ובנות הגיל השלישי). בתוך כך, עולה צורך חזק בקידום יוזמות של הקהילה ביישובי הפריפריה, וכך גם לגבי קבוצות מוצא ולאום שונות (למשל ערבים-פלסטינים או מהגרי עבודה).

- ההנהגה הנוכחית של האגודה השכילה ליצור תחושת מומנטום בפעילות בשירות הקהילה, וכן רוח של הידברות בין חלקים שונים בתוכה. זה הישג לא מבוטל, בהתחשב בעבר הסוער ורב המחלוקות של התאגדויות הקהילה. טוב היה אם ינוצל יתרון זה גם **ללמידה הדדית** בין הארגונים (תוך השוואה של מודלים שונים של פעולה ושל מנהיגות, יידוע בהתפתחות יוזמות שונות בארגונים שונים, פתיחת אפיקים חדשים של התנדבות ועוד), ובכלל - פיתוח ידע ארגוני ורב ארגוני משותף ודיון בדילמות המלוות אותו (למשל, כמה "חיבוק ממסדי" הוא בגדר יתרון או מגבלה; איך מחזקים מרכיבים זהותיים שפחות מקבלים כיום ביטוי במדיה). פה יש פתח לעוד מאמצי רישות וכן ליוזמות של מפגשים סדירים בהרכבי משנה שונים, דוגמת פורום המנכ"לים.

- דרושה הבהרה החותרת להסכמות בדבר **חלוקת העבודה** בין הארגונים. לתפישתנו חשוב שהארגונים לא יתחרו אלה באלה, אלא ישלימו אחד את השני במידת האפשר. ככל שארגונים שונים פועלים באותו השדה, טוב שייעשה הדבר תוך הידברות, תיאום והסכמה הדדית.

- טוב שיוסכם על גוף שיתמקד ב**תכלול** השדה (האגודה עולה בהקשר זה כמועמד הטבעי לתפקיד). גוף זה יוכל לשמש כגורם מתאם בין הארגונים ולרכז פעולות משותפות (למשל בגיוס משאבים בחו"ל, באיסוף ובשיתוף מידע, בתחום המשפט, בחקיקה ובלובי ובעשייה תקשורתית). פעולה של האגודה ברוח זו, תוך מאמץ להתמקד ביתרונותיה היחסיים וליצור מסגרות הידברות והסכמות, כבר מניבה פירות חשובים. ההישגים לאורך הדרך שהם פרי מאמץ ממוקד הם מפתח גם לחיזוק האמון וליצירת מומנטום של פעולה גם בהמשך. בתוך כך, טוב שהאגודה תשלים את הארגונים בתחומים בהם יש יתרון לפעולה מרכזית או משותפת. כל שירות וכל יוזמה שיכולים להתממש ע"י אחד הארגונים האחרים, עדיף שהם יובילו זאת ויסתייעו באגודה רק כתמיכה משלימה. חשוב שכל פעולה ויזמה משותפת ייעשו בהסכמה ובאופן וולונטרי, ותוך רגישות הדדית מתחייבת.

- טוב לטפח ריבוי מודלים של **שותפות** ארגונית בין ארגוני הקהילה, הן בשל רגישויות זהותיות קיימות במרחב עתיר גיוון והן מתוך הכרה שאין ולא נחוץ מודל פעולה יחיד בהקשר זה. פלורליזם יכול להיות גם ערך וגם אסטרטגיה.

- ההתמקצעות של הארגונים בקהילה כרוכה גם בצעדי **פרופסיונאליזציה** של הניהול בארגוני הקהילה. מוצע לגבש ולממש תכנית הכשרה ניהולית לבעלי תפקידים בארגוני הקהילה, ולצידה גם הכשרות וגם מפגשים תקופתיים של ממלאי תפקידים ספציפיים (למשל בשדה הטיפולי והחינוכי) בדגם חוצה

ארגונים. אפיק זה אינו מונע נטילת חלק בפורומים אחרים, אך יש יתרון ביצירת מסגרת מכשירה ייחודית לארגוני הקהילה, שתוכל לשמש גם במה לליבון סוגיות ייחודיות, לגיבוש יוזמות רלוונטיות ולקידום שיתופי פעולה אפשריים. אפיק פעולה נוסף, הרלבנטי בעיקר לארגונים הקטנים, הוא באיגום משאבים, למשל באמצעות הנהלת חשבונות משותפת, או בקידום תוכן משותפים.

- **הקשר לארגונים אחרים** בישראל (ואף ברחבי העולם), לצד הידוק הקשר עם קהילת הלהט"ב המקומית עודו שדה הדורש המרצה ופעילות, ויכול לשמש מקור כוח לקהילה. נראה שאין מיצוי של חיבורים אפשריים לארגונים ולפרטים שמחוץ לקהילה ובתוכה, שאנו מאמינים שטמון בו פוטנציאל גדול.

<u>ריכוז ההמלצות המרכזיות</u>

1. **התמקצעות** הארגונים, ו**ייצוב התשתית הארגונית** והבסיס הכלכלי שלהם:

- בניית הכשרה ייעודית למנהלים, לעובדים ולפעילים בארגוני הקהילה. מומלץ שבין הנושאים המרכזיים בהכשרה ייכללו: ניהול מתנדבים, בניית תכניות עבודה, אסטרטגיה ותכנון לטווח ארוך, ניהול ידע ארגוני, ניהול כספים, תקשורת, יצירת שיתופי פעולה ובניית אמון.
- עידוד הכשרות פרטניות בתחום הניהול וברכישת ידע וניסיון רלבנטי היכן שנדרש.
- שימור הידע הארגוני בכלל ארגוני הקהילה - למשל באמצעות תוכנות רלבנטיות ומאגרי מידע, מנגנוני שיתוף, ולצד פיתוח תיעוד שיטתי וניהול ידע בשירות הקהילה.
- הסתייעות בייעוץ פרטני, בתחומי הניהול והארגון השונים, ובהתאם לצורך.
- למידה הדדית, ופיתוח ידע בין-ארגוני משותף, כולל יצירת פורומים מקצועיים ייעודיים (למשל בתחום החינוך, או בתחום הפסיכו-סוציאלי).

2. יצירת גוף מתכלל ומנגנונים ל**תכלול ולשיתוף פעולה** בין כלל הארגונים והשדה:

- ניסוח אמנה שתהיה מוסכמת על כלל הארגונים, שתפרט את תחומי האחריות, את עקרונות העבודה, ואת גבולות העשייה של הגוף המתכלל.
- העמקת הקשרים וההיכרות בין ארגוני הקהילה, כולל המשך טיפוח פורום המנכ"לים, ויצירת פורומים נוספים וביניהם: פורום יו"רים, פורום שכירים בארגונים, פורום מנהלי בתים, ואירוע שנתי למתנדבים. בתוך כך, שיקום האמון בין הארגונים, באופן שמאפשר שיתוף פעולה פורה ואפשרות לשיח פתוח וכן.
- הקמת "ארכיון לקהילה", ושמירת המידע הרלבנטי (באופן דיגיטלי ופיזי). לארכיון כזה חשיבות היסטורית ותרבותית מחד, ומאידך יאפשר גישה לידע רב לכלל הארגונים, יעודד שקיפות ושיתופי פעולה וצפוי לשרת את כלל ארגוני הקהילה בפעילות השוטפת. ארכיון כזה יוכל אף להיות בסיס למוזיאון עתידי, שיכול להיות לו תפקיד ציבורי חשוב,ולפעילויות חינוכיות.
- ריכוז העשייה הקהילתית המשותפת במספר תחומים: גיוס משאבים בחו"ל; לובי וקידום מדיניות;

  עבודה תקשורתית; ועשייה משפטית. בהתאם, הקצאת אנשי מקצוע ייעודיים שישרתו את כלל ארגוני הקהילה במשותף בתחומים אלה.
- תמיכה לוגיסטית ומקצועית (בעיקר עבור הארגונים הקטנים): למשל בתחום ניהול הכספים וחשבונות, בייעוץ משפטי, בקידום במדיה וביחסי ציבור, ובייעוץ ארגוני וניהולי (כולל בניהול מתנדבים). כאן אף ניתן להתקשר עם גופים חיצוניים רלבנטיים שיעמדו לשירות כלל הארגונים, וכך לנצל את הכוח המשותף להשגת תנאי התקשרות טובים יותר, ואף לסבסוד מסויים (פרו-בונו).

- טיפוח ועידוד יוזמות בין-ארגוניות, על בסיס פרויקטים ועל בסיס אינטרסים משותפים.

3. **יצירת מסגרות לדיאלוג** בין-ארגוני מובנה על סוגיות יסוד הרלבנטיות לקהילה:

- יצירת מסגרת לקיום שיח בין ארגוני מונחה ומובנה על סוגיות יסוד הרלבנטיות לקהילה, המשוחרר ככל הניתן מהשלכות אופרטיביות - בין היתר ביחס לגבולות הקהילה ולאופי הלקשר עם הממסד
- יצירת מנגנונים בין-ארגוניים לניסוח גבולות מוסכמים בין ארגונים, במטרה להתמודד עם מתיחויות ועם אזורי חפיפה ופיצול - למשל מסגרת שנתית של יצירת הסכמות מראש בין ארגונים רלבנטיים ביחס לגבולות משותפים, והיעזרות בגורם מתווך ומגשר במידת הצורך.

4. **חיזוק הנראות** של הארגונים בקרב הקהילה עצמה והציבור הרחב, במטרה להגיע למעגלים רחבים יותר ולקהלים חדשים:

- כאמור, הקצאת משרה ייעודית בתחום יחסי ציבור, קידום במדיה, ברשתות החברתיות ובאמצעי התקשורת שתשרת את כלל הארגונים במשותף, או לחילופין שכירת שירותים חיצוניים דומים.
- חיזוק הרישות בין הארגונים ובין עצמם, כולל מתן מידע בנוגע לארגוני הקהילה האחרים כחלק מהשגרה והפנייה אליהם במידת הצורך, וכן הכנסת הפניות באתרי האינטרנט של כל ארגון.
- הפקת חומרים משותפים לכלל ארגוני הקהילה (למשל דפי מידע להפצה בצה"ל ובמערכת החינוך).
- בניית אתר משותף לכל ארגוני הקהילה, הממפה את כלל השירותים והפעילויות, על פני חתכים שונים (תחום תוכן, אזור ג"ג, קהילה).

5. **הידוק החיבורים** למערכות, לארגונים, להתארגנויות ולפרטים במרחב הקהילתי ובציבור הרחב:

- מאמץ יזום לגיוס חברי קהילה וידידים בעלי עמדות מפתח, בגדר "בני-ברית", ניהול וטיפוח קשר ארוך טווח עימם, וגיוס שלהם בעת הצורך לשירות הקהילה.
- העמקת החיבור של הקהילה לשטח באמצעות יוזמות שונות המפגישות בינה ובין הציבור הרחב, ומגבירות את הנראות שלה במרחב הציבורי המשותף, במיוחד באזורי פריפריה.
- מינוף הכוח הכלכלי של הקהילה, באמצעות יוזמות דוגמת התו הגאה לבתי עסק או מועדון צרכנות, וכן באמצעות הסברה וקידום שיתופי פעולה עם ארגונים כלכליים.
- מינוף ומיצוי הכוח הפוליטי של הקהילה וידידיה, דוגמת פרויקט החזית הגאה, ורצות למועצות. בנוסף, יצירת פורום חוצה מפלגות לפוליטיקאים בני הקהילה ולידידיה וטיפוחו.

6. **חסכים** מרכזיים שזוהו ברמה הקהילתית:

- עולה צורך חזק בהשקעה בקידום יוזמות של הקהילה ביישובי הפריפריה - כולל קבוצות נוער, מסגרות תמיכה וקהילה, חינוך והסברה.
- עולה גם צורך חזק בהשקעה בקהילה הטרנסית, שעדיין כוללת פרטים רבים במצוקה גדולה ובתנאים קשים. כאן, אף נדרשת השקעה במאמצי הישוג שיטתיים (Reaching out). כך גם ביחס לקבוצות מוצא ולאום שונות (ובעיקר ערבים-פלסטינים).
- קבוצות מרכזיות נוספות שעולה צורך בטיפוח שלהן הם בני ובנות הגיל השלישי, וכן ביסקסואלים.

מיפוי ארגוני הקהילה בישראל

בחלק זה נמפה את ארגוני הלהט"ב המרכזיים בישראל, שכולם היו שותפים למהלך שביסוד דו"ח זה. כל ארגון התבקש למלא שאלון עם פרטים בסיסיים אודותיו, והמידע המוצג להלן הוא על בסיס תשובות אלה. לאחר מכן, נתייחס באופן כללי גם לשדה הלהט"ב בכללותו - לפעילויות חוץ ארגוניות ולגופים נוספים רלבנטיים, וכן נציע תובנות ראשונות ביחס לכל אלה. חשוב לחזור ולהדגיש שהמיפוי אינו מתיימר למצות את כלל הגופים המכוונים לקהילה (שהנה מרשימה בהסתעפויותיה המגוונות וברמות השונות של התארגנות שהיא מקיימת). בהמשך ננתח את כלל הממצאים, ונתייחס לתשתיות הארגוניות במבט מעמיק יותר.

<u>ממצאי הסקר לארגונים</u>

15 ארגונים השיבו על הסקר, שמולא בחודשים אפריל-מאי 2018. מהם 11 עמותות, שני גופים עירוניים (בית הקהילות, המרכז הגאה), חברה לתועלת הציבור (חוש"ן) ופרויקט ארגוני (שב"ל).

מבין הארגונים השונים, רק שב"ל דווחו כי "סנגור, אקטיביזם וחתירה לשינוי מדיניות" לא מאפיינים כלל את הפעילות בארגון. כל שאר הארגונים רואים בכך חלק עיקרי או בלעדי של הפעילות שלהם. שב"ל וחוש"ן לא הגדירו "מתן שירותים לחברי וחברות הקהילה הגאה" כחלק ממטרות הארגון, בעוד כל שאר הארגונים הגדירו זאת כמאפיין עיקרי או בלעדי של הפעילות. כל הארגונים הגדירו את "בניית קהילה ויצירת קבוצת השתייכות" כמאפיין עיקרי או בלעדי שלהם.

הפערים בגודל ובתקציב הארגונים ניכרים, ונעים בין תקציב מזערי או לא ידוע (פרויקט גילה, בת קול, תהל"ה, אבות גאים), תקציב קטן של 100,000 ש"ח ועד 200,000 ש"ח (שב"ל, מעברים, חברותא, מועדון ספורט גאה תל אביב) ותקציבים המתקרבים למיליון ש"ח ומגיעים אף עד כמה מיליונים בודדים בשנה (האגודה למען הלהט"ב, הבית הפתוח בירושלים לגאווה וסובלנות, בלה דואגת (הוועד למלחמה באיידס), המרכז הגאה, חוש"ן, איגי, בית הקהילות).

באופן לא מפתיע, המתאם בין גובה התקציב ובין מספר מקורות המימון הוא גבוה (r=.54). במילים אחרות - ארגונים בעלי תקציב גבוה יחסית כמו איגי, הבית הפתוח בירושלים לגאווה וסובלנות, חוש"ן והאגודה למען הלהט"ב מרכיבים את התקציב שלהם מכ-3-5 מקורות מימון, בעוד שארגונים דלים יותר במשאבים נסמכים על 1-2 בלבד. באופן כללי נראה כי פילנתרופיה היא מקור המימון העיקרי של פעילות הארגונים ומהווה חלק מהתקציב של 11 מהם. אלו שלא נתמכים על ידי תרומות מקבלים את תקציבם העיקרי מהרשות המקומית או מתמיכה ממשלתית, לעתים לצד תשלום של המשתתפים על הפעילויות השונות.

מבין 15 הארגונים, 10 מעסיקים עובדים בשכר, שלושה מהם מעסיקים עובד אחד בלבד (שב"ל, בת קול ומעברים). השאר (חוש"ן, הבית הפתוח בירושלים לגאווה וסובלנות, הוועד למלחמה באיידס, המרכז הגאה, איגי, בית הקהילות והאגודה למען הלהט"ב) מחזיקים שני עובדים ומעלה. החלק העיקרי בפעילות מבוסס ללא ספק על מתנדבים בהיקפים שונים, החל מספורים (עמותת אבות גאים, בית הקהילות), כמה עשרות (מועדון ספורט גאה ת"א, המרכז הגאה, מעברים, שב"ל, תהל"ה) ועד למעלה ממאה ואף מאות (הוועד למלחמה באיידס, הבית הפתוח בירושלים לגאווה וסובלנות, חוש"ן, איגי והאגודה למען הלהט"ב). כמות המשתתפים בפעילויות השונות היא בהתאם, ונעה בין בודדים לעשרות אלפים. כל הארגונים מלבד בת קול דיווחו על שיתופי פעולה כלשהם עם ארגוני להט"ב אחרים ו/או עם ארגונים שאינם מהקהילה ו/או עם רשויות מקומיות וממשלתיות.

שם הארגון	שנת הקמה	קהל יעד	LGBTQ	מטרת הארגון המרכזית
האגודה למען הלהטב	1975	הקהילה הגאה בישראל	LGBTQ	איתור צרכי הקהילה ומתן מענים איכותיים ומקצועיים לצרכים אלה לכל מגזרי הקהילה, בכל מקום במדינת ישראל ולכל תושביה ללא כל אפליה. לייצג את קהילת הלהט"ב בישראל כדי לקדם את מעמדה החוקי, המשפטי והחברתי ולהפכה לחלק אינטגרלי, שוות זכויות בחברה הישראלית.
תהל"ה	1978	הורים שילדיהם יצאו מהארון	LGBTQ	קבוצות תמיכה להורים ובני המשפחה.
הוועד למלחמה באיידס (בלה דואגת)	1987	ציבור כללי + אנשים החיים עם HIV	LGBTQ	מניעת הדבקות חדשות ב-HIV וקידום מדיניות לאומית והקצאת משאבים לאומיים הולמים למטרה זו. קיום מערך בדיקות, לרבות בדיקות השומרות על אנונימיות הנבדקים. הגנה על הזכויות, האינטרסים, תוחלת ואיכות החיים של אלו החיים עם HIV בישראל. קידום חברה תומכת ומקבלת עבור אנשים החיים עם HIV בישראל. ביצוע, קידום ועידוד מחקר בסיסי וקליני ב- HIV/איידס, ובגורמים התורמים להתפשטות המחלה בישראל.
איגי	2002	נוער וצעירים להט"ב	LGBTQ	יצירת מרחבים חינוכיים משמעותיים חברתיים עבור נוער וצעירים להט"ב.
חוש"ן	2004	תלמידים ונוער, נשות ואנשי חינוך, נשות ואנשי מקצוע מתחומים שונים, הציבור הרחב	LGBTQ	שינוי עמדות ועידוד קבלה וסובלנות כלפי הקהילה הגאה, הכשרת אנשי מקצוע לעבודה עם הקהילה.
בת קול	2005	נשים לסביות מכל הקשת הדתית	LBT	לעורר שיח ומודעות במישור הציבורי לנושא הנטייה המינית בחברה הדתית באמצעות פעולות הסברה, ראיונות באמצעי התקשורת והמדיה החברתית +מסגרת חברתית חשובה וקבוצת תמיכה וסיוע לנשים הזקוקות לכך.
חברותא	2007	הומואים מבית דתי	GBT	חברותא ־ הומואים דתיים היא קהילה דתית של גברים הומואים בני החברה הדתית, הפועלים יחדיו על מנת לקדם שיח מקבל ומכיל של הומואים, לסביות, ביסקסואלים וטרנסג'נדרים בחברה הדתית.
שב"ל	7200	החברה הדתית, מסגרות חינוכיות וטיפוליות	LGBTQ	תמיכה וחינוך לסובלנות בציבור הדתי.
המרכז הגאה	2008	קהילה להטבית מקומית (בעיקר בוגרת)	LGBTQ	יצירת קהילה להט"בית מקומית.
מועדון ספורט גאה תל אביב	2008	קהילת הלהט"ב באזור גוש דן // בוגרים המעוניינים בפעילות ספורטיבית חברתית	LGBTQ	הקמת קבוצות ספורט לקהילה הגאה בתל אביב // ליצור מרחב בטוח לקהילה הגאה סביב פעילות ספורטיבית
פרויקט גילה	2011	טרנסים, טרנסיות, א/נשים שונים מגדרית	TQ	אקטיביזם למען שינוי מציאות החיים של חברות וחברי הקהילה ושל א/נשים חריגים מגדרית, ושמה דגש על העצמה אישית, תביעת זכויות ודרישת גישה למשאבים והזדמנויות.
אבות גאים	2013	אבות גאים ואבות מיועדים	LGBT	השגת שיוויון זכויות לאבות גאים ביחס לכלל ההורים בישראל.
מעברים	2014	הקהילה הטרנסית, בני משפחתם, אנשי מקצוע, והחברה הכללית	TQ	חיזוק הקהילה הטרנסית.
בית הקהילות לגאווה וסובלנות	2017	כלל הקהילות הגאות בחיפה	LGBTQ	קידום קהילת הלהט"ב בחיפה.
הבית הפתוח בירושלים לגאווה וסובלנות	1997	הקהילה הגאה בירושלים, תושבי העיר	LGBTQ	קידום ובניית קהילה גאה בירושלים.

תדירות ההשקעה במטרות, "לפחות אחת ל-..."

שם הארגון	תקציב[1]	עובדים[2]	מתנדבים[3]	מיקום	הערכת כמות משתתפים	סנגור ואקטיביזם	מתן שירותים	בניית קהילה
האגודה למען הלהטב	1,300,000+	7 (4)	480 (280)	מרכז, דרום וצפון	כ-10,000	אחת לשבוע	אחת לשבוע	אחת לשבוע
תהל"ה	מינימלי	0	45 (45)	מרכז, דרום, צפון וירושלים	כ-900 משתתפים בקבוצות	אחת לחודש	אחת לחודש	אחת לחודש
בלה דואגת (הוועד למלחמה באיידס)	330,000 + (800,000)	3	50 (50)	מרכז, דרום וצפון	כ-10,000	אחת לשבוע	אחת לשבוע	אחת לשבוע
איגי	3,200,000	30 (15)	280 (280)	מרכז, דרום וצפון	2,500 משתתפים בקבוצות, ועוד עשרות אלפים באינטרנט	אחת לשבוע	אחת לשבוע	אחת לשבוע
חוש"ן	1,500,000	8 (3)	230 (30)	מרכז, דרום וצפון	40,000	-	-	-
בת קול	150,000	1	30 (30)	מרכז, דרום, צפון וירושלים	כ-300	אחת לשבוע	אחת לשבוע	אחת לשבוע
חברותא	150,000	0	27 (12)	מרכז, דרום, צפון וירושלים	בכלל הפעילויות 300 משתתפים	אחת לחודש	אחת לשבוע	אחת לחודש
שב"ל	100,000	1	60 (20)	מרכז, דרום, ירושלים וצפון	מאות עד אלפים	-	-	אחת לשבוע
המרכז הגאה	840,000 +	10 (5)	55 (55)	מרכז	אלפים	אחת לשנה	אחת לשבוע	אחת לשבוע
מועדון ספורט גאה תל אביב	200,000	0	70 (20)	מרכז	כ-200	אחת לשנה	אחת לשבוע	אחת לשבוע
פרויקט גילה	מינימלי	0	33 (8)	מרכז, דרום וצפון	כ-200 משתתפים בפעילויות, כ-30 מקבלי שירותים	אחת לחודש	אחת לשבוע	אחת לשבוע
אבות גאים	10,000$	0	8 (6)	מרכז	כ-400 משתתפים	אחת לחודש	אחת לשבוע	אחת לשנה
מעברים	180,000	1	65 (50)	מרכז וירושלים	1730	אחת לשבוע	אחת לשבוע	אחת לחודש
בית הקהילות לגאווה וסובלנות	1,000,000	2 (1)	21 (6)	צפון	כ-1,000 משתתפים בפעילויות (לא כולל המצעד)	אחת לשבוע	אחת לשבוע	אחת לשבוע
הבית הפתוח בירושלים לגאווה וסבלנות	1,500,000	7 (5)	380 (330)	ירושלים	30,000	אחת לשבוע	אחת לשבוע	אחת לשבוע

[1] תקציב לשנת 2017, 10,000$ לציון כמה עשרות אלפים / + לציון הכנסות נוספות שאינן כלולות / תקציב הוועד למלחמה באיידס המופיע הוא זה המיועד לקהילה בלבד.

[2] סך מספר העובדים בשכר. בסוגריים מספר העובדים במשרה חלקית מתוך כלל העובדים.

	פעילות חברתית ותרבותיות, ספורט ופנאי	קבוצות נוער	תמיכה וטיפול פסיכוסוציאלי[4]	שירותים רפואיים	פעילות חינוך בבתי ספר	תחזוק קשר עם מערכות הממסד	הפקת מצעד הגאווה[5]	הכשרת אנשי מקצוע	חקיקה ומשפט	תקשורת והסברה
האגודה למען הלהטב	✓		✓			✓	✓	✓	✓	✓
תהל"ה			✓		✓			✓		
בלה דואגת (הוועד למלחמה באיידס)			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
איגי	✓	✓	✓		✓	✓				✓
חוש"ן	✓				✓	✓		✓		✓
בת קול	✓					✓				✓
חברותא	✓				✓	✓				✓
שב"ל	✓				✓	✓		✓		✓
המרכז הגאה	✓		✓	✓		✓	✓	✓		
מועדון ספורט גאה תל אביב	✓									
פרויקט גילה			✓						✓	✓
אבות גאים	✓					✓			✓	✓
מעברים		✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓
בית הקהילות לגאווה וסובלנות	✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓
הבית הפתוח בירושלים לגאווה וסובלנות	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

[3] מספר המתנדבים הכולל בשנה האחרונה. בסוגריים, כמות המתנדבים הקבועים, שפעילים לפחות פעם בחודש.

[4] התייחסות למערך טיפולי או תמיכתי ממוסד, שהוא מעבר לתמיכה החברתית כחלק מהשתייכות לארגון

[5] הכוונה היא לשותפות בהפקת המצעד בפועל, שהיא מעבר להשתתפות במצעד

פעילות חוץ ארגונית

במקביל לפעילות הארגונים שסקרנו, פועלים בשדה הלהט"ב בארץ מספר ארגונים או התארגנויות נוספים, אם כי נראה שבהיקפי פעילות מצומצמים יחסית. ביניהם ניתן למנות את כרצונו וכמוך - הפונים לאוכלוסייה הדתית, הקשת החיפאית (או שישה צבעים לשעבר); מא"י - לקידום מודעות א-מינית בישראל; ואלקווס ואסוואת - הפונים לחברה הפלסטינית.

מעבר לאלה, מצויים גורמים וכוחות נוספים בעלי השפעה מרכזית על השדה. כוחות אלה לוקחים, בין היתר, חלק פעיל במאבק לקידום זכויות להט"ב, וחלקם אף עוסק במתן שירותים ייעודיים לחברי הקהילה. למרות שמרבית הפעילות של גופים אלה מתקיימת שלא במסגרת ארגוני הלהט"ב, חלקה נעשה בדרגות שונות של שיתוף עם ארגוני הקהילה.

בין גופים אלה, ניתן למנות את גופי הממסד, ארגוני מגזר שלישי, התארגנויות מקומיות מסוגים שונים וכן ארגונים עסקיים ואמצעי התקשורת:

1. **גופי הממסד -** כולל משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, מערכת המשפט, מערכת הבריאות, צה"ל, המערכת הפוליטית הממסדית ומוסדות החינוך. גופים אלה מקיימים במקרים רבים פעילות משלהם בשדה הלהט"ב, לעיתים בשיתוף הארגונים אך לעיתים גם באופן עצמאי. דוגמאות לפעילות מסוג זה כוללות למשל קידום תיירות גאה על-ידי משרד התיירות ועיריית תל-אביב; פעילות בשירותים הפסיכולוגיים החינוכיים ברשויות מקומיות; פעילות היועצת לענייני נשים ומגדר בצבא; מרפאות ייעודיות של קופות החולים; והחברה לרפואת להט"ב בהסתדרות הרפואית. כאן ראויה לציון גם פעילות פוליטית הכוללת תאים גאים בכל המפלגות הגדולות ובאוניברסטאות.

2. **המגזר השלישי -** כלל ארגוני המגזר השלישי הפעילים בשדה, על אף שמטרתם המרכזית אינה בשדה הלהט"ב. חלקם פועלים באופן רחב יותר בנושאים של שוויון וזכויות אזרח, ובתוך כך מקדמים גם זכות להט"ב (דוגמת האגודה לזכויות האזרח). חלקם עוסקים בקהילה באופן ממוקד ונקודתי כחלק משגרת העבודה שלהם (דוגמת פסטיבל הקולנוע הגאה בסינמטק ת"א), חלקם מסייעים לאוכלוסיות רחבות יותר וביניהן גם אוכלוסיית הלהט"ב (דוגמת אותות המפעילה שלושה הוסטלים לקהילה הלהט"בית - בית דרור, אבני דרך והגג הוורוד; עלם המטפלת בין היתר באוכלוסייה להט"בית; ועמותת מכנה משותף המעבירה שיעורים וסדנאות לבני נוער בנושאי מיניות ומגדר).

3. **התארגנויות מקומיות -** קבוצות עצמאיות מסוגים שונים, שאינן ארגונים של ממש, ביניהן קבוצות חברתיות שונות, דוגמת התאים הגאים בחדרה ובגבעתיים, ושבת שלך - קהילת שבת להטב"קית. לצידן, התארגנויות סביב נושאים ממוקדים דוגמת "הורים גאים גרושים".

4. **המגזר העסקי -** עסקים היוצרים ומקדמים תכנים להט"בים ופעילויות ייעודיות לקהילה (דוגמת ליינים של מסיבות שיש המתארים אותם כבעלי היבט קהילתי מובהק); עסקים ידידותיים לקהילה (LGBT friendly); "תאים גאים" במקומות עבודה (למשל במיקרוסופט); וכן עסקים הפונים לפלח הלהט"בי למטרות שיווק.

5. **אמצעי התקשורת -** ערוצי טלוויזיה, רדיו, עיתונות מודפסת וכן אתרי אינטרנט לציבור הרחב היוצרים ומקדמים תכנים להט"בים או תכנים הנוגעים לקהילה ומשפיעים על השיח הציבורי בנושא. לצידם, אתרי אינטרנט ייעודיים לקהילה, דוגמת מאקו גאווה ו-WDG.

6. **הרשתות החברתיות -** נוסף להשפעות דומות של הרשתות החברתיות לאלו של אמצעי התקשורת בנוגע לשיח הפנים קהילתי והציבורי הכללי, קבוצות פייסבוק, רשתות חברתיות אחרות ויישומי היכרויות מספקים לא פעם גם תשתית חברתית ותמיכתית מרכזית לחברי הקהילה.

לצד כל אלה, חשוב לזכור שרוב מוחלט של חברי הקהילה הלהט"בית כלל אינו פעיל בארגוני הקהילה, ואף אינו לוקח חלק בפעילויות של ארגונים חוץ-קהילתיים. מיעוט קטן מאלה פועל עצמאית באופן משמעותי בזירה שלא במסגרת ארגון (דוגמת נינה הלוי - "ארגון של אדם אחד"). לצידם, ניתן למצוא פרטים הפועלים באופן עצמאי בסביבתם המיידית (לדוגמה מורה להט"ב המקדם על דעת עצמו פעילות בבית הספר). יתרה מזאת, יש הטוענים שעצם הנוכחות של להט"בים במרחב הציבורי יכולה להיתפס כאקטיביזם ("מעצם הנוכחות שלו, טרנס הוא אקטיביסט"), וכך גם פעולות כמו נישואי להט"בים. באותו ההקשר, הנראות של דמויות משפיעות ובעלות פרופיל תקשורתי גבוה (בעיקר בתחומי התקשורת, התרבות והאומנות, אך יותר ויותר גם בפוליטיקה, בספורט ובעסקים), נתפסת ע"י רבים כבעלת תרומה משמעותית לשיפור היחס ללהט"בים בחברה הישראלית. עוד בהקשר זה, חשוב לזכור שרוב המאבקים המשפטיים המשמעותיים היו בבסיסם מאבקים של יחידים, גם אם נוהלו בפועל ע"י ארגוני הלהט"ב.

מחד גיסא, עושר הפעילויות והעשייה בשדה, בין אם ע"י פרטים ובין עם ע"י ארגונים חוץ-קהילתיים, נתפסים כמבורכים ע"י ארגוני הקהילה, ויש רבים הטוענים שהפעילות של ארגוני הלהט"ב לאורך השנים הייתה בעלת תרומה משמעותית לאפשרות קיומו של עושר זה. מאידך גיסא, יש המביעים אכזבה על מיעוט המשתתפים בפעילויות הארגונים ("יש אולי אלף או אלפיים פעילים בארגונים - זאת טיפה בים"). אחרים מביעים דאגה ביחס לאיכות או להתאמה של פעילויות שונות, במיוחד בתחומים רגישים כמו קידום מדיניות או בתחום הטיפולי, עד כדי גרימת נזק לקהילה בחלק מהמקרים ("מבחינתי זה עושה נזק לקהילה, כל הפרקטיקות האקראיות האלה"). המפגש הבלתי נמנע בין הארגונים לבין שלל ההתרחשויות בשדה, מעלה אם כן לא מעט התמודדויות ודילמות:

עד כמה משפיעים הארגונים על השדה, ועד כמה הם מושפעים ממנו? באיזו מידה על הארגונים לשאוף לנהל את השיח הלהט"בי, לייצג את הקהילה כמכלול, ולהכוון את העשייה? מהו בכלל המנדט של הארגונים ביחס לקהילה? עד כמה יש לשאוף לשתף פעולה עם הגופים השונים הפועלים בשדה, ועד כמה יש להתחרות בהם? מהו היחס בין ארגוני החברה האזרחית לבין הפעילות שמקדם הממסד? מה ההצדקה לקיום הארגונים, אם פעילות רלבנטית בשדה נעשית בלאו הכי?

תשובות פשוטות אינן בנמצא לשאלות אלה. יחד עם זאת, נוכל להציע מספר קווים מנחים בנוגע ליחס הארגונים למה שמתרחש מחוצה להם, שבבסיסם עומדת השאלה - כיצד ממנפים את הכוח של הקהילה? ואיך מתרגמים אותו להשפעה, למשאבים ולהון פוליטי?

ראשית, נדמה כי יש טעם בהגברת הנראות של הארגונים, הן בקרב אוכלוסיית הלהט"ב והן בקרב הציבור הרחב ("פוגשים לא מעט אנשים בקהילה שלא יודעים כלום על הקהילה, ולא מכירים כמעט אף ארגון"). כעדות לכך, מראים ממצאי סקר הקהילה שערכנו כי אפילו בקרב אלו שהשיבו על הסקר (שיש להניח שהם בעלי חיבור מסויים לשדה ארגוני הלהט"ב), חלקים משמעותיים כלל אינם מודעים לקיום חלק גדול מהארגונים ולעשייתם. יתרה מזאת, תוצאות הסקר מצביעות על כך שרבים ורבות ממי שמרגישות לא מיוצגות על ידי הארגונים הקיימים למעשה גם לא מכירות את רובם. במובן זה, ניתן לשער כי הגברת הנראות, ובכך הרחבת ההיכרות של הקהילה עם הארגונים השונים הקיימים, תאפשר לרבים יותר לחוש מיוצגים על-ידם, בין אם מעצם ההיכרות ובין אם דרך חבירה לפעילות והשפעה עליה. כדי לחזק את נראות הארגונים ניתן להמליץ למשל על הקצאת משאבים לקידום הפעילויות והארגונים בערוצים השונים (כולל ברשתות החברתיות ובתקשורת, ותוך ניסיון להגיע למעגלים רחבים יותר ולקהלים חדשים), וכן לרישות חזק יותר בין הארגונים עצמם, כך שכל ארגון ייתן ייצוג (גם אם מינימלי) לארגוני הקהילה האחרים. בפרט, ניתן לבנות אתר משותף לכלל ארגוני הקהילה, להפיץ דפי מידע האחד עבור השני, ולשכור במשותף שירותי יחסי ציבור וקידום במדיה.

שנית, אנו מאמינים כי תועלת רבה יכולה לצמוח מהידוק החיבורים לארגונים אחרים (בתוך הקהילה וגם מחוצה לה) ולמה שמתרחש בשטח - למשל באמצעות יוזמות של שיתופי פעולה, טיפוח קשרים ארוכי טווח, ויצירת מנגנונים של הובלה, חיבור ותכלול. כל זאת, מתוך מטרה למנף את שלל הפעילויות המתקיימות בלאו הכי (דוגמה ליוזמה

מסוג זה היא התו הגאה לבתי עסק). באותו הקשר, אנו מציעים לפעול לגיוס הכוחות הקיימים, למשל באמצעות ניהול מאגר של אנשי מפתח, מובילי דעה וארגונים שניתן להסתייע בהם בעת הצורך (שאינם מעוניינים בפעילות סדירה בארגונים אך יוכלו לסייע במאמצים מתבקשים), ובמקביל לפעול למינוף ולמימוש הכוח הפוליטי והכלכלי של מאות אלפי חברי קהילה בארץ, ורבים נוספים העומדים מאחוריהם (דוגמה טובה ליוזמה מסוג זה היא החזית הגאה, או רצות למועצות).

המרחב הארגוני הלהט"בי - ניתוח

בחלק זה של הדו"ח, ננתח את כלל החומרים באופן אינטגרטיבי, ונתייחס לארבע תמות מרכזיות שעולות בתוך כך - גבולות השדה, הקהילה והעשייה; אופי ופעילות הארגונים; שיתוף פעולה בין הארגונים; וכן היחס לממסד. ביחס לכל תמה נביא גם תובנות שלנו, הצעות והמלצות להמשך.

<u>גבולות השדה, הקהילה והעשייה</u>

סוגיית הגבולות של שדה ארגוני הלהט"ב היא סוגייה רבת פנים, המעוררת אי אילו שאלות בעלות השלכות על הארגונים הפעילים בשדה ואף על היחסים ביניהם. הזהויות הלהט"ביות מעצם הוויתן מבקשות לערער על הגבולות "השמרניים" של מין ומגדר, ומחוללות משום כך פרקטיקה מתמשכת של משא ומתן על גבולות אלה, תוך חצייתם, הרחבתם וסימון מחדש של אופציות זהותיות נוספות.

בליבו של המאבק הלהט"בי טמון הניסיון לשרטט מחדש את גבולות הלגיטימציה הזהותית וההכרה בריבוי האפשרויות המיניות והמגדריות. פרקטיקות, כגון "היציאה מהארון" המסמנת את המעבר מהסתרה לגילוי, מקפלת בעצם הגדרתה יציאה או אף פריצה של גבולו הפיזי של הארון למרחב הפתוח, או cross-dressing המבטא את טשטוש הגבול בין הבינאריות המגדרית, מספרות סיפור של משא ומתן מתמשך על הזהויות הלהט"ביות שמתקיים בתוך הקהילה ובינה לבין המדינה והחברה. נדמה כי המאבק הלהט"בי לאורך ההיסטוריה, ובזירות שונות, ניהל כל העת משא ומתן על הרחבת הגבולות של החקיקה, השיח, הניראות, התרבות, הערכים, הלגיטימציה החברתית והמשאבים, תוך יצירת הישגים בתחומים אלה. במובנים רבים, אם כך, סוגיית הגבולות והמשא ומתן עליהם נטועה עמוק במאבק הלהט"בי, ונראה כי הביטויים שלה בחיים הארגוניים של קהילה זו עמוקים ושורשיים. סוגיית הגבולות מסמנת מרחבים של פנים וחוץ, שייכות וחוסר שייכות או חברות ושותפות בקהילה אל מול הדרה ומרחק ממנה. כאן מתעוררות שאלות כגון: מי יכול ורשאי להיות חלק מארגוני הקהילה הגאה? מהו הבסיס עליו מוגדרת חברות או שותפות בקהילה זו? וכיצד משתנים הגבולות לאורך הזמן?

בהקשר הזהותי מתעוררת שאלה בדבר המוקד של התארגנות הקהילה. האם הקהילה מתכנסת סביב זהות מינית או מגדרית? האם, במובנים אלה, ניתן לדבר על קהילה אחת או על ריבוי קהילות? האם הקהילה היא גאה, להט"בית או להטב"קית? שאלות אלה מציעות נקודות מבט שונות על גבולות הקהילה, על המאבק בין הפריפריה למרכז, על היכללות בקהילה ועל מוקדי המאבק שלה. המחקר העלה כי אין תשובות חד משמעיות לשאלות אלה, וכי הדעות חלוקות.

יש המשרטטים את גבולות הקהילה באופן מצומצם יותר (הומואים ולסביות בלבד) ואילו אחרים משרטטים את גבולות הקהילה באופן מרחיב מאוד ועל בסיס ערכים משותפים ולא על בסיס מגדר ומיניות. בהתאם, יש המעדיפים לקרוא לקהילה בשם קהילת הלהט"ב, ואילו אחרים מעדיפים להיקרא בשם הקהילה הגאה, המרחיב יותר. ככלל, ניתן לומר כי יש נטייה לשים במוקד את הזהויות המגדריות ואת הנטייה המינית כבסיס להתארגנות. במובנים אלה הבחירה בפריזמה להט"בית מסמנת את ריבוי הזהויות הקיימות תחת המטריות הארגוניות.

גם ביחס לאופי הפעילות של הארגונים, יש מגוון רחב של דעות. יש המצביעים על מגמה של מעבר ממרחבים של מסיבות ואפליקציות היכרויות כזירות מפגש של הקהילה, המדגישים במידה רבה יותר את ההתכנסות סביב המיניות, למרחבים של בניית קהילות, או של תנועה לאזורים של יצירת מסרים שנוגעים בסוגיות שהן מעבר לנטייה המינית. ההיבטים הזהותיים נוגעים, אם כך, גם בסוגיות של גבולות המאבק של הארגונים, ומעוררים שאלות בדבר קיומו של מאבק להט"בי משותף, הנע בין הצורך לתת שירותים בסיסיים (ובמובן זה לפעול במישור הישרדותי), לקדם שינויי מדיניות, או לפעול לקידום תרבות גאה ולבניית קהילות.

בהקשר זה, ולאור מגמה מובהקת של התקדמות בזכויות הקהילה בעשורים האחרונים, מתקיים ברקע דיון סביב סוגיית התרבות הגאה, ובפרט - האם יש לטפח זהות ייחודית ותרבות ייחודית ולעזור במיסודה, או האם יש לשאוף להיטמעות מלאה בחברה הכללית, כשהזהות המגדרית נתפסת כמובנת מאליה ("שלהט"בים יהיו כמו ג"ינג"ים")?

באותו הקשר - האם מוקד המאבק הלהט"בי הוא החתירה לשוויון והידמות (כולל הזכות להצטרף ל"בורגנות נורמטיבית" - למשל באמצעות הזכות להינשא או היכולת לבחור זכר או נקבה בתעודת הזהות), או המאבק להכרה בשונות (כולל האפשרות להסדיר מודלים זוגיים משפחתיים אלטרנטיביים לנורמה, או הכרה בהגדרה עצמית של מגדר, גם אם אינה בינארית).

שאלה היפוטתית העולה מכך, היא האם יש תרבות גאה ללא מאבק? במילים אחרות, האם בעתיד אוטופי, שבו להט"בים זוכים לשוויון מלא, עדיין מתקיימת תרבות גאה? מה יחבר בין חברי הקהילה ביום שבו יושגו זכויות מלאות? בעתיד שכזה, יש הרואים בקהילה כמחברת את כל מי ששותף לערכים של שוויון וזכויות אדם, וכפועלת להרחבת הזכויות של מיעוטים ופרטים מופלים בחברה, אף מעבר לקהילת הלהט"ב. אחרים מסתייגים מדיון זה, שנתפס כבלתי רלבנטי, ואף כמזיק, לאור זאת שסיום המאבק אינו נראה לעין. לדעת אלה, האתגרים של הארגונים אמנם משתנים ככל שמתקדם המאבק, אך היטמעות מלאה תתאפשר בעיקר לחלקים הנורמטיביים יותר של הקהילה (המאמצים קודים ומוסכמות הטרוסקסואליות כמו נישואין או הורות), ולעולם לא באופן מלא. בכל מקרה, ניתן לומר שהצלחת הארגונים, באופן בלתי נמנע, תוביל לשינוי באופי פעילותם (ויש אף הטוענים שלמיותרות שלהם - מה שנכון בכלל עבור ארגונים הפועלים לשינוי חברתי). באופן דומה, ניתן לומר שגם הצלחת הקהילה בביסוס זכויותיה עשויה להוביל לשינוי מסויים באופיה.

מכל אלה, עולה ביתר שאת שאלת היחס בין קהילת הלהט"ב לחברה שבתוכה היא פועלת. נדמה כי רובם המוחלט של הפעילים והעובדים בארגונים הם בעצמם להט"בים, וכי הארגונים ממעטים להתעסק בסוגיות רחבות יותר הנוגעות בחברה הישראלית. יתרה מזאת, נראה שכמעט ואין גלישה לאזורים של שחרור מגדרי כללי, כך שהקהילה פועלת בעיקרה כקהילה מובחנת. אמנם, יש ארגונים הרואים את הפעולה שלהם כחלק ממאבק רחב יותר על זכויות אדם או כחלק מקבוצות זהות נוספות (איגי לדוגמה, כארגון הפועל במסגרת תנועות הנוער בישראל, ואף רואה כמטרה מרכזית שלו לפעול גם לקידום סוגיות חברתיות רחבות יותר). עם זאת, נדמה שפעילות ארגוני הקהילה ככלל, כמעט ואינה גולשת מעבר לתחומיה, ושתפיסת התפקיד של הארגונים אינה כוללת קידום א'גנדות שאינן "להט"ביות בהגדרה", ונוגעות לסוגיות אחרות שניצבות על סדר היום של החברה הישראלית. להתערבות בסוגיות חברתיות אחרות, נלווה כמובן מחיר - ראשית, בפוטנציאל העימות וההתרחקות מהממסד ומהציבור, ושנית, בהסטת משאבים מהמאבק הלהט"בי, שגם כך הינם מצומצמים.

סוגייה זו נוגעת גם בגבולות הפוליטיים של המאבק הלהט"בי. במובנים אלה בולטת העדרותם של הארגונים הפלסטינים מפורום הארגונים, ויש בכך כדי להעיד, בין היתר, על עצמתה של הזהות הלאומית ביחס לזהות הלהט"בית - היבט שלא שונה במיוחד ביחס לזירות מאבקים או זירות ארגוניות אחרות בארץ. היבט זה מעיד גם הוא על סוגיות הגבולות שהזהות והמאבק הלהט"בי מצוי בו, שמתיישר עם הפיצול הלאומי שקיים בישראל בין יהודים וערבים.

לגבולות הקהילה, ולגבולות הפעילות והמאבק שבהם דנו, עשויות להיות השלכות מרחיקות לכת על אופי הפעולה ועל האסטרטגיה של הארגונים. בפועל, נראה כי קיים ריבוי דעות, ושלא פשוט להגיע להסכמה בנוגע לשאלות מורכבות אלה. בהתאם, אנו ממליצים לאמץ גישה פלורליסטית ביחס לתפיסת הגבולות ולהצבתם, תוך חתירה לשרטוט הגבולות הרחבים ביותר המאפשרים עבודה משותפת, ותוך פתיחות לאפשרות לעדכנם עם הזמן. כאן אנו מציעים להבנות ולקדם שיח בין-ארגוני מתמשך בנושאים שעלו בפרק זה, הנוגעים ללב הפעילות, שנראה כי כיום כמעט ואינו מתקיים - לעיתים אף נדמה כי יש חשש להיכנס לסוג כזה של שיח סביב סוגיות שעשויות להיות שנויות במחלוקת והימנעות ממנו. פורום המנכ"לים שהתבסס יוכל להיות פורום מתאים לשיח בנושאים אלה, לצד פורומים נוספים. שיח משותף ומובנה בנושא גבולות יוכל לאפשר לכלל הקולות להישמע, לחזק את ההבנות ההדדיות, ולסייע בליבון רבים ממוקדי הקושי העולים בדו"ח זה. גם אם לא יהיה קל, אנו מאמינים שבסופו של חשבון יש לו הפוטנציאל להביא ערך רב לארגוני הקהילה. האפשרות לשרטט גבולות משותפים, גם אם רחבים ורופפים, ולקיים שיח עליהם, בהחלט תוכל לסייע גם ליכולת לעבוד ביחד.

אופי ופעילות הארגונים

ככלל, פועלים ארגוני הלהט"ב במציאות של משאבים מוגבלים, וכך פעילותם של מרבית הארגונים מבוססת באופן כמעט בלעדי על מתנדבות ומתנדבים המזהים עצמם כחלק מהקהילה. בחלק מהארגונים אף לא מועסקים כלל שכירים. למעשה, גם פעילים העובדים בארגונים בשכר, לרוב במשרה חלקית, מדווחים כי חלק גדול מהפעילות שלהם נעשה מחוץ להגדרת תפקידם הפורמלית ולכן -בהתנדבות. יתרה מזאת, מתנדבים ועובדים רבים פעילים במספר ארגונים במקביל, כאשר לפחות אחת מאלה איננה בתשלום. התנדבות יכולה להיעשות בהיקפים מצומצמים יותר, אך גם בהיקפים המגיעים ליותר מחצי משרה (ובמקרים מסוימים אף למשרה מלאה). העבודה עם מתנדבים היא לפיכך מאפיין מרכזי של ארגוני הלהט"ב שסקרנו, וגם מציבה מספר אתגרים משמעותיים.

הסיבות לפנייה להתנדבות בארגונים הן מגוונות ויכולים להיות לה טריגרים רבים. ראשית, מתנדבים סימנו מספר טריגרים "שליליים", טראומטיים לעתים, להתעוררותם לפעול. בין היתר חזר הרצח בבר-נוער שהתרחש בשנת 2009 כטריגר משמעותי עבור חלק מהפעילים להתנדב למען הקהילה. בהמשך לכך, ציינו חלק מהמתנדבים והפעילים כי גם התחושה הכללית או ההבנה שהקהילה מאוימת, מותקפת ונמצאת בסכנה הובילה אותם לפנות להתנדבות, גם אם לא בעקבות אירוע אחד ויחיד. חלק מהפעילים עסקו בפחדים ובקשיים ספציפיים שלהם כחברי קהילה כמה שעורר אותם להתעניין, ולאחר מכן גם לפעול במסגרת ארגונים, וביניהם פחד מהידבקות במחלות מין, קושי ובדידות שחוו לאחר היציאה מהארון או יציאה מהארון של קרוב משפחה. שנית, נראה כי פעילות רבות פונות להתנדבות לאחר שנחשפו בעצמן לפעילות, השתתפו בה או צרכו את שירותי הארגון בדרכים אחרות. חשיפה זו היא בעלת השפעה בכמה רבדים - היא מעוררת פעמים רבות רצון להפוך למשמעותית עבור אחרים ולעזור להם לעבור תהליך דומה לזה שהמתנדבת עברה כמשתתפת; היא מעוררת רצון "לתת חזרה"; ולבסוף, היא מעוררת רצון להמשיך ולהשתייך לקהילה באופן אקטיבי, אם לא כמשתתפת, אז כמתנדבת. רצון זה מייצר בין היתר מציאות מורכבת בה חלק מהמתנדבים בארגונים חווים את עצמם כפעילים בארגון ובו בזמן כצרכנים שלו. למשל, כמדריכי נוער וכחניכים (של מדריכים בכירים יותר או רכזים). חוויה זו מולידה תסכולים לעיתים, הן של אותם פעילים-צרכנים והן של האחראים עליהם.

התחושה כי הארגונים השונים מהווים קבוצת השתייכות ואף "בית" או "משפחה", חזרה ועלתה כאחת מהסיבות העיקריות להישארות הפעילות בארגונים ולמחויבות העמוקה שלהן אליהם. פעילים מדווחים כי פעמים רבות ההתנדבות הופכת להיות גם המסגרת החברתית העיקרית, המקום להכיר בו בני ובנות זוג, ובאופן כללי מקום בו ניתן לחוש בנוח ולהיות בטוחים. גם בסקר הקהילה חזרה ועלתה החשיבות של ההשתייכות הקהילתית, שבאופן מעניין נמצאה קשורה לפעילות במסגרת ארגוני הלהט"ב אך לא לפעילות עצמאית מחוץ להם. ממצא זה מחזק את ההשערה בנוגע לתפקיד החשוב שיש לארגונים בבניית הקהילה, ברישותה ובטיפוח השיוך הקהילתי. אך לאלה יש גם לעיתים מחיר, המתבטא בין היתר בטשטוש בין החיים הפרטיים ובין ההתנדבות והעבודה, ובקושי להציב גבולות.

קשיים אחרים העולים בתוך הקשר זה הם ניהול מתנדבים, גיוסם והנעתם לפעולה. תלונות רבות נשמעו ביחס לרמת המחוייבות הנמוכה של מתנדבים (בעיקר החדשים שביניהם) ועל קושי גדול בהנעתם. עוד עולה כי ברוב המקרים המתנדבים מבצעים את התנדבותם המרכזית היטב (למשל בהדרכת קבוצות), אך אינם ששים להשתתף בפעוילויות ארגוניות וחברתיות אחרות ("עשינו הדלקת נר וכמעט אף אחד לא הגיע"; "אף אחד לא רוצה להתנדב לעשות עבודה משרדית").

בהתאם לכך רווחת בארגונים תחושה של עומס ואף הצפה, אשר לא מאפשרות להתפנות לעיסוק באופן ההתארגנות ובתכנון. ואמנם, חלק גדול מהארגונים מביע משאלה להתמקצע ולעבוד באופן מקצועי ומסודר יותר ("הארגונים נתפסים כחאפערים", "אנחנו לא מספיק מתוכננים"). כאן ראוי להדגיש את הפערים בין הארגונים הגדולים והמבוססים יותר, ובין הארגונים הקטנים והפחות מבוססים.

בבואנו לדון בתרבות של ארגוני הלהט"ב, לא ניתן להתעלם מההיסטוריה ומההקשר שבתוכם צמחו. מוטיבים כמו רדיפה, אפליה ופגיעות; הסתרה והשתקה; העיסוק בגבולות וה"יציאה מהארון"; ערעור על מוסכמות ואקטיביזם, מתבטאים בצורה כזו או אחרת בפעילות הארגונים - בין היתר כביטוי ישיר של המוטיבים (למשל בקושי אל מול סמכות), או כהיפוכם (למשל הצורך העז להשמיע קול, ורגישות גבוהה לכל מה שנתפס כהשתקה).

ואכן, מאפיינים נוספים של ארגוני הלהט"ב מחזקים את האבחנה החוזרת ועולה לאורך תהליך המיפוי הנוכחי, לפיה האישי והפוליטי שזורים זה בזה ואף מעורבבים בכל רמות הפעילות. בחלק מהמקרים עולה תחושה כי הנפרדות בין השתיים היא מלאכותית, וכי מעצם הגדרה עצמית כלהט"ב מתחייבת גם זהות פוליטית. במקרים אחרים, עולה התחושה כי מעצם העובדה שאדם "גדל" בארגונים ובקהילה, עולמו האישי נעשה חופף לזה האקטיביסטי והפוליטי. ערבוב זה מוביל לסוגים שונים של השלכות, חלקן בעלות אופי חיובי ופורה וחלקן פחות. כאמור, רמת המחויבות של הפעילים הוותיקים לפעילות ולקהילה ככלל היא גבוהה מאוד, מעצם היותה של הקהילה בסיס אם חזק ומשמעותי. האפשרות לפעול ולחיות בתוך קהילה החולקת תפיסת עולם עמוקה, בייחוד אל מול תחושה כי הקהילה "בחוץ" לא תמיד שותפה לאותה תפיסת עולם, היא משמעותית מאוד עבור הפעילים והפעילות. בקרב רבים מהם יש הכרת תודה על האפשרות להיות חלק מהפעילות ומהקהילה, כמו גם לצבור יכולות ומיומנויות, להתפתח, לחוש משמעותיים ולהיות חלק משינוי חברתי גדול וחשוב.

מנגד, ניתן לתפוס את הזיהוי בין הזהות הפוליטית והמקצועית לבין הזהות האישית והפרטית כאחד מהמקורות הבולטים לפיצולים, וכן לגילויי עוינות, חשש, וניסיונות השתלטות המאפיינים חלק מהארגונים ובתקופות מסוימות את השדה כולו. רמת המחויבות, תחושת ההזדהות, השייכות ולעתים הבעלות על חלקים בארגון ובפעילות הופכת את העבודה גם לטעונה מאוד עבור הפעילים. חילוקי דעות ופערים בסדרי העדיפויות מערערים לא רק על נקודת המבט המקצועית, אלא נחווים לעתים כאיום ממשי על נקודת המבט האישית ואף על הזהות עצמה. לדוגמה, התאמה של מסרים מסויימים למסגרות חינוך עשויה להיחוות כצינזור של חלק בזהות הפעיל ובשלילת הלגיטימציה שלו. בין היתר, יש לשער כי תחושה תכופה ועוצמתית זו של ערעור על מקום, עמדה או דעה, אחראית לחלק מהפיצולים התוך והבין ארגוניים המתרחשים בשדה זה של פעילות למען הקהילה ולחשדנות וקושי לשתף פעולה.

בהקשר זה, המנגנון הדמוקרטי שבבסיס מרבית ארגוני הקהילה (בעיקר באמצעות בחירות לועד המנהל), איפשר את קיומן של מהפכות ואף "השתלטויות עוינות" ברבים מהארגונים. לצד הטלטלות שיצרו שינויים אלה, הם אפשרו לארגונים להתחדש ולגייס כוחות חדשים, ואף נתנו ביטוי לחילופי הדורות בהנהגת הקהילה.

לאור כל האמור לעיל, עולה צורך ממשי בהתמקצעות של הארגונים, ובייצוב התשתית הארגונית והבסיס הכלכלי שלהם. לתהליכי המיסוד שארגוני הקהילה עוברים, יש השלכות ארגוניות מרחיקות לכת, והגדולים שבהם כבר נמצאים בעיצומם של תהליכי מיסוד, המחייבים אותם לעבודה שיטתית ומאורגנת יותר.

התמקצעות נדרשת במיוחד בתחומי הניהול, וניהול מתנדבים בפרט (כולל פיתוח אפיקי התנדבות), אך גם בשימור הידע ארגוני ("כשמתחלפים העובדים, אין עם מי לדבר. אין שמירה של היסטוריה ארגונית. הולך אדם, נעלם כל המידע איתו"), בגיוס משאבים ("התורמים מתנשאים עלינו, חושבים שאנחנו חאפערים"), ובתכנון לטווח ארוך. כאן, ניתן להמליץ על הכשרות ייעודיות למנהלים, לעובדים ולמתנדבים בארגונים, לצד בניית מנגנונים מתכללים כמו הנהלת חשבונות משותפת לארגונים, ייעוץ בסוגיות ניהול מתנדבים, או גורם מקצועי משותף שינהל את הנוכחות באינטרנט וברשתות החברתיות (מה שרלבנטי בעיקר לארגונים הקטנים יותר). כן חשוב לפתח תיעוד שיטתי וניהול ידע בשירות הקהילה.

במציאות דלת משאבים, "רמת הפניות והקשב נמוכה. עסוקים בשוטף ואין זמן ואנרגיות". לעיתים קרובות מתנקזת העבודה למנכ"ל, ליו"ר, לחברי הועד או למספר קטן פעילים מרכזיים, שלא פעם הם מתנדבים. הכשרות ומנגנונים מתכללים כמפורט לעיל יוכלו להוריד מהם את העומס ולפנות אותם לעשייה, ואף תאפשר להם להכריע במקצת את המתח בין השוטף לאסטרטגי, ולהקדיש יתר לפיתוח, לאסטרטגיה, ולתכנון.

לצד זאת, ולאור הנטייה לפיצולים והאופי המיוחד של ארגוני הקהילה, אנו ממליצים לטפח עד כמה שניתן את השיח המשותף והמכיל בתוך הארגונים פנימה, תוך נקיטת צעדים בוני אמון.

<u>שיתוף פעולה בין הארגונים</u>

שיתוף הפעולה בין הארגונים ההתגלה כסוגייה מורכבת ורבת פנים. מחד גיסא קיימת הסכמה גורפת ביחס לפוטנציאל שיכול לצמוח משיתוף פעולה, אך מאידך גיסא ישנם עדיין חששות לא מעטים בנוגע למידת שיתוף הפעולה הרצוי, לצד חשדנות וחוסר אמון, היושבים, בין היתר, על ניסיון העבר.

קיימת תמימות דעים ביחס למגמה של שיפור במידת האמון בין הארגונים בשנים האחרונות ובאפשרות לשיתוף פעולה. שיתופי פעולה שהחלו להתממש לאחרונה ("שלא היו מתאפשרים לפני כמה שנים", "פעם כולם רבו עם כולם, ובקושי דיברו אחד עם השני"), עוזרים לבסס את האמון ההדדי, ומנכיחים את הפוטנציאל הרב הגלום בהם.

בתוכם ניתן למנות את פורום מנכ"לי הארגונים הנפגש באופן סדיר כבר למעלה משנתיים; תיאום של כלל המצעדים בארץ ובחירת נושא-על משותף; היום הגאה בכנסת; ופעולה משותפת למיצוי תקציבים. דוגמה בולטת לעוצמה הגלומה בשיתוף פעולה של הארגונים אותה העלו רבים מהמרואיינים, היא האיום לבטל את מצעד הגאווה ב-2016. לאחר שמשרד התיירות הקצה כ-11 מיליון שקל לעידוד תיירות גאה לארץ (פי עשרה מתקציב כלל הארגונים באותה העת) דרשו ארגוני הקהילה במשותף להגדיל באופן משמעותי את תקציבי הקהילה עצמה, ואף איימו לבטל את מצעד הגאווה בתל-אביב אם דרישותיהם לא ייענו. שיתוף פעולה זה נחל הצלחה גדולה, ובעקבותיו אכן גדלו התקציבים הממשלתיים לקהילה באופן משמעותי.

מספר סיבות עולות כמסבירות את מגמת השיפור ביחסים הבין-ארגוניים. האחת, האירועים הטראומתיים כמו הרצח בבר נוער והרצח במצעד בירושלים ("רק סביב הרצח בירושלים נפתח ערוץ תקשורת בין הבית הפתוח והאגודה"). השנייה, חילופי הדורות בהובלת מרבית ארגוני הקהילה, ויחד איתם התמוססות של משקעי העבר, ופתיחת השער לשיח הדדי ולשיתוף פעולה, תוך ביסוס קשרים בין אישיים טובים. השלישית, השינוי שחל בחברה הכללית ביחס לקהילת הלהט"ב, ואף חיבוק מסויים של הממסד והציבור.

ריבוי ארגוני הלהט"ב וההתפצלויות השכיחות בין הארגונים, אותם תיארנו מוקדם יותר, מסמנים מחד גיסא צורך של תתי-הזהויות בנראות, בקול ובייצוג (עם זאת "תמיד יהיה מי שירגיש מודר") ומאידך גיסא מעוררים ביקורת המגיעה מתוך הקהילה ומחוצה לה על הקושי ליצור סדר יום משותף, ועל עודפות, כפילויות ובזבוז משאבים, שכפועל יוצא מחלישים את המאבק. סוגייה זו נוגעת גם בתחומי חפיפה בפעילויות של הארגונים השונים, ובמאבקים על משאבים, בכורה, נראות, מתן קרדיט, התמחות, וראשוניות במתן השירותים. הפיצול הבין-ארגוני, כאמור, עלה כסוגייה מרכזית בראיונות ובקבוצות המיקוד, ונדמה כי הארגונים עסוקים בו מאוד. יש בכך כדי להעיד, בין היתר, על דרישה חיצונית לארגונים להתאחד ולהתייעל (למשל מצד תורמים), אך אולי גם על משאלה לבסס מאבק להט"בי אחד משותף, סביב אינטרסים משותפים שמאחוריהם יכולים הארגונים להתכנס. קונפליקט זה, מוביל לדילמה בפניה ניצבים הארגונים - עד כמה לשתף פעולה, עד כמה לחלק את העבודה, ועד כמה לפעול באופן עצמאי לחלוטין?

ניכר כי האפשרות לצמצום הריבוי ואף לאיחוד של היבטים מסויימים בפעילות, טבעית יותר לארגונים החזקים והגדולים ("כמה שיותר יתאחדו, יותר טוב. צריך לשאוף לפחות ארגונים", "צריך מסה כדי לקיים ארגון חזק"), בעוד שהארגונים הקטנים, לרוב, חוששים להיבלע ומביעים חוסר אמון באפשרות של שותפות מסוג זה ("יש חשש מגוף מרכזי שישתלט על הכל", "כוחות השוק יגידו את דברם", "הרבה דברים טובים קמו מתוך פיצול, כולל חושן ואיגי"). עם זאת, חשוב לציין כי גם בארגונים הקטנים נשמעים לא מעט קולות המביעים משאלה להיבלע בגוף גדול יותר שיטפל עבורם בכל הניהול השוטף והיומיומי. נדמה כי רבים מהקשיים נעוצים בחשש שהזהות שהושגה במאמץ רב תקרוס כאשר יטושטשו או יעומעמו הגבולות הפיסיים והארגוניים וכשתתאפשר זיקה הדוקה יותר[6]. כך גם ניתן להבין את החשש של הארגונים הקטנים או אלה המייצגים אוכלוסיות שבשוליים.

בהתאם, המחקר הנוכחי אכן העלה כי מתקיים מתח מסויים בין הארגונים המצויים במרכז ובין אלה שבפריפריה הגאוגרפית והחברתית-זהותית. הארגונים המצויים ב'שוליים', העלו סוגיות של תת-ייצוג, הדרה, והיעדר יחס מספק מצד הארגונים המצויים במרכז. לצד זאת, עלה כי הארגונים המייצגים קבוצות שוליות יותר בקהילה, למשל טרנסים או הורים, או אלה המייצגים את הפריפריה הגיאוגרפית זוכים לפחות משאבים, נראות, ייצוג ואפשרות לבטא את קולם (במילותיו של אחד המרואיינים: "הארגונים 'התל-אביביים' יכולים לחשוב שהם מבינים הכי טוב איך נכון ומוסרי לחיות, אבל הם לא יכולים להכתיב לתרבויות שונות איך הן צריכות להתנהל, ולא באמת רואים אותן, את הבחירות של מי שבתוכן, את המחירים שהאנשים האלה מוכנים לשלם"). תת-ייצוג זה, או ייצוג-יתר, בלט גם בסקר לקהילה. מפילוח הנתונים הדמוגרפיים של המשיבות והמשיבים, עולה כי הייצוג הגאוגרפי בסקר כולל ייצוג יתר לאזור המרכז, ובפרט לתל אביב וגוש דן. בהמשך לכך, רוב גדול של המשיבים מגדירים את עצמם אתאיסטים או חילוניים. הנתונים הללו מאששים את הקושי להגיע לאוכלוסיות פריפריאליות יותר ולמי שרחוקים יותר מהתרבות הגאה "התל

[6] אופנהיימר, ד. ובנימיני, ד. (2001) "על מושג הגבול", ***אנליזה ארגונית כתב עת לייעוץ ארגוני***, 4, 39-45

אביבית", ובכך גם לשמוע ולהשמיע את קולם כחלק מההתארגנות הלהט"בית בארץ. לכל הפחות, נתונים אלה מדגישים את הצורך בנקיטת צעדים יצירתיים ואקטיביים יותר על מנת להגיע לאוכלוסייה שנחשפת פחות להתארגנות הלהט"בית בארץ על מנת ללמוד על צרכיהם ולענות עליהם.

כמו כן, עלתה שוב ושוב הסוגייה של סדר העדיפויות של הארגונים כקהילה, ביחס למאבקים או לנושאים הרלוונטים לחיי הקהילה הלהט"בית הנמצאים "בראש סדר העדיפויות". בין היתר, יש הרואים את המאבק על פונדקאות כמאבק פריבלגי שהוא בעיקרו של גברים הומואים ממעמד חברתי בינוני ומעלה, ומביעים ביקורת על הנראות המרכזית שהוא מקבל במסגרת המאבק הלהט"בי, בעוד שמאבקים של הקהילה הטרנסית, שנלחמת לא פעם על זכויות בסיסיות בהרבה, נדחקים לשוליים. בהקשר זה ראוי לציין כי גם בהסתכלות פנים-קהילתית, נראה כי בסקר הקהילה יש ייצוג יתר מסוים, להומואים על פני לסביות, בי-סקסואליים, טרנסים וא-מיניים. ייתכן וכבר מנתון זה ניתן להסיק לגבי הזדהות גדולה יותר של הומואים עם ערכי ההתארגנות. ארגונים טרנסים אף העלו את הצורך של הקהילה הטרנסית בתמיכתם של ההומואים והלסביות לקידום המאבק הטרנסי, על מנת שזה יזכה להצלחות. לא פעם, קיימים בנוסף לכל אלה, חילוקי דעות אידיאולוגיים חריפים בין פעילים שונים ובין ארגונים שונים בתוך הקהילה (למשל, ביחס לפונדקאות הנתפסת ע"י חלקים בקהילה כפרקטיקה בעייתית, או ביחס לפוליאמורים), המקשים ליצור סדר יום משותף המקובל על כולם.

נדמה כי בשנים האחרונות, משקיעה הקהילה בכללותה מאמצים מסויימים בניסיון להרחיב את המרכז ולייצר יותר לגיטימציה לפריפריה. אחד הביטויים לכך הוא נושא-העל של מצעדי הגאווה, שהשנה יהיה העיסוק בגיל השלישי (ובשנה הקודמת נתן ביטוי לקהילה הביסקסואלית). בחירה זו מעידה על סימון והעמדה במרכז של קבוצה שקיבלה מעט נראות במסגרת מאבקי הקהילה עד כה, ומאירה את העבודה המשותפת של ארגוני הקהילה שבחרו לסמן ולפעול ביחד לקידום נושאים שנמצאים בשוליים, ונדמה שיש בכך כדי להעיד על מגמה של שינוי גישה או אג'נדה בקרב הארגונים. דוגמה נוספת היא ההחלטה לשלם בחוש"ן למתנדבים טרנסים, מתוך הבנה כי זוהי קבוצה מוחלשת ושההתנדבות היא פריוולגיה השמורה לקבוצות חזקות יותר. גם בהחלטה זו יש כדי להעיד על הרחבה של הגבולות וניסיון קונקרטי להכליל את מי שהיה מודר קודם לכן בארגון. במקביל לכך, עולה שהארגונים שמצויים בפריפריה מרחיבים, בעצם פעולתם, את הגבולות של המאבק הלהט"בי. בעצם הוויתם הם מסמנים אזורים, קבוצות, זהויות או מאבקים שהודרו מהשיח המיינסטרימי ויוצרים מרחבים עבור אנשים, שיתכן ולא ימצאו את עצמם בארגוני קהילה אחרים. הארגונים מאפשרים לאנשים מתרבויות שונות ועם גבולות שונים למצוא את עצמם בתוך הקהילה, ולאפשר לזהות הלהט"בית מקום בתוכם באופן המתאים עבורם.

היבטים אלה מעוררים מספר שאלות - האם מצב דברים זה רצוי, ולמי מהארגונים? האם הפיצול והריבוי משרתים או מחלישים את המאבק הלהט"בי בכללותו? כיצד מתמודדים עם החפיפות ועם התחרות הבין הארגונית? באיזו מידה רוצים לעבוד בשיתוף פעולה? וכיצד תופסים הארגונים את המשימות שלהם בתוך הגבולות הבין ארגוניים?

לעת עתה, אנו מציעים לחשוב על שאלות אלה דרך האפשרות "לחיות בשלום עם הריבוי", בצורה שמתיישבת עם ההתפתחויות שחלות בקהילה ובזהויות הלהט"ביות (למשל הכניסה של זהויות נוספות לזירה והמעבר לפוליטיקה קווירית), ותוך כדי כך ליצור מנגנונים בין-ארגוניים שמכילים את הריבוי ומתמודדים עם אזורי החפיפה והפיצול. מנגנונים כאלה בחלקם פועלים כבר היום, ומעידים שגם בתוך הריבוי והנטייה לפיצולים ניתן למצוא אסטרטגיות ופרקטיקות של שיתוף פעולה. הצעות נוספות הן לקדם שיתופי פעולה בין הארגונים על בסיס אינטרסים משותפים או על בסיס פרויקטים משותפים. עוד ראוי לציין, כי ניכר שבמקרים רבים פעילים בארגונים מתנדבים במקביל במספר ארגוני קהילה. יש בכך כדי להעיד, בין היתר, על הנזילות שבגבולות שבין הארגונים.

כדי שמנגנונים לשיח, לתיאום, לשיתוף ולתכלול יוכלו להתקיים, נדרש שגוף כלשהו ייקח עליהם בעלות. האגודה למען הלהט"ב, נתפסת כמועמדת הטבעית על ידי רבים למלא תפקיד זה, וכבר כיום לקחה על עצמה מספר תפקידים רלבנטיים דוגמת קידום פורום המנכ"לים וארגונו, וריכוז עבודת לוביסט בכנסת. אפשרות אחרת שעלתה היא ליצור קואליציית ארגונים, המנוהלת ע"י ועד המורכב מנציגי הארגונים. כאן, חשוב לחזור לרגישויות הניכרות ביחס לכל מה שנתפס כהתערבות או כהשתקה, כך שכל חיבור בין ארגוני של ממש נתפס כאיום מסוים. בהקשר זה, חשוב לציין, שהמושגים ארגון-גג או ארגון-על מעוררים התנגדות לא מעטה. חלק מהארגונים הקטנים יותר חוששים להיבלע בתוך יישות שכזו, ושקולם לא יישמע. ארגונים אחרים, חזקים יותר, מעלים ספק באפשרות שיוכלו

להיתרם מכך, וחוששים שהאוטונומיה שלהם תיפגע ("לגבי גיוס כספים משותף, יש חוסר אמון שנובע גם מהניסיון וגם מההיסטוריה").

כיצד, אם כן, ניתן להבנות את הפעולה המשותפת באופן שמכבד את ההבדלים ואת הייחודיות של כל ארגון ושל כל תת-קהילה, מחד גיסא, ומאפשר ליצור סדר יום משותף ולמנף את הכוח המשותף מאידך גיסא? ראשית, אנו מציעים לנסח אמנה שתהיה מוסכמת על כלל הארגונים, שתפרט את תחומי האחריות, את עקרונות העבודה, ואת גבולות העשייה של הגוף המתכלל. כדי לאפשר לאותו הגוף לפעול, אנו ממליצים שלא יעסוק במתן שירותים לקהילה באופן ישיר. זאת מכמה טעמים: ראשית, כך תתאפשר התמקדות במשימה חשובה זו. שנית, לארגונים יהיה קל יותר לבטוח במי שהוא נטול אינטרסים ישירים בשדה, ושאינו בתחרות פוטנציאלית עימם.

אזורים שזוהו כבעלי פוטנציאל משמעותי לשיתוף פעולה הם איסוף מידע ושמירתו; גיוס משאבים; לובי וקידום מדיניות ("גם לארגונים הגדולים אין משאבים להחזיק לוביסט, או להחזיק מערך רציני של גיוס משאבים"); עבודה תקשורתית; וחקיקה ומשפט. עוד עלה הצורך בהעמקת הקשרים וההיכרות בין הארגונים (בין היתר ע"י קידום וטיפוח פורומים בין-ארגוניים שונים כגון פורום יו"רים, פורום שכירים בארגונים, או אירוע שנתי של כלל הקהילה למתנדבים;) בתמיכה ובמתן סיוע מקצועי (למשל בניהול חשבונות או בניהול מתנדבים, ובעיקר עבור הארגונים הקטנים); ובתכלול או באפשרות לראות את התמונה הרחבה הכללית, כולל בתכנון, באיגום המשאבים, ובהשפעה על סדר היום הציבורי. אין ספק, שגוף כזה, אם יפעל תוך שיתוף פעולה כלל ארגוני, יוכל למנף את הכוח של הקהילה, ולהעמיק את החיבורים בתוכה. בתוך כך, אחת המשימות החשובות ביותר היא שיקום האמון בין הארגונים, באופן שמאפשר שיתוף פעולה פורה ואפשרות לשיח פתוח וכן. מחוות בין ארגוניות, פרויקטים משותפים, הדגשת האינטרס המשותף, גישה של נתינה - במיוחד מצד הארגונים הגדולים כלפי הקטנים, העמקת ההיכרות, טיפוח הרגישות, פרגון הדדי והכרה הדדית, מתן קרדיט, חידוד הגבולות וצמצום אזורי החיכוך - כולן דוגמאות לצעדים שיכולים לקדם אמון ויכולת לעבוד בשיתוף.

אחת הסוגיות המורכבות שעלו במחקר, הוא הקשר בין המקומי לארצי, או בין הבתים והארגונים הארציים. בהגיון קיומם, אין ספק שהבתים הם בעלי המומחיות המקומית - הם מכירים הכי טוב את האוכלוסייה המקומית שהיא לרוב בעלת מאפיינים ייחודיים בכל אזור. יתרה מזאת, הבתים עומדים בקשר רציף עם הגופים המקומיים השונים (למשל עם מוסדות החינוך, עם רשויות הרווחה ועם העירייה). ועם זאת, הארגונים הארציים מביאים איתם מומחיות תוכן, שלא תמיד מפותחת באותה מידה בבתים המקומיים - למשל בתחום הנוער, או בתחום החינוך, או לחילופין ביחס לזהויות שונות כמו הטרנסית או הדתית. מצב זה מביא באופן בלתי נמנע לחיכוכים. האם למשל, כדאי לבתים לקיים פעילות נוער משלהם או האם על הארגון המתמחה הארצי להיות אחראי לה? לחילופין, האם פעילות זו טוב שתתקיים תוך שיתוף פעולה בין הגופים או שתתקיים במקביל תוך תחרות ביניהם? בפועל, אנו מוצאים בשטח מספר מודלים, הנעים על פני כל הציר ששורטט. כדי לאפשר שיתוף פעולה פורה בין המקומי לארצי, אנו ממליצים על יצירת תכנית שנתית מפורטת לכל בית אל מול הארגונים הארציים, המשקפת תכנון מראש ביחס לשיתוף הפעולה המצופה. בתוך כך, אנו ממליצים על מפגשים תקופתיים, על יצירת מנגנוני עדכון ושיח, ועל חיזוק היחסים בין הגופים. יתרה מזאת, אנו ממליצים לקדם פורום של ראשי הבתים, לשיתוף ידע, ללמידה משותפת, לתמיכה הדדית, לקידום מדיניות רלבנטית ולחיזוק הקשרים ביניהם.

<u>היחס לממסד</u>

אל מול אפליה, אלימות ורדיפה של הקהילה הלהט"בית ע"י הממסד לאורך ההיסטוריה, ארגוני הלהט"ב קמו והתמקמו כגופי מאבק אנטי-ממסדיים. במובן עמוק יותר, ניתן לטעון כי גופים אלו שאפו, ועדיין שואפים, לערער על הסדר החברתי הקיים כפי שהוא מתגלם באספקטים שונים של מיניות ומגדר. לצד גרעין אנטי-ממסדי זה הנוכח בארגונים רבים גם היום, ניתן לשים לב גם להתפתחויות הפוכות.

לאורך השנים ועם צבירת ההצלחות של המאבק בארץ ובעולם החלו הארגונים, כמו גם הקהילה אותה הם מייצגים ושלמענם הם פועלים, לקבל נוכחות ובולטות גם בשיח הציבורי הנחשב "נורמטיבי". במילים אחרות, הממסד החל לאמץ חלקים מהשיח שנחשבו לפני כן לרדיקליים ומחתרתיים, "ולחבק" חלק מהארגונים. בהתאם, ניתן לשים לב להתמסדות הולכת וגוברת גם של הארגונים עצמם, במובן שחלקם הפכו לגופים גדולים ומתוקצבים ביחס לעבר,

גיבשו מבנים ארגוניים ברורים והחלו להעסיק גם עובדים בשכר. לא במקרה אלה גם לרוב אותם הארגונים שאומצו על ידי הממסד. במישור אחר, וכחלק מהנורמליזציה של הזהות הלהט"בית, נראה כי ישנה מגמה גוברת של מיסוד ביחסים זוגיים ומשפחתיים של פרטים בתוך הקהילה (למשל בסוגיות של זוגיות, נישואים, והורות).

ממפגשינו עם הארגונים ועם פעילים בהם ניתן היה לשים לב לקונפליקט שנוצר לעתים בין תהליכים אלו של מיסוד ונרמול אל מול הגרעין "האקטיביסטי", הבועט והנאבק. קונפליקט זה בא לידי ביטוי בדרכים שונות וברבדים שונים. בין היתר, ברמה הבין-ארגונית ניתן לשים לב לרגשות של קנאה, יריבות, ולעתים אף זלזול כלפי אותם ארגונים גדולים וממוסדים, כמו גם כלפי פעילויות ופרויקטים שיש בהם הצטרפות להטרונורמה (למשל קידום פונדקאות עבור אבות גאים, כניסה "מצונזרת" לבתי-ספר, או מתן לגיטימציה לזהות דתית וגאה).

ברמות בין-אישיות יותר, ניתן לשים לב לקושי או אמביוולנטיות כלפי האפשרות של עבודה בשכר בארגונים לצד קידוש הפעילות ההתנדבותית, ורגשות מעורבים - של תסכול ולצד זאת של התאהבות - ביחס לעבודה אינטנסיבית, דחופה, ספונטנית ופחות מסודרת ומתוכננת. בפרט, ממפגשינו עולה תחושה כי אצל חלק מהפעילים מעבר לעבודה בשכר, בניגוד להתנדבות, כרוך בוויתור על חלק מתחושת המשמעות של הפעילות למען הקהילה. ההצטרפות הרשמית "למערכת" נתפסת על ידי חלק ממי שעשו את המעבר ועל ידי מי שמדמיינים או שוקלים לעשות אותו בעצמם כוויתור על החופש, הייחודיות והספונטניות שיש בפעילות ההתנדבותית למען הקהילה.

לצד היבטים אלו שבפעילות ממוסדת, ישנם כמובן גם היבטים הנתפסים ונחווים כחיוביים על ידי הארגונים, הקהילה והפעילים. ברמה פרטנית יש מי שחווים את מיסוד הארגונים, כמו גם את הפיכת עבודתם שלהם כפעילים לפורמאלית ומשולמת, לצעד הממחיש את ההכרה בחשיבות הפעילות למען הקהילה בכלל ובעבודתם בפרט. הכרה זו מאפשרת, ברמה אישית וארגונית כאחד, מעבר ממצב של כיבוי שריפות למצב של פיתוח אסטרטגיה ופעילות שיטתית ורחבה יותר. בין היתר מיסוד זה גם מאפשר מטבע הדברים קשר למרכזי כוח משמעותיים יותר המהווים חלק מהחברה - וביניהם רשויות מקומיות, מוסדות חינוך, ארגונים מקצועיים, ואמצעי התקשורת. חשוב לציין שתהליך המיסוד לא מתבסס רק על תמיכה מהממסד אלא מאפשר המשך עבודה שבעצמה עשויה להוביל לגיוס משאבים ולמודעות גדולה יותר. בכך, לצד הוויתור שנעשה לפעמים על עמדה חברתית רדיקלית יותר ולמרות הפשרה שנעשית לעתים מול חלק ממוקדי הכוח הללו, מתאפשר מפגש הדוק יותר עם הממסד. עם זאת יש ללמוד גם מהניסיון של דרום אפריקה, שבה הקשר ההדוק בין הקהילה לממסד הוביל להדרה של קבוצות פריפריאליות ונתפס כמעכב התחדשות. ייתכן שגם פה אפשרי לפתח ואריאציה מורכבת יותר, שאין בה "חיבוק דוב" אך מתקיים דיאלוג פעיל תוך שמירת חופש ונפרדות.

זווית קצת אחרת להתבוננות אודות היחס לממסד, מצויה במו"מ על גבולות בתנועה שקיימת בין פרגמטיות ארגונית לאידיאלוגיות. כלומר, בין פעולה שמכוונת לשינוי רדיקלי ונקיטת עמדה שהולכת כנגד המיינסטרים או הממסד לבין פעולה במסגרת "חוקי המשחק" החברתיים ועבודה עם ובתוך הממסד. דוגמה לכך היא הפעולה של הארגונים הלהט"בים לשינוי מדיניות של הצבא ביחס ללהט"בים. מנקודת מבט אחת הצבא מהווה מוסד מרכזי בחברה הישראלית ומנוע למוביליות חברתית, אך מנגד ההתמקדות בו מאירה גם היבטים של פוליטיקה שמרנית יותר של שינוי שנעשה במסגרת מבני הכוח הקיימים בחברה (בשונה למשל, מפוליטיקה פמיניסטית רדיקלית הרואה במוסד הצבאי כחלק מהפאטריארכיה וככזה שמשמר את יחסי הכוח, ובהתאם אינה רואה במאבק לשינוי של עמדות של נשים בצבא כחלק מהמאבק הפמיניסטי).

היבט נוסף נוגע להבדלים שקיימים באופן הפעולה והשיח של הארגונים כאשר קהל היעד הוא מוסדות המדינה או חברי הקהילה. ראוי להעיר כי יש ארגונים שמכוונים באופן בלעדי לפעולה מחוץ לקהילה, יש כאלה הפועלים רק אל מול הקהילה ויש כאלה שמשלבים בין שני קהלי היעד. למשל, כפי שהעלה אחד המרואיינים "הגישה פרגמטית. צעד צעד - למתוח את הגבול כמה שאפשר. מול מערכות הבטחון למשל, יותר אפקטיבי לשלוח בשלב ראשון מישהו הטרונורמטיבי יחסית, ולא מישהו מאוד מוקצן במראה". בו בזמן ניכר כי במסגרות שונות של הקהילה, מתקיים שיח שבוחן סוגיות אלה שבמחלוקת.

נדמה כי גם בסוגיות אלה אין עמדה חד משמעית וניתן להצביע על מגמות שונות ועל מתח בין פעילים ובין ארגונים בקהילה. מצד אחד העבודה עם מוסדות המדינה מאפשרת להשיג הישגים עבור הקהילות אותם משרתים הארגונים - למשל, הרחבת הפעילויות, שינוי במדיניות של מערכות בריאות, ביטוח לאומי, הצבא, קבלת תקציבים מהמדינה

וחקיקה. מצד שני, עולה הצורך למתן את הנראות ואת העמדות, ולעיתים אף נלווה לכך איום מוסווה להתיישב עם עמדות הממסד כדי להמשיך ולקבל תקציבים. סוגייה שעלתה לא פעם, ומדגימה את העניין, היא המידה בה ניתן במערכת החינוך לתת במה ללהט"בים בעלי ניראות "לא נורמטיבית" או לעסוק בסוגיות שנויות במחלוקת כמו פוליאמוריה, שעשויות להיות מערערות עבור בתי ספר והורים, מבלי לפגוע באפשרויות לפעול במסגרת מערכת החינוך או להשפיע על בני הנוער.

סכנה נוספת היא של קואופטציה על ידי המדינה של המאבק הלהט"בי (שבאה לידי ביטוי בין היתר בביקורת שמושמעת סביב ה-"pink-washing"). ההנחה היא כי המדינה לעולם לא תוכל לייצג באופן מלא את הקהילה או לדאוג לצרכיה. במסגרת דיון זה ראוי להעיר את העמדה שמציג אלון הראל שדן במהפכה המשפטית שחלה בהקשר של המאבק הגאה, הטוען בין היתר, כי ניתן לזקוף את ההישגים המשפטיים של הקהילה הגאה בשמירת האתוס של משפחתיות, שמרכזי כל כך בישראל[7]. היבטים אלה מעירים בשנית את הסוגייה של אילו קבוצות נכללות במאבק הלהט"בי ואולי יש בכך גם כדי להסביר את דחיקתם של הארגונים הפלסטינים מהמאבק, שמצד אחד עשויים שלא למצוא את מקומם בחלק מהמאבקים שארגוני הקהילה מקדמים, ולצד זאת הם מהווים בחברה הישראלית את ה"אחר האולטימטיבי" ובמובן זה, לא רק שהם "מדירים את רגליהם" משיתוף פעולה עם הארגונים היהודים, אלא שהאחרונים מדירים גם אותם כי עצם נוכחותם עשויה לאיים על הישגי המאבק של הקהילה. במובן זה, הדבר עשוי להיות נכון גם לקבוצות מודרות אחרות, למשל - של טרנסים וטרנסיות במעגל הזנות, שעבורם מפעילים מרכזי בדיקות בתחנה המרכזית, מתוך הבנה שאוכלוסייה זו לא תגיע למרכזי הבדיקות הממוסדים. יש בכך כדי להאיר שמצד אחד נעשית פעולת outreach ובו בזמן יש הנצחה של השוליות של קבוצה זו במאבק הלהט"בי.

לאור כל האמור לעיל, המפגש עם הממסד נותר מורכב, ומכריח את הפועלים בתוכו להחזיק את הקונפליקט המתקיים בין העצמאות (האישית והארגונית) ובין דרישות הממסד המגבילות לעתים. המפגש נאלץ ליישב תפיסת עולם רדיקלית המבקשת לפרק את ההבניות החברתיות, המגדריות והמיניות יחד עם תפיסת עולם שמרנית יותר. משימה זו איננה פשוטה ויש בה פרדוקסליות מסוימת, מעצם כך שהיא נאלצת לעיתים להתפשר על חלק מהמסר על מנת להעביר אותו ולאפשר דיאלוג. דוגמה טובה למפגש מסוג זה הם הבתים הגאים בתל-אביב ובחיפה, אשר ממומנים ומופעלים ע"י העיריות, אך מנוהלים ומנווטים בעיקרם ע"י חברי הקהילה. קונפליקט טיפוסי המדגים את המתח שיוצר המפגש, עולה סביב עיצוב מצעדי הגאווה, כאשר לרשויות המקומיות רצונות וסטנדרטים משלהן, שאינם תמיד חופפים לחלוטין עם רצונות של חלקים מהקהילה.

אנו רואים חשיבות רבה באפשרות של ארגונים על הרצף בין פרגמטיות לאידאולוגיות לפעול אלה לצד אלה, באופן שמשרת את כלל הארגונים ואת ההישגים של הקהילה. במובן הזה, יש בתנועה שנוצרת ביניהם הזדמנות לפעול במישורים שונים וכפועל יוצא להשיג הישגים מגוונים במסגרת המאבק. כך למשל, פעולת ארגונים או התארגנויות רדיקאליים יותר יכולה לסייע במתיחת גבולות הקהילה, לסמן מחדש את הגבולות של מרכז ושוליות (גם בקרב הציבור), ואף להפעיל כוח על הממסד. לעומת זאת, הגופים המסוגלים להתנהל מול הממסד יוכלו לקדם את הקהילה בניסוח מדיניות, בחקיקה, בתקציבים, בפעילות אל מול ה"מערכת", ובאופנים פורמאליים אחרים.

[7] הראל, א. (2001), "עלייתה ונפילתה של המהפכה המשפטית ההומוסקסואלית", ***המשפט***, 12 10

סיכום

לאורך הדו"ח נשזרו תובנות והמלצות. במבט צופה עתיד נסכם כאן את עיקרן - בהן כאלה שהארגונים פועלים ביחס אליהן כבר כעת:

- תהליכי ההתפתחות של הקהילה דורשים מידה של **מיסוד**. בין אותותיו: תיעוד עשיר יותר של הפעילות המתקיימת על שלל גווניה; יצירת זיכרון ארגוני כנקודת התייחסות וכעדות למה שהתרחש לאורך השנים; וכן חשיבה אסטרטגית במבט קדימה. מיסוד זה ראוי שישמור על גישה של ריבוי קולות, שהיא מפתח חשוב ליחד האפשרי, ותוך סובלנות לקיום פתרונות ארגוניים שונים, שלא בהכרח נחוץ להכריע ביניהם.

- הקהילה היא אגד של קבוצות וזהויות, עם תפישות שונות ביחס לזהויות המוכלות בה. חשוב לשמור על הפתיחות **לריבוי** זה במסגרת הארגונים הקיימים, וגם לעודד שיח לגביו, תוך הקפדה על מתן קול מיוחד לקבוצות שפחות זוכות לכך ועם זאת שייכותן לקהילה רלוונטית. אלה דורשים מאמצי הישוג שיטתיים (Reaching out), וכן טיפוח מאזן של קבוצות מוחלשות יותר (למשל של טרנסים ושל בני ובנות הגיל השלישי). בתוך כך, עולה צורך חזק בקידום יוזמות של הקהילה ביישובי הפריפריה, וכך גם לגבי קבוצות מוצא ולאום שונות (למשל ערבים-פלסטינים או מהגרי עבודה).

- ההנהגה הנוכחית של האגודה השכילה ליצור תחושת מומנטום בפעילות בשירות הקהילה, וכן רוח של הידברות בין חלקים שונים בתוכה. זה הישג לא מבוטל, בהתחשב בעבר הסוער ורב המחלוקות של התאגדויות הקהילה. טוב היה אם ינוצל יתרון זה גם **ללמידה הדדית** בין הארגונים (תוך השוואה של מודלים שונים של פעולה ושל מנהיגות, יידוע בהתפתחות יוזמות שונות בארגונים שונים, פתיחת אפיקים חדשים של התנדבות ועוד), ובכלל - פיתוח ידע ארגוני ורב ארגוני משותף ודיון בדילמות המלוות אותו (למשל, כמה "חיבוק ממסדי" הוא בגדר יתרון או מגבלה; איך מחזקים מרכיבים זהותיים שפחות מקבלים כיום ביטוי במדיה). פה יש פתח לעוד מאמצי רישות וכן ליוזמות של מפגשים סדירים בהרכבי משנה שונים, דוגמת פורום המנכ"לים.

- דרושה הבהרה החותרת להסכמות בדבר **חלוקת העבודה** בין הארגונים. לתפישתנו חשוב שהארגונים לא יתחרו אלה באלה, אלא ישלימו אחד את השני במידת האפשר. ככל שארגונים שונים פועלים באותו השדה, טוב שייעשה הדבר תוך הידברות, תיאום והסכמה הדדית.

- טוב שיוסכם על גוף שיתמקד ב**תכלול** השדה (האגודה עולה בהקשר זה כמועמד הטבעי לתפקיד). גוף זה יוכל לשמש כגורם מתאם בין הארגונים ולרכז פעולות משותפות (למשל בגיוס משאבים בחו"ל, באיסוף ובשיתוף מידע, בתחום המשפט, בחקיקה ובלובי ובעשייה תקשורתית). פעולה של האגודה ברוח זו, תוך מאמץ להתמקד ביתרונותיה היחסיים וליצור מסגרות הידברות והסכמות, כבר מניבה פירות חשובים. ההישגים לאורך הדרך שהם פרי מאמץ ממוקד הם מפתח גם לחיזוק האמון וליצירת מומנטום של פעולה גם בהמשך. בתוך כך, טוב שהאגודה תשלים את הארגונים בתחומים בהם יש יתרון לפעולה מרכזית או משותפת. כל שירות וכל יוזמה שיכולים להתממש ע"י אחד הארגונים האחרים, עדיף שהם יובילו זאת ויסתייעו באגודה רק כתמיכה משלימה. חשוב שכל פעולה ויזמה משותפת ייעשו בהסכמה ובאופן וולונטרי, ותוך רגישות הדדית מתחייבת.

- טוב לטפח ריבוי מודלים של **שותפות** ארגונית בין ארגוני הקהילה, הן בשל רגישויות זהותיות קיימות במרחב עתיר גיוון והן מתוך הכרה שאין ולא נחוץ מודל פעולה יחיד בהקשר זה. פלורליזם יכול להיות גם ערך וגם אסטרטגיה.

- ההתמקצעות של הארגונים בקהילה כרוכה גם בצעדי **פרופסיונאליזציה** של הניהול בארגוני הקהילה. מוצע לגבש ולממש תכנית הכשרה ניהולית לבעלי תפקידים בארגוני הקהילה, ולצידה גם הכשרות וגם מפגשים

תקופתיים של ממלאי תפקידים ספציפיים (למשל בשדה הטיפולי והחינוכי) בדגם חוצה ארגונים. אפיק זה אינו מונע נטילת חלק בפורומים אחרים, אך יש יתרון ביצירת מסגרת מכשירה ייחודית לארגוני הקהילה, שתוכל לשמש גם במה לליבון סוגיות ייחודיות, לגיבוש יוזמות רלוונטיות ולקידום שיתופי פעולה אפשריים. אפיק פעולה נוסף, הרלבנטי בעיקר לארגונים הקטנים, הוא באיגום משאבים, למשל באמצעות הנהלת חשבונות משותפת, או בקידום תוכן משותפים.

- **הקשר לארגונים אחרים** בישראל (ואף ברחבי העולם), לצד הידוק הקשר עם קהילת הלהט"ב המקומית עודו שדה הדורש המרצה ופעילות, ויכול לשמש מקור כוח לקהילה. נראה שאין מיצוי של חיבורים אפשריים לארגונים ולפרטים שמחוץ לקהילה ובתוכה, שאנו מאמינים שטמון בו פוטנציאל גדול.

<u>ריכוז ההמלצות המרכזיות</u>

1. **התמקצעות** הארגונים, ו**ייצוב התשתית הארגונית** והבסיס הכלכלי שלהם:

- בניית הכשרה ייעודית למנהלים, לעובדים ולפעילים בארגוני הקהילה. מומלץ שבין הנושאים המרכזיים בהכשרה ייכללו: ניהול מתנדבים, בניית תכניות עבודה, אסטרטגיה ותכנון לטווח ארוך, ניהול ידע ארגוני, ניהול כספים, תקשורת, יצירת שיתופי פעולה ובניית אמון.
- עידוד הכשרות פרטניות בתחום הניהול וברכישת ידע וניסיון רלבנטי היכן שנדרש.
- שימור הידע הארגוני בכלל ארגוני הקהילה - למשל באמצעות תוכנות רלבנטיות ומאגרי מידע, מנגנוני שיתוף, ולצד פיתוח תיעוד שיטתי וניהול ידע בשירות הקהילה.
- הסתייעות בייעוץ פרטני, בתחומי הניהול והארגון השונים, ובהתאם לצורך.
- למידה הדדית, ופיתוח ידע בין-ארגוני משותף, כולל יצירת פורומים מקצועיים ייעודיים (למשל בתחום החינוך, או בתחום הפסיכו-סוציאלי).

2. יצירת גוף מתכלל ומנגנונים ל**תכלול ולשיתוף פעולה** בין כלל הארגונים והשדה:

- ניסוח אמנה שתהיה מוסכמת על כלל הארגונים, שתפרט את תחומי האחריות, את עקרונות העבודה, ואת גבולות העשייה של הגוף המתכלל.
- העמקת הקשרים וההיכרות בין ארגוני הקהילה, כולל המשך טיפוח פורום המנכ"לים, ויצירת פורומים נוספים וביניהם: פורום יו"רים, פורום שכירים בארגונים, פורום מנהלי בתים, ואירוע שנתי למתנדבים. בתוך כך, שיקום האמון בין הארגונים, באופן שמאפשר שיתוף פעולה פורה ואפשרות לשיח פתוח וכן.
- הקמת "ארכיון לקהילה", ושמירת המידע הרלבנטי (באופן דיגיטלי ופיזי). לארכיון כזה חשיבות היסטורית ותרבותית מחד, ומאידך יאפשר גישה לידע רב לכלל הארגונים, יעודד שקיפות ושיתופי פעולה וצפוי לשרת את כלל ארגוני הקהילה בפעילות השוטפת. ארכיון כזה יוכל אף להיות בסיס למוזיאון עתידי, שיכול להיות לו תפקיד ציבורי חשוב,ולפעילויות חינוכיות.
- ריכוז העשייה הקהילתית המשותפת במספר תחומים: גיוס משאבים בחו"ל; לובי וקידום מדיניות; עבודה תקשורתית; ועשייה משפטית. בהתאם, הקצאת אנשי מקצוע ייעודיים שישרתו את כלל ארגוני הקהילה במשותף בתחומים אלה.
- תמיכה לוגיסטית ומקצועית (בעיקר עבור הארגונים הקטנים): למשל בתחום ניהול הכספים וחשבונות, בייעוץ משפטי, בקידום במדיה וביחסי ציבור, ובייעוץ ארגוני וניהולי (כולל בניהול מתנדבים). כאן אף ניתן להתקשר עם גופים חיצוניים רלבנטיים שיעמדו לשירות כלל הארגונים, וכך לנצל את הכוח המשותף להשגת תנאי התקשרות טובים יותר, ואף לסבסוד מסויים (פרו-בונו).
- טיפוח ועידוד יוזמות בין-ארגוניות, על בסיס פרויקטים ועל בסיס אינטרסים משותפים.

3. **יצירת מסגרות לדיאלוג** בין-ארגוני מובנה על סוגיות יסוד הרלבנטיות לקהילה:

- יצירת מסגרת לקיום שיח בין ארגוני מונחה ומובנה על סוגיות יסוד הרלבנטיות לקהילה, המשוחרר ככל הניתן מהשלכות אופרטיביות - בין היתר ביחס לגבולות הקהילה ולאופי הלקשר עם הממסד
- יצירת מנגנונים בין-ארגוניים לניסוח גבולות מוסכמים בין ארגונים, במטרה להתמודד עם מתיחויות ועם אזורי חפיפה ופיצול ־ למשל מסגרת שנתית של יצירת הסכמות מראש בין ארגונים רלבנטיים ביחס לגבולות משותפים, והיעזרות בגורם מתווך ומגשר במידת הצורך.

4. **חיזוק הנראות** של הארגונים בקרב הקהילה עצמה והציבור הרחב, במטרה להגיע למעגלים רחבים יותר ולקהלים חדשים:

- כאמור, הקצאת משרה ייעודית בתחום יחסי ציבור, קידום במדיה, ברשתות החברתיות ובאמצעי התקשורת שתשרת את כלל הארגונים במשותף, או לחילופין שכירת שירותים חיצוניים דומים.
- חיזוק הרישות בין הארגונים ובין עצמם, כולל מתן מידע בנוגע לארגוני הקהילה האחרים כחלק מהשגרה והפנייה אליהם במידת הצורך, וכן הכנסת הפניות באתרי האינטרנט של כל ארגון.
- הפקת חומרים משותפים לכלל ארגוני הקהילה (למשל דפי מידע להפצה בצה"ל ובמערכת החינוך).
- בניית אתר משותף לכל ארגוני הקהילה, הממפה את כלל השירותים והפעילויות, על פני חתכים שונים (תחום תוכן, אזור ג"ג, קהילה).

5. **הידוק החיבורים** למערכות, לארגונים, להתארגנויות ולפרטים במרחב הקהילתי ובציבור הרחב:

- מאמץ יזום לגיוס חברי קהילה וידידים בעלי עמדות מפתח, בגדר "בני-ברית", ניהול וטיפוח קשר ארוך טווח עימם, וגיוס שלהם בעת הצורך לשירות הקהילה.
- העמקת החיבור של הקהילה לשטח באמצעות יוזמות שונות המפגישות בינה ובין הציבור הרחב, ומגבירות את הנראות שלה במרחב הציבורי המשותף, במיוחד באזורי פריפריה.
- מינוף הכוח הכלכלי של הקהילה, באמצעות יוזמות דוגמת התו הגאה לבתי עסק או מועדון צרכנות, וכן באמצעות הסברה וקידום שיתופי פעולה עם ארגונים כלכליים.
- מינוף ומיצוי הכוח הפוליטי של הקהילה וידידיה, דוגמת פרויקט החזית הגאה, ורצות למועצות. בנוסף, יצירת פורום חוצה מפלגות לפוליטיקאים בני הקהילה ולידידיה וטיפוחו.

6. **חסכים** מרכזיים שזוהו ברמה הקהילתית:

- עולה צורך חזק בהשקעה בקידום יוזמות של הקהילה ביישובי הפריפריה - כולל קבוצות נוער, מסגרות תמיכה וקהילה, חינוך והסברה.
- עולה גם צורך חזק בהשקעה בקהילה הטרנסית, שעדיין כוללת פרטים רבים במצוקה גדולה ובתנאים קשים. כאן, אף נדרשת השקעה במאמצי הישוג שיטתיים (Reaching out). כך גם ביחס לקבוצות מוצא ולאום שונות (ובעיקר ערבים-פלסטינים).
- קבוצות מרכזיות נוספות שעולה צורך בטיפוח שלהן הם בני ובנות הגיל השלישי, וכן ביסקסואלים.

נספח - ממצאי סקר הקהילה

הסקר לקהילת הלהט"ב נערך בתאריכים 4/5/2018 – 25/4/2018 ופורסם בדף הפייסבוק של האגודה למען הלהט"ב בישראל. על הסקר השיבו 284 משתתפים ומשתתפות. הסקר כלל שאלות ביחס לזהות הקהילתית וביחס לארגוני הקהילה וכן התייחס למידת הפעילות, לצרכים ולחסמים. בנוסף, נאספו פרטים דמוגרפיים על המשיבים.

1. פרטים דמוגרפיים[8]

אזור מגורים: כ-48% מהמשיבים (n=106) מאזור תל אביב וגוש דן, 14% מירושלים וסביבתה (n=30), 10.41% מבאר שבע והדרום (n=23), 11.31% מחיפה והצפון (n=25), כמו גם מהשרון (n=25), ועוד 5.4% מהשפלה (n=12). אף לא משיב אחד מיו"ש.

גיל: כ-62% מהמשיבים (n=138) בין גילאי 18-34. מעט מאוד מתחת (כ-5%) והשאר מבוגרים יותר.

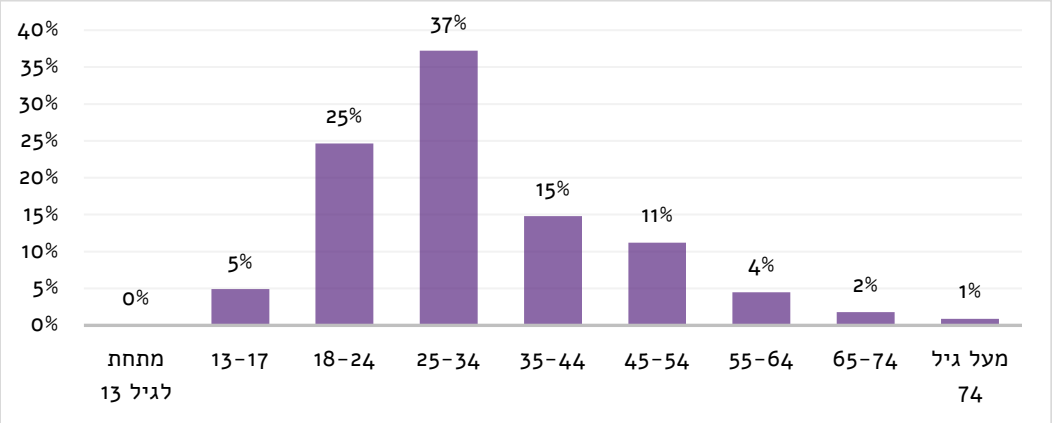

מגדר: כ-43% מהמשיבים (n=96) הגדירו את עצמן כנשים, לעומת 45% מהמשיבים שהגדירו את עצמם כגברים (n=101). כ-10% הגדירו את עצמם כ-"אחר" (n=23). כ-79% ציינו שאינם על הקשת הטרנסית (n=149), בניגוד לכ-16.4% שדיווחו שהינם (n=31).

דת: מעל 80% מהמשיבים (n=178) יהודים, השאר אתאיסטים או חסרי דת (n=44). מעל 77% מהמשיבים (n=172) הגדירו את עצמם אתאיסטים או חילונים, 11% כמסורתיים (n=25) ו-4% כדתיים (n=9).

השכלה: כ-43% בעלי השכלה אקדמית (n=97), וכ-27% נוספים הינם סטודנטים (n=60). כ-18% (n=40) הם בעלי תעודת בגרות, וכ-11% בעלי השכלה תיכונית ומטה (n=24).

[8] ראוי לציון שעל החלק הדמוגרפי (שהיה האחרון בשאלון) ענו רק 222 משיבים, כ-78% מסך המשיבים הכולל.

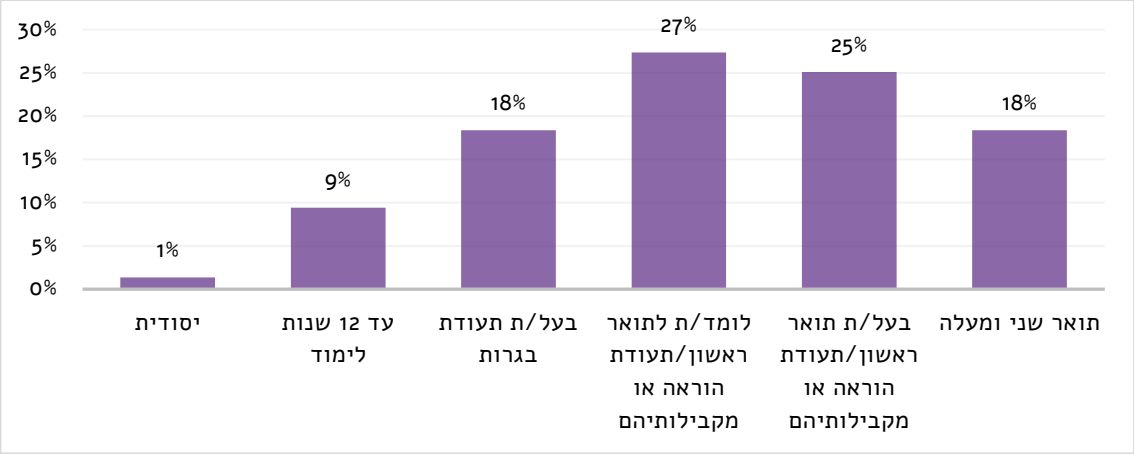

מצב זוגי ומשפחתי: חצי מהמשיבים (n=110) רווקים, כ-35% נמצאים בזוגיות (n=78), כ-11% נשואים (n=25), והשאר "אחר" (בעיקר גרושים). כ-21% (n=40) ציינו שהם הורים לילדים, כשמספר הילדים הממוצע הוא 2.5.

נטייה מינית: מעל 40% מהמשיבים (n=90) הגדירו את עצמם כהומואים, 26.5% הגדירו עצמן כלסביות (n=59), כ-22% הגדירו עצמם על הקשת הבי-סקסואלית (n=50). כ-5.4% מהמשיבים כסטרייטים או סטרייטיות (n=12). מעט פחות מ-5% על הקשת הא-מינית (n=11). קרוב ל-11% הגדירו עצמם כ-"אחר", כלומר לא מצאו את עצמם באחת מההגדרות הללו (n=24). חלקם סירבו להגדיר את עצמם, אחרים התייחסו לזהות מינית לעומת לנטייה מינית.

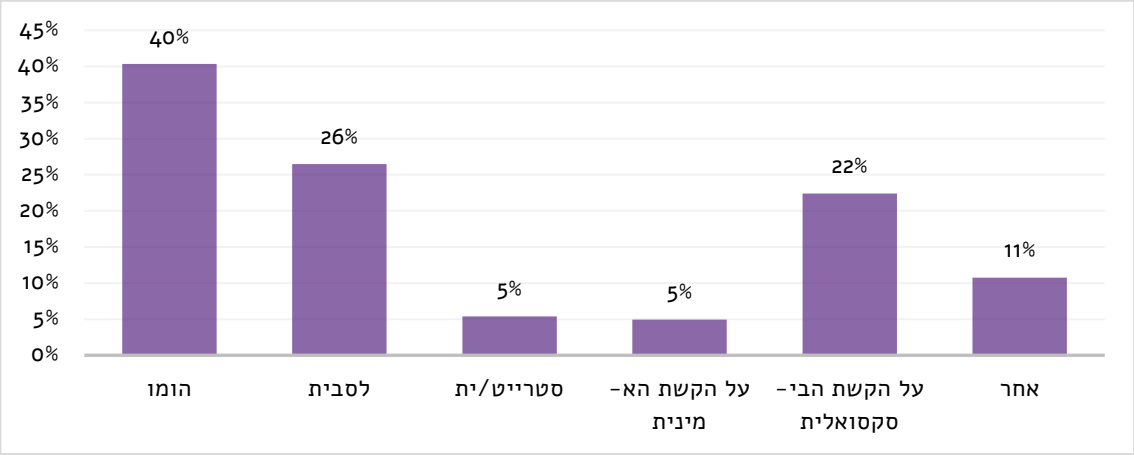

בהמשך, נשאלו המשתתפים והמשתתפות לגבי מידת ההיכרות שלהם עם הארגונים השונים. להלן תוצאות הדיווחים מוצגים באופן גרפי:

אנא סמני לגבי הארגונים הבאים את מידת ההיכרות שלך עמם ועם פעילותם

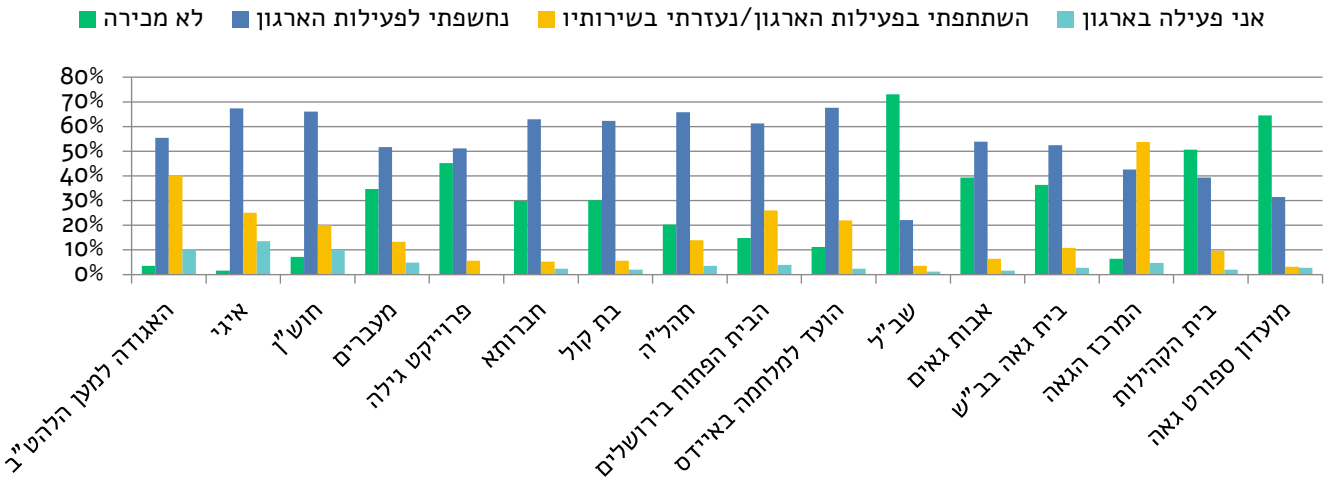

השתייכות לקהילה: בתגובה לשאלה "האם את מגדירה את עצמך כחלק מקהילת הלהט"ב?" כ-81% מהמשיבים (n=228) הגדירו את עצמם כחלק מקהילת הלהט"ב במידה רבה או רבה מאוד. כ-6% מהמשיבים (n=18) הגדירו את עצמם כחלק מהקהילה רק במידה מועטה, או כלל לא. כ-13% הגדירו אות עצמם כחלק מהקהילה במידה מסוימת. בהמשך לכך, כ-61% מהמשיבים (n=172) דיווחו כי חלקם הגדול עד רובם המוחלט של חבריהם הם מהקהילה הגאה. רק כ-9% דווחו שיש להם 2 חברים או פחות מהקהילה הגאה בלבד (n=26).

כ-80% (n=226) דיווחו כי לדעתם זהות להט"בית היא זהות מרכזית בקרב המשתייכים לקהילה במידה רבה או רבה מאוד. רק כ-2% דיווחו כי לדעתם זו זהות מרכזית במידה מועטה או כלל לא (n=7), וכ-17% דיווחו כי היא מרכזית במידה מסוימת (n=49).

ניתן לשים לב כי למרות שכ- 80%-83% מהחיים בבאר-שבע והדרום, חיפה והצפון ותל-אביב וגוש דן מרגישים חלק מקהילת הלהט"ב במידה רבה או רבה מאוד, בירושלים רק כ-73% חשים כך. בשפלה ובשרון 96%-100% מהמשיבים חשו כך.

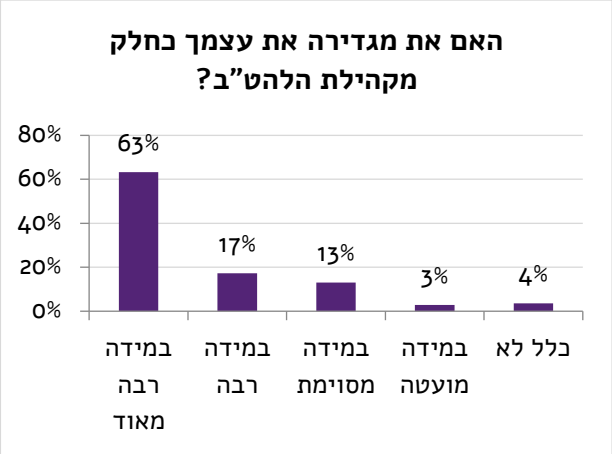

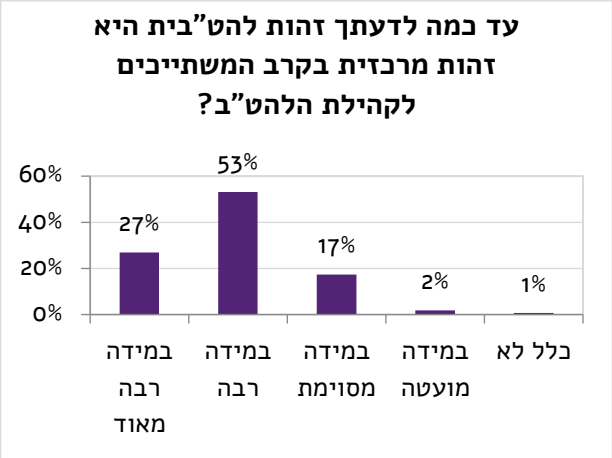

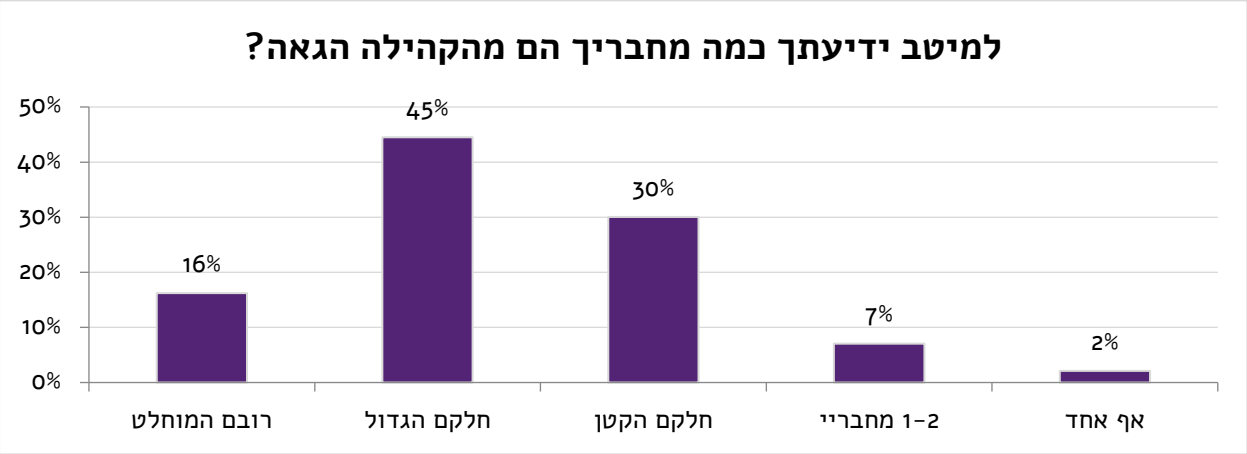

השתתפות בפעילות וצריכת שירותים: כ-45% מהמשיבים (n=127) דווחו כי הם מעורבים באירועים, פעילויות, או קבוצות של הקהילה הגאה במידה רבה או רבה מאוד. כ-25% (n=72) במידה מסוימת, וכ-29% במידה מועטה או כלל לא (n=83). כ-49% מהמשיבים (n=138) דיווחו כי הם צורכים שירותים המוצעים לקהילה הגאה במידה מועטה או כלל לא. כ-31% מהם צורכים במידה מסוימת (n=87), ורק חמישית (20%, n=57) במידה רבה או רבה מאוד.

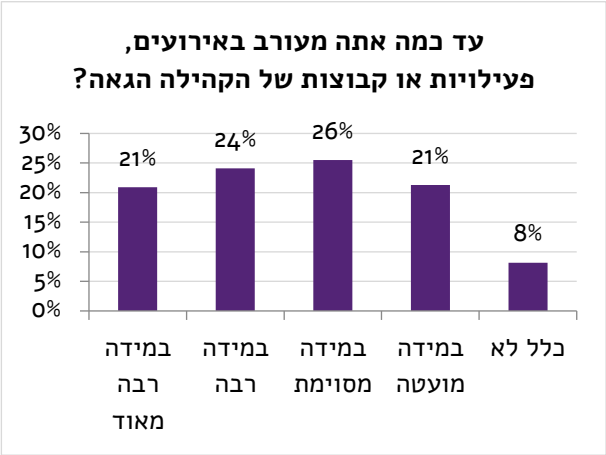

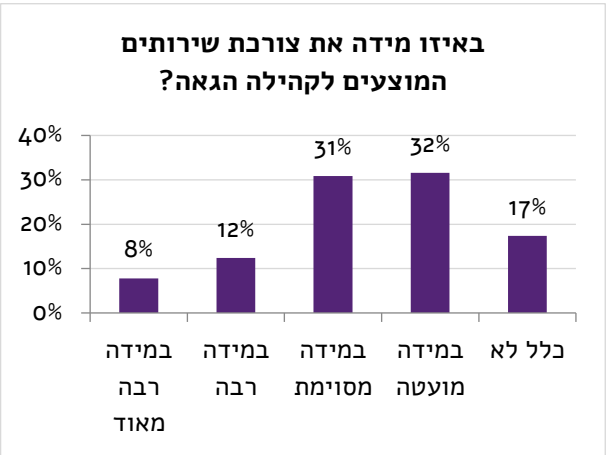

מטרות לפעילות: מבין המטרות עבורן חשוב לעבוד - 30.4% מהמשיבים (n=68) סימנו את "להט"ב בפריפריה" כמטרה חשובה. כ-17% (n=38) סימנו את הקהילה הטרנסית ככזו שיש להתמקד בה. בין 8.5% ל-10% דיברו על הגיל השלישי, להט"ב בקרב דתיים ובקרב האוכלוסייה הפלסטינית (n=23-19 לכל אחת מהמטרות). כרבע מהמשיבים (25%) סימנו "אחר". התשובות הבולטות נגעו לכך שכל המטרות חשובות במידה שווה, שיש צורך להתמקד באוכלוסיית הנוער, או שנגעו לאופני הפעולה - חינוך, הסברה, שבירת סטיגמות, איחוד הקהילה וקריאה לפעולה.

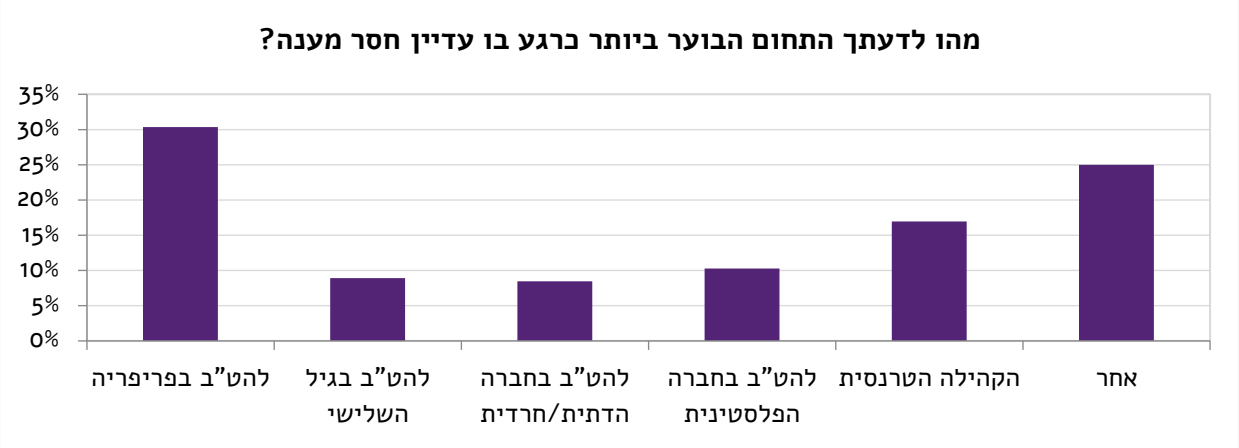

מבין המטרות לשמן יש לפעול, "חינוך והסברה לשם רתימת הציבור בחברה הישראלית לשינוי מדיניות וקידום זכויות לקהילת הלהט"ב" נבחרה על-ידי כ-43% מהמשיבים כמטרה החשובה ביותר בדירוג. אחריה, נבחרה המטרה "מתן שירותים ייעודיים לחברי וחברות הקהילה הגאה (למשל: טיפול פסיכולוגי, עזרה במיצוי זכויות ועוד)" על-ידי כ-37% מהמשיבים ולבסוף "בניית קהילה ויצירת קבוצת השתייכות לחברי וחברות הקהילה הגאה", שנבחרה על ידי כ-19% מהמשיבים. לצד זאת, יש לציין כי הפער בין המטרה הראשונה והשנייה בדירוג הכולל היה קטן מאוד (2.15 לעומת 2.22), זאת לעומת המטרה השלישית, עם דירוג כולל ממוצע של 1.6.

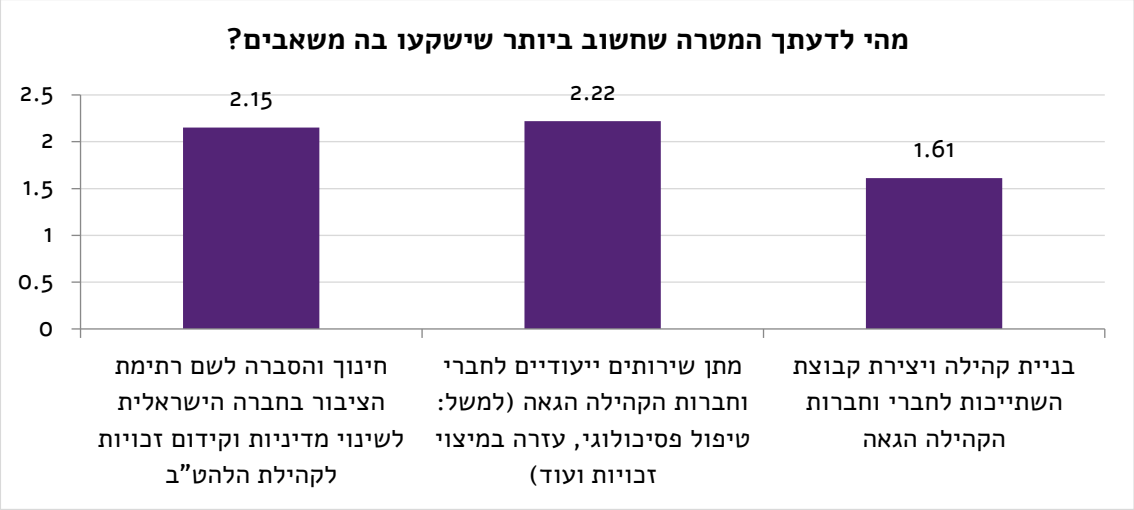

פעילות למען הקהילה בקרב המשיבים: כ-38% מהמשיבים (n=85) דיווחו שפועלים באופן עצמאי למען הקהילה לפחות פעם בשבוע, לעומת כ-11% (n=25) שדיווחו שלא פועלים כלל באופן עצמאי. כ-34% (n=77) דיווחו שלוקחים חלק בפעילות ממוסדת למען הקהילה לפחות פעם בשבוע, לעומת כ-22% (n=50) שלא עושים זאת כלל.

המתאם בין הפעילות העצמאית והממוסדת הוא יחסית גבוה, ומובהק (r=.42). כחצי מהמשיבים (n=226, 50%) הגדירו את עצמם כפעילים למען זכויות להט"ב במידה רבה או רבה מאוד. המתאמים בין הגדרה עצמית זו ובין מידת הפעילות היו גבוהים ומובהקים גם הם, r=.50 עבור פעילות לא ממוסדת ועצמאית, ו-r=.65 עבור פעילות ממוסדת). רק כ-10.6% מהמשיבים (n=226) דיווחו כי לא מגדירים את עצמם כלל כפעילים למען זכויות להט"ב. כ-69% מהמשיבים (n=224) אמרו שהיו רוצים לפעול מעט או הרבה יותר משהם פועלים כעת. השאר (28.6%) אמרו שפועלים במידה הנכונה להם, ומעט מאוד (2.2%, חמישה משיבים) אמרו שהיו רוצים לפעול מעט פחות.

המידה בה יש הגדרה עצמית כחלק מקהילת הלהט"ב מנבאת את המידה בה לוקחים חלק בפעילויות (β=.33, p<.00) וצורכים שירותים (β=.06, p=.01). לצד זאת, המידה בה יש תחושה כי הזהות הלהט"בית היא מרכזית לא מנבאת את צריכה השירותים (β=-.02, p=.82, ns) והמעורבות בפעילות (β=.11, p=18, ns).

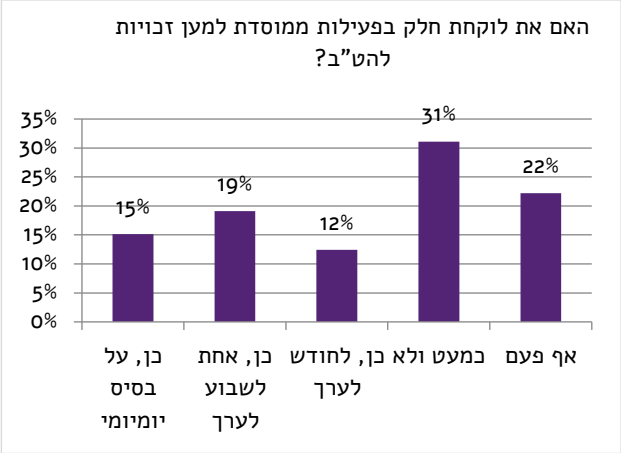

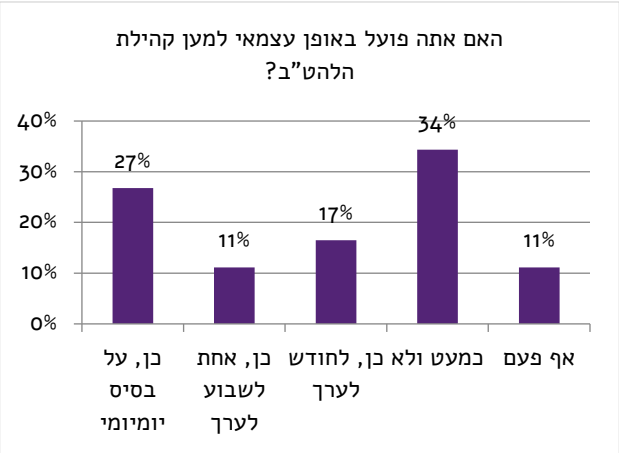

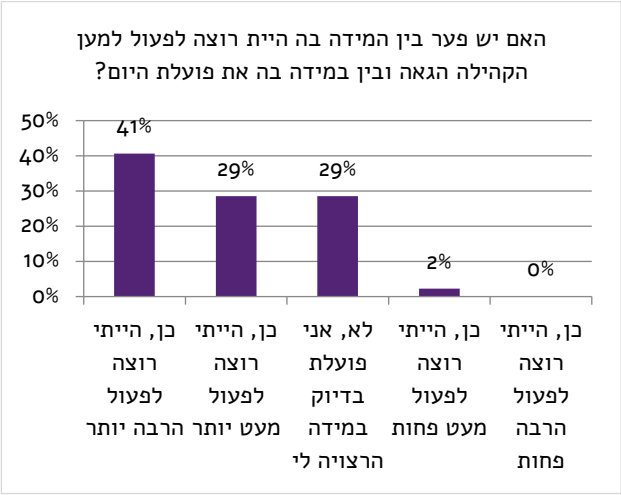

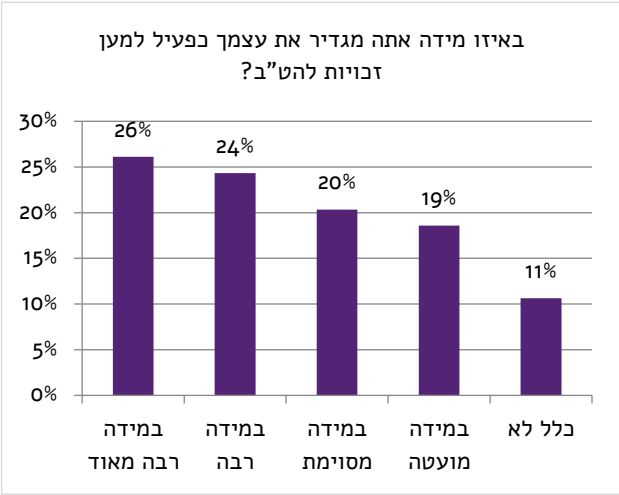

המידה בה יש הגדרה עצמית כחלק מקהילת הלהט"ב מנבאת את מידת ההתנדבות בפועל באופן ממוסד (β=.28, p<.00) אם כי לא באופן לא ממוסד (β=.11, p=.11, ns). כמו כן, היא מנבאת את מידת ההיכרות עם הארגונים השונים הפועלים למען זכויות להט"ב (β=.29, p<.00). לצד זאת, המידה בה יש תחושה כי הזהות הלהט"בית היא מרכזית לא מנבאת את התנדבות בפועל, באופן ממוסד (β=.01, p=.94, ns) או לא ממוסד (β=.13, p=.01, ns). לבסוף היא לא מנבאת גם את מידת ההיכרות עם הארגונים השונים (β=.04, p=.51, ns).

כ-59.5% מהמשיבים (n=222) דיווחו כי הסיבה העיקרית המגבילה אותם מלהתנדב יותר היא מחסור בזמן. כחמישית מהם (21%) דיווחו שחשים כי הארגונים הפועלים כיום לא מייצגים אותם או את דעותיהם וחמישית (20%) דיווחו שלא מכירים את הפעילות הקיימת. נמצא מתאם חיובי ומובהק בין מי שדיווחו שלא מרגישים מיוצגים על-ידי הארגונים ובין היכרות עם הארגונים הפועלים (r=.20) [כמו גם בין מי שמרגישים שיש מטרות אחרות (r=.18) ומי שדיווח שאין לו זמן (r=.22)] ומתאם שלילי מובהק בין מי שדיווחו שלא מכירים את הפעילות ובין היכרות עם הארגונים הפועלים (r=.12). כ-16.5% (n=15) מההומואים, 17% מהלסביות (n=10) ו-8% מהסטרייטים/ות (n=12) ציינו שלא מרגישות מיוצגות על-ידי הארגונים. זאת לעומת 36% מהנמצאים על הקשת הא-מינית (n=4), 34% מהנמצאים על הקשת הבי-סקסואלית (n=17) ו-35% מהנמצאים על הקשת הטרנסית (n=11).

כ-17% דיווחו שאין מקומות לפעול בהם באזור המגורים שלהם. יש לציין כי זו הייתה תשובה שכיחה יותר בקרב מי שמתגורר בשפלה (58%, n=7), בחיפה והצפון (32%, n=8) ובשרון (28%, n=7) לעומת בבאר שבע והדרום (13%, n=3), ירושלים (16.5%, n=5) וכמובן בתל אביב (5%, n=6). לצד זאת, בין 47%-55% בכל אזורי הארץ הגדירו עצמם כפעילים למען הקהילה במידה רבה או רבה מאוד, מלבד בחיפה והצפון שם הגדירו את עצמם רק 36% מהמשיבים ככאלה. 13.5% נוספים דיווחו שיש לדעתם מטרות אחרות לפעול עבורן כרגע.

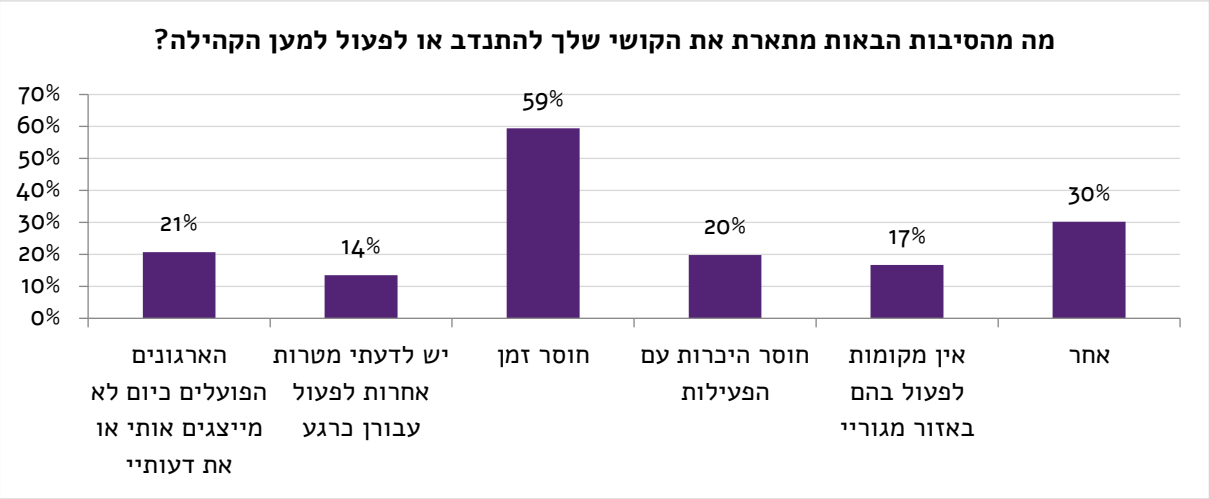

באופן מעניין לא נמצאו הבדלים במטרות לפעול מבין הפעילים באופן ממוסד או לא ממוסד - הרצון להיות חלק מקהילה אפיין כ-39% מהפעילים באופן לא ממוסד לפחות פעם בשבוע (n=33) ו-40% מהפועלים באופן ממוסד לפחות פעם בשבוע (n=31). הרצון להשפיע אפיין כ-36.5% מהפועלים באופן לא ממוסד לפחות פעם בשבוע (n=31) ו-35% מהפועלים באופן לא ממוסד לפחות פעם בשבוע (n=27). הרצון לחולל שינוי, שהיה גם המניע החזק

ביותר לפעילות (כ-76% מהמשיבים, שהם 176 אנשים, ציינו אותו כמניע מרכזי), אפיין כ-95% מהפועלים באופן ממוסד לפחות פעם בשבוע (n=73) וכ-86% מהפועלים באופן לא ממוסד לפחות פעם בשבוע (n=73).

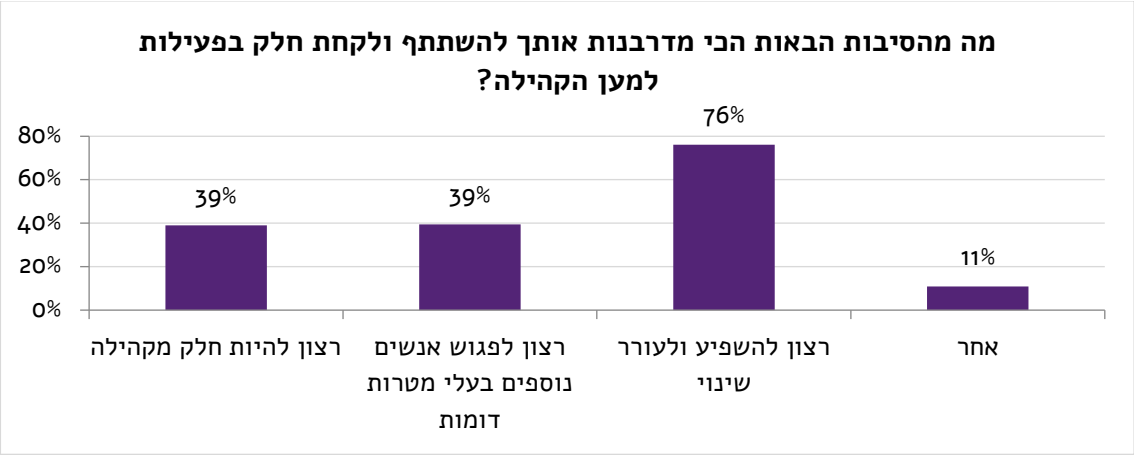

עמדות כלפי ארגוני הלהט"ב: כ-41% (n=103) מהמשיבים דיווחו על תחושה כי הארגונים מייצגים אותם במידה רבה או רבה מאוד. כ-35% מהמשיבים (n=90) דיווחו על תחושה כי הארגונים מייצגים אותם במידה מסוימת. כ-23% (n=59) דיווחו על תחושה כי הארגונים מייצגים אותם במידה מועטה או כלל לא. ממוצע תחושת הייצוג לא הייתה שונה באופן מובהק בין הומואים, לסביות, והנמצאים על הקשת הטרנסית, א-מינית או בי-סקסואלית (ממוצע כללי - 3.24, ס"ת - 1.03. טווח - 2.82 [א-מיניים] עד 3.33 [הומואים]). תחושת ייצוג היא במתאם חיובי ומובהק עם היכרות עם הארגונים הקיימים (r=.32) ועם פעילות ממוסדת (r=.28) ולא ממוסדת (r=.16).

כ-62% (n=156) דיווחו כי מרגישים שהארגונים מספקים מענה לקהילה במידה רבה או רבה מאוד. כ-32% מהם דיווחו שהמענה ניתן במידה מסוימת, וכ-6% דיווחו שהמענה ניתן לדעתם במידה מועטה או כלל לא. ממוצע תחושת המענה הניתן לא הייתה שונה באופן מובהק בין הומואים, לסביות, והנמצאים על הקשת הטרנסית, א-מינית או בי-סקסואלית (ממוצע כללי - 3.68, ס"ת - .831, טווח - 3.18 [א-מיניים] עד 3.92 [סטרייט/יות]). תחושת כי ניתן מענה היא במתאם חיובי ומובהק עם היכרות עם הארגונים הקיימים (r=.23), עם תחושה כי הארגונים מייצגים אותי (r=.55), עם פעילות ממוסדת (r=.13) אך לא עם פעילות לא ממוסדת (r=.05).

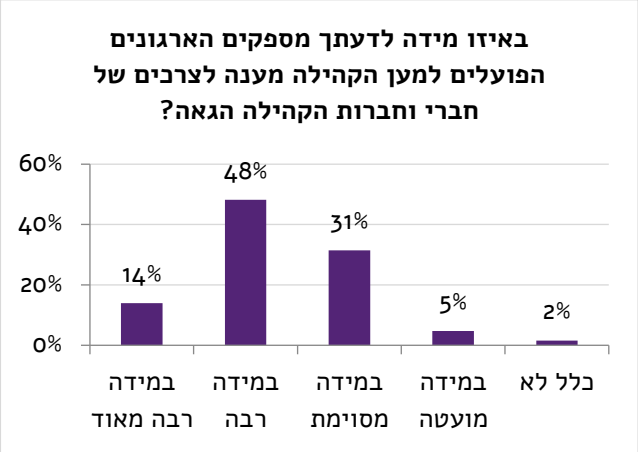

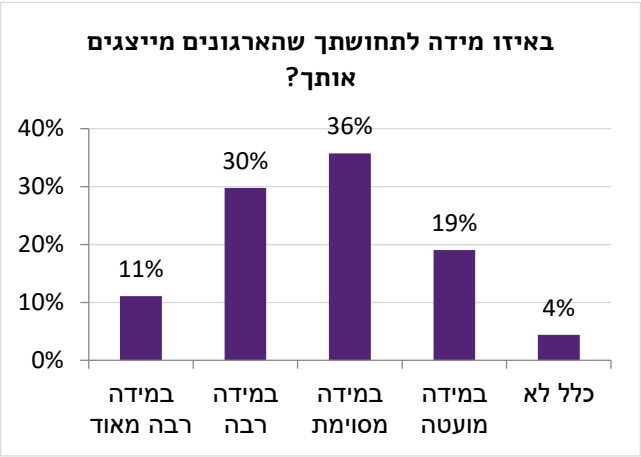

סקירת ספרות

סקירת המחקר אודות התפתחות ארגוני הלהט"ב בעולם התגלתה כמשימה מורכבת, היות והספרות המחקרית אודות התפתחותם של ארגונים בשדה זה דלה ביותר. המחקר מורה שלמרות שזהויות להט"ביות מתקיימות במרחבי אקטיביזם בינלאומיים, לא ניתן לדבר על זהות או תרבות להט"בית יחידה[9]. ההתפתחות של זהויות להט"ביות בכלל, ובפרט של התנועות הלהט"ביות, נטועה בתוך ההקשר החברתי והפוליטי הקיים בכל מדינה ומדינה, וקשורה להתפתחויות של מאבקים נוספים, ובעיקרם מאבקים למען זכויות אזרחיות ומאבקים פמיניסטיים. מאבקים על קידום זכויותיהם של להט"בים התפתחו בתוך הקשרים אלה, וכפועל יוצא ניתן להבחין בריבוי של היסטוריות, כך שבלתי מדויק לדבר על היסטוריה "אחת". ההקשרים החברתיים והפוליטיים במדינות שונות השפיעו על התהוותם של המאבקים שהתקיימו ועל הדרישות שחברי הקהילות והארגונים הציבו. מידת שיתוף הפעולה עם המדינה או התמיכה של המדינה בארגוני הלהט"ב עיצבו במידה כזו או אחרת את אופי המאבקים שהתפתחו. בדרום אפריקה, למשל, התנועה הלהט"בית אימצה את התביעות של תנועת ההתנגדות לאפרטהייד וכתוצאה מכך התהוותה כתנועה רב גזעית. מנגד, במדינות כגון אנגליה, בהן שלט ממשל ימני לאורך שנים, התהוותה תנועה להט"בית רדיקלית כתגובת נגד לצעדי הממשלה.

סקירה זו מנסה, אם כן, לתאר בקווים כללים ובצניעות את ההתפתחות של התנועה הלהט"בית בעולם תוך הפניית תשומת לב לסוגיות של יחסי כוח בין זהויות להט"ביות ובין ארגונים בזירה זו. בהמשך לכך, מופנה זרקור להתפתחותם של תנועות וארגונים בארבע מדינות שונות: ארצות הברית, דרום אפריקה, נורווגיה ואנגליה. ההתבוננות בכל אחת מהמדינות מאירה את התנאים השונים בהם התפתחו ארגוני הלהט"ב בכל אחת מהן. מעניין להבחין בשוני בין ההתפתחות והצמיחה של הארגונים בין ארבע מדינות אלה, כאשר בארה"ב תנועת הלהט"ב התפתחה בין היתר בזיקה למאבקים על זכויות האזרח, בעוד שבדרום אפריקה התנועה צמחה על רקע שלטון האפרטהייד וההתנגדות לו. בעקבות זאת, עם סיום האפרטהייד, היא פועלת במידה כזו או אחרת בשיתוף פעולה עם גופי המדינה. התנועה הלהט"בית בנורווגיה התהוותה בהקשר של מדינת רווחה סוציאל דמוקרטית באופן שהשפיע על הבניות של תפיסות מגדריות, אתניות, גזעיות ומיניות, שכפועל יוצא יצרו תנאים אחרים להתפתחות המאבק הלהט"בי. אנגליה כמדינה ליברלית או ניאו-ליברלית, יצרה אף היא תנאים אחרים להתפתחותם של ארגוני הלהט"ב.

סקירה זו אינה ממצה כמובן את מכלול הידע הקיים בשדה זה, והיא ללא ספק מאירה את הצורך להמשיך ולחקור את הארגונים שפועלים ופעלו, ואת הפרקטיקות השונות שהם מיישמים.

[9] Brown, K, and Nash, C, J, (2014), "Resisting LGBT Rights Where "We Have Won": Canada and Great Britain 2014- Katherine", *Journal of Human Rights*, 13:322–336

רקע היסטורי כללי

תנועות חברתיות שהתארגנו סביב קידום זכויותיהם של אנשים המזוהים כיום כלהט"ב או כקוויר, נוצרו כתגובה לשנים של רדיפה על ידי הממסד הדתי, המדינה ומוסדות נוספים. רדיפה וגינויים של להט"בים התקיימו בחסות החוק וכחלק מהנוהג, בין היתר באמצעים של משפטי ראווה, הגלייה ואזהרות רפואיות. באופנים אלה ואחרים השתרשה הלהט"בופוביה במשך הדורות, ותוך כדי כך סימנה אוכלוסיות שלמות כ"אחר". מעט ארגונים פעלו בשדה בטרם המהפיכות הפוליטיות והמדעיות של המאות ה-18 וה-19, אך עם ההתפתחות של אמצעי תקשורת ההמונים ורעיונות של זכויות אדם, החלה להתפתח במאה ה-20 תנועה למען ההכרה של להט"בים. תנועה זו נתמכה בין השאר על ידי הגל של התנועה הפמיניסטית והמחקר האנתרופולוגי בדבר "אחרות".

היסטוריונים רבים מניחים שבכל תרבות ניתן למצוא לאורך ההיסטוריה מופעים של להט"בים; דוגמאות ליחסים אלה מצויות בעולם העתיק (כולל בישראל וביוון), ועדויות שונות כוללות למשל חילופי תפקידים מגדריים באלבניה ובאפגניסטן, נשים שתיפקדו כבעלים בקניה, ואף אמונה בדבר קיומן של "נשמה כפולה" שהייתה קיימת אצל הילידים באמריקה. אם כך, אלטרנטיבות לתפיסה המגדרית הבינארית התקיימה במשך אלפי שנים ובתרבויות רבות. מציאויות אלה החלו להיות מוכרות למערב דרך יומניהם של נוסעים, רישומים של עולי רגל נוצרים ודיפלומטים, ודוחות של אנתרופולוגים רפואיים. עדויות ורשמים אלה, עוד בטרם התגבש הדיווח התקשורתי, לקחו חלק בהבניה של פרקטיקות להט"ביות כאחר, כזר, וכדבר מה נחות מהבחינה הגזעית. הקבלה של טרנסים ובי-סקסואלים בחלק מהתרבויות הילידיות נפגשה עם התנגדות של הקולניאליזם הנוצרי־אירופאי. בניסיון להילחם באלה, החילו השליטים הקולוניאלים קודים פליליים כנגד מה שהם הגדירו כ"מעשי סדום בעולם החדש". המקרה הראשון המתועד של הוצאה להורג בגין מעשים הומוסקואליים היה בצפון אמריקה ב-1566. כנגד הניסיונות האירופאיים להחיל קודים נוקשים של לבוש עבור גברים ונשים, צמחה גם צורת התנגדות שהתבטאה ב"קרוס-דרסינג".

עד המאה ה-19, כמעט ולא הייתה התייחסות למה שכונה בתקופות מאוחרות יותר הומוסקסואליות, בתוך התרבות המערבית עצמה. ניסיונות מוקדמים להבין את הטווח של ההתנהגות המינית האנושית נעשו על ידי רופאים וחוקרים אירופאיים (ביניהם קארל פון ווסטפל ב-1869, ריצרד פון קרפט-אבינג ב-1882, והבלוק אליס ב-1897). כתיבתם הכירה במידה מסוימת בנטיות הומוסקסואליות או ביסקסואליות כדבר מה טבעי בחלקים של החברה האנושית, אך התייחסה גם למה שכינו כ"מין שלישי" לאנשים מוגבלים או לא-נורמלים. גם פרויד לא התייחס להומוסקסואליות כאל מחלה, והניח שביסקסואליות היא רכיב מולד של חוסר התפתחות מגדרית בהריון. עם זאת, פרויד הניח למשל שנטיות לסביות הן בגדר חוסר בגרות שנשים יכולות להתגבר עליו, באמצעות נישואים הטרוסקסואלים ושליטה גברית. תפיסותיהם של חוקרים אלה חילחלו עם הזמן לתפיסה הציבורית, והובילו בין היתר, להקמת המכון הברלינאי למדעי המיניות ע"י מגנוס הירשפלד ב-1919. מאמציו, לצד החוקים הליברלים שפעלו בגרמניה באותה התקופה, איפשרו לסצנה הגאה לפרוח בין שתי מלחמות העולם, אך עם עלייתו של היטלר והרייך השלישי בגרמניה, התפוגגה הסובלנות שהתקיימה והקהילה הלהט"בית הפכה לנרדפת[10].

עד לעלייתו של הגל השני של הפמיניזם בשנות ה-70, העמדה האידאולוגית הרווחת, שיוצגה בין היתר ע"י פרויד, הניחה ש"אנטומיה היא גורל". הטענה המרכזית הייתה שמקור השוני החברתי והפסיכולוגי בין גברים לנשים הוא ההבדלים הביולוגיים בין המינים - גבר זכר ואישה נקבה. התיאוריה הפמיניסטית ערערה על תפיסה זו, והניחה את התשתית לחשיבה במונחים של מגדר כקטגוריה שנלמדת על ידי החברה באמצעות תהליך החיברות. התיאוריה הפמיניסטית וכתביו של מישל פוקו היו הבסיס להגיית התיאוריה הקווירית בסוף שנות ה-80 ותחילת שנות ה-90. התאוריה הקווירית מניחה שקטגוריות של מין ומגדר אינן טבעיות והקשר ביניהן אינו הכרחי. מכאן, שתאוריה זו מניחה את קיומם של יותר משני מגדרים[11].

[10] Morris, J., B., "History of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Social Movements", retrieved from http://www.apa.org/pi/lgbt/resources/history.aspx [retrieved 17/12/2017].

[11] מרתון, י., (2013), "אנשים טרנסג'נדרים בישראל: גורמי לחץ, משאבי תמיכה ובריאות נפשית", עבודת גמר לצורך קבלת תואר מוסמך אוניברסיטה בעבודה סוציאלית, אוניברסיטת ת"א: תל אביב, רמת אביב.

פוקו גרס שלא ניתן להפריד את המיניות מהשיח על המיניות, כלומר המיניות אינה היבט טבעי של האדם, אלא תוצאה של הבנייה תרבותית הנוצרת מתוך השיח עליו, הכולל למשל את ההקשרים התרבותיים בהם מופיעה המיניות, ואת ההיתרים והאיסורים המיניים. כחלק מעבודתו, האיר פוקו את השיח הקליני על סטיות מיניות שהתפתח במאה ה-19. במסגרת אותו השיח, לדבריו, "נולד" ההומוסקסואל, כאשר השיח המוסרי על חטא מעשה הסדום התחלף בשיח קליני שזיהה את ההומוסקסואל כמי שהמשיכה לבני מינו עומדת במרכז אישיותו ומחייבת פסיכולוגיה ייחודית, ביוגרפיה ייחודית, אורח חיים ייחודי ואף פיזיולוגיה ייחודית. המיניות, לדעת פוקו, היא תוצר של מבנה כוח העומד בבסיס התרבות ומובנה באמצעות השיח, לצד מבני כוח נוספים המייצרים קטגוריות דכאניות כמו קטגוריית הפושע או קטגוריית המשוגע[12].

בהקשר זה דו"חות קינסי בחצי השני של המאה ה-20, שזיהו ארוטיקה ומידה של משיכה בין בני אותו מין כתופעה שכיחה; וביטול הסיווג של הומוסקסואליות כהפרעה נפשית ב-1973 ע"י איגוד הפסיכיאטריה האמריקאי, בהחלט יכולים להיחשב כאירועי מפתח שנודעה להם השפעה בעולם המערבי לפחות.

ג'ודית באטלר, תאורטיקנית מובילה בתאורייה הקווירית, טוענת כי קטגוריית המין לכשעצמה אינה "טבעית" אלא מובנית חברתית וממוגדרת. במובן זה המגדר אינו ביטוי חברתי של המין הביולוגי אלא מנגנון המייצג את האשליה שהמין הביולוגי הוא מהות טבעית. בהתאם, מערערת באטלר על הבינאריות המגדרית. מגדר לטענתה איננה זהות קבועה, אלא נרכשת באמצעות חיקויים של פעולות התנהגותיות יום יומיות. פעולות פרפורמטיביות ביצועיות אלו יוצרות אשליה של זהות מגדרית דיכוטומית וקבועה של "גבר" ו"אישה", אך למעשה אלה אינן אלא תהליך של חיקוי מגדרי: גבר המבצע תפקידי מגדר "גבריים", מבצע למעשה תמיד חיקוי של גבריות אשר אינו נובע באופן טבעי מעובדה ביולוגית. כלומר, שתי הקטגוריות של גבריות ונשיות מגלמות חיקויים שהם בהכרח כפויים ונתונים למשטור מגדרי. משטור זה, מאורגן על ידי עקרון "הפיקציה של קוהרנטיות הטרוסקסואלית", כלומר, הכלל על פיו המיניות ההטרוסקסואלית נקבעת בהתאם למגדר, והמגדר נקבע בהתאם למין הביולוגי[13].

באופן היסטורי, ההגנה על להט"כים מאפלייה, שיח להט"בופובי ואלימות במרחב הציבורי החלה במקביל לתהליכי מתן לגיטימציה לפרקטיקות מיניות במרחב הפרטי. הסובלנות המשפטית לפרקטיקות מיניות להט"ביות שהחלה להתבסס, האיצה תהליך של שינוי רדיקלי של ההטרונורמטיביות. תהליך זה כלל מאבק למען הגנה משפטית מאפליה ומאלימות כנגד להט"בים והשגתן של הגנות אלה. זאת, לצד תהליך שטרם הושלם של הכרה בזכויות ההוריות והזוגיות של להט"בים, שהשגתה עשוי לסמן הומו-נורמליזציה בחוק, קרי החלה חוקית ופורמלית של להט"בים כאזרחים שווי זכויות[14].

במישור הבינ"ל, הדיון בזכויות של להט"בים נתקל בהתנגדות עיקשת באו"ם, ורק ב-1994 קבעה הוועדה לזכויות האדם באו"ם שחוקים המוציאים מהחוק פרקטיקות מיניות בין בני אותו המין מהווים הפרה של זכויות אדם, ושחוקי זכויות האדם אינם מאפשרים אפליה על רקע נטייה מינית. מאוחר יותר, ב-2008, העבירה העצרת הכללית של האו"ם הצהרה לא מחייבת, ראשונה מסוגה, שמכירה באלימות, אפליה, הדרה וסטיגמטיזציה בשל נטייה מינית וזהות מגדרית, ומגנה הפרות של זכויות אדם וחירויות בסיסיות בשל אלה. ב-2011 אימצה הוועדה לזכויות האדם באו"ם את החלטה 19/17, שביטאה "דאגה עמוקה" מאלימות ואפליה על רקע נטייה מינית וזהות מגדרית. אז גם פרסם לראשונה המשרד של הנציג העליון לזכויות אדם באו"ם דו"ח על זכויות של להט"בים - שתיאר דפוס חוזר של פגיעה בזכויות אדם בכל העולם, המצריך תגובה. מועצת אירופה והאיחוד האירופאי החזיקו כבר משנות ה-80 בעמדות נורמטיביות ביחס לאוכלוסייה הלהט"בית, וקידמו אג'נדה מבוססת זכויות אדם ושוויון שהלכה והתרחבה. פסיקות שהתקבלו בבית הדין האירופאי לזכויות אדם המשיכו ועיגנו זכויות אלה[15].

---

[12] גרוס, אייל וזיו, עמליה. (2003), **בין תיאוריה לפוליטיקה: לימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית.** בתוך: "מעבר למיניות: מבחר מאמרים .בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית" בעריכת יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד.

[13] מרתון, י., (2013)

[14] Roseneil S., Crowhurst I, Hellesund T, Santos A C and Stoilova M, (2013), "Changing Landscapes of Heteronormativity: the Regulation and Normalisation of Same-Sex Sexualities in Europe", Social Politics (2013) 20(2), 165-99

[15] (UNCHR, 2011: 24).

הטענה שלהט"בים סובלים מאפליה מהווה טענת יסוד המאחדת את תביעותיהם של ארגוני להט"ב בעולם[16]. ואמנם, באמצעות יצירת רשתות, הקימו אקטיביסטים ארגונים מקוצעיים שעוסקים בעיקרו של דבר במאמצי סנגור פוליטיים וחברתיים בזרם המרכזי. בתחילת שנות ה-2000 יצרו ארגונים אלה קשרים עם ארגונים בינ"ל שמקדמים זכויות אדם כלליות, דוגמת אמנסטי אינטרנשיונל, ואלה הובילו בין היתר לחתימה על הצהרת מונטריאול ב-2006 לשמירה על זכויות האדם של להט"בים, ולחתימה על עקרונות יוגיאקארטה ב-2006 ליישום החוק הבינ"ל של זכויות אדם גם ביחס לנטייה מינית וזהות מגדרית. הצהרות אלה הן למעשה ההצהרות הבינ"ל החזקות ביותר לתביעות הלהט"ב. הפעילות בזירה הבינ"ל לקידום זכויות אדם של להט"בים מכוונת להשפיע על השיח האזרחי במדינות שונות ביחס לזכויות להט"ב, ואף חותרת להשפיע על המדיניות במישור הלוקאלי[17].

חלקה הראשון של המאה ה-21 מתאפיין בהתגברות של אקטיביזם טרנסי, ובהתחזקות של שיח המערער על בינאריות מגדרית. לצד ההתקדמות הגדולה שחלה במדינות המערב, להט"בים עדיין נרדפים במדינות רבות בעולם, עד כדי גזר דין מוות המוטל עדיין בחלקן. כתגובה לכך, אנו עדים לבריחה של להט"בים ממדינות שונות, כדוגמת רוסיה, על רקע רדיפתם[18] .

ראוי להעיר שקיים קושי להעריך את גודלה של האוכלוסיה הלהט"בית בשל מגוון סיבות, ביניהן שוני בהגדרות וקשיים מתודולוגיים אחרים.[19] נהוג לומר כי כ-10% מכלל האוכלוסייה משתייכת לקהילת הלהט"ב (נתון המתבסס בין היתר על עבודתו של אלפרד קינסי). עם זאת, סקר שנערך ב-2013 בארה"ב חושף כי שיעורם של המזהים את עצמם כלהט"ב הינו 3.5%.[20] מחקר אחר מ-2011, מצא נתונים דומים ולפיהם 3.8% מהאוכלוסייה בארה"ב מזהה את עצמה כלהט"ב - מתוכם 1.7% לסביות והומואים, 1.8% ביסקסואלים, ו-0.3% טרנסג'נדרים[21]. ההנחה היא, כמובן, שישנם גם רבים נוספים, שאינם מצהירים על כך בפומבי, ושבפועל שיעור הלהט"בים גבוה יותר באופן משמעותי.

<u>היררכיה של זהויות ויחסי כוח</u>

לאורך ההיסטוריה ובמהלך ההתהוות של ארגוני הלהט"ב והפעילות האקטיביסטית שקידמו, נוצרה היררכיה מסוימת בין הזהויות של קבוצות להט"ביות. מרבית הארגונים ייצגו קבוצות של גברים הומוסקסואלים ולאחר מכן ובמידה מוגבלת יותר גם של נשים לסביות. על רקע זה, הדרישות של הקהילה התארגנו בעיקרן סביב סוגיות הרלוונטיות לגברים הומוסקסואלים. מרבית הפעילים, שהיו בעיקרו של דבר גברים לבנים ומערביים ושארגוניהם והתאוריות שהם קידמו זכו להכרה, לא בהכרח ייצגו את המנעד המלא של קבוצות בעלות זהויות מיניות, מגדריות, אתניות, מעמדיות ולאומיות אחרות, מה שיצר מורכבות נוספת בגיבוש האג'נדה הלהט"בית[22].

הדיון סביב סוגיות של זהות בתנועה הלהט"בית מצביע על תהליכים של משא ומתן על גבולות, על שייכות, ועל ניסוח "האנחנו" הקבוצתי שבעבורו מתקיים המאבק על זכויות. מנקודת מבט אחת ניתן להבחין בכוח ובפוטנציאל הגלומים ביצירת זהות קולקטיבית יחידה, המפעילה מוסדות תרבותיים ופוליטיים ומחזיקה בסמלים ובדגל, ומקיימת פסטיבלים ומצעדי גאווה. סימון הזהות הגאה כמובחנת מדגישה היבטים של היות הקבוצה מיעוט וכזו המנסחת דרישות כמיעוט. התביעה לזהות קולקטיבית להט"בית מניחה את קיומו של דיכוי משותף, והפגיעה בחירויות ובהזדמנויות לממש אותה זהות. במסגרת תפיסה זו, זהות מהותנית, מהווה נדבך מרכזי לצורך קיום מאבק אפקטיבי ולמען השגת זכויות.

---

[16] Roseneil S., Crowhurst I, Hellesund T, Santos A C and Stoilova M, (2013)
[17] Brown, K, and Nash, C, J, (2014), p. 325
[18] Morris, J., B., [retrieved 17/12/2017]
[19] Gates G. J., (2011), How Many People Are Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender? Los Angeles, CA: Williams Institute, University of California, Los Angeles School of Law
20 Gates G J & Newport F. LGBT Percentage Highest in D.C., Lowest in North Dakota. Gallup. February 15th. http://www.gallup.com/poll/160517/lgbt-percentage-highestlowest-north-dakota.aspx [Accessed 21/2/2018]
[21] Gates G. J., (2011),
[22] Gates G. J., (2011),

אל מול ההנחה הטמונה בהבנייה של זהות קולקטיבית, ניצבים האקטיביזם והתאוריה הקווירית המאתגרים הנחת יסוד זו. התאורייה הקווירית גורסת שהבניות זהויות מהותניות ובינאריות כמו גבר/אישה או סטרייט/גאה, מהוות למעשה את הבסיס לדיכוי. אתגור וערעור על יציבות הגבולות של קטגוריות אלה, לשיטת התאוריה הקווירית, הוא הבסיס לשחרור. במובנים מסויימים הקטגוריות הטרנסיות והביסקסואליות, מציבות אתגר לזהות מינית מהותנית-יחידה, ומערערות על הגבולות של זהות מינית ומגדרית. כך למשל, זהות טרנסית חורגת מהגבולות של זהות מגדרית או מינית בינארית של גבר/אישה. הזהות הטרנסג'נדרית על שלל גווניה, קוראת תיגר ומציגה שאלות לגבי הקשר שבין מין, מגדר ומיניות - הן בתחום המחקר התיאורטי והן בחיי היום יום.

במובנים אלה, התאוריה הקווירית מסמנת מתח ביחס לתנועות חברתיות המבוססות על זהות אחת מגובשת, מאחר וזהויות מהותניות הן בו בזמן אמצעי לכינון כוח פוליטי אך גם לדיכוי. האתגר שהזהות הקווירית מציבה בדיון על המתח שבין הבנייתה של זהות קולקטיבית להט"בית אחת, מניח שההבניה של קטגוריות זהות ברורות מטשטשת דיונים פנים-קהילתיים ומשטיחה זהויות מורכבות. במובן זה, לשיטת התאוריה הקווירית, אין ערעור של הנחות היסוד שבבסיס הדיכוי הפוליטי: החלוקה לזהויות בינאריות של גבריות ונשיות או סטרייט וגאה, אלא יש השרשה וחיזוק של קטגוריות אלה, ולכן הדרישות הפוליטיות המוצבות הן חלקיות בלבד[23].

סוגייה נוספת שחשוב להצביע עליה בהקשר לדיון אודות זהויות להט"ביות היא הומונורמטיביות. המונח הומונורמטיביות מתייחס לתהליך בו ארגונים ופעילים להט"בים פועלים ליצור הבחנות בין טרנסים ובין הומואים ולסביות במטרה להיתפס כנורמטיבים ולצבור לגיטימציה פוליטית במדינה בה הטרונורמטיביות היא עיקרון מעצב מרכזי. פעילים וארגונים אלה רואים בטרנסים ככאלה שאין להם כל קשר מהותי או תביעה על זכויות הקהילה הגאה. ההדרה של טרנסים או אנשים שאינם קונפורמיים במובן המגדרי מהתנועה הגאה המיינסטרימית, נטועה ברפורמציה ההומונורמטיבית.

סוגייה זו נקשרת למתח בין אסטרטגיה של היטמעות המדגישה את המשותף, ומבקשת להשיג זכויות דרך הצגת הדימיון להטרוסקסואלים וקבוצות מיעוט אחרות; לבין אסטרגיה של נפרדות, המדגישה את השוני. דיון זה מלווה את התנועה הלהט"בית מאז היווסדה. ככלל, האקטיביזם הקווירי, בשונה מהתנועה הגאה המיינסטרימית, דבק באסטרטרגיה של נפרדות[24].

מושג נוסף ורלוונטי לדיון הוא ההומו-לאומיות. הומו-לאומיות מתוארת כהומונורמטיביות לאומנית, בה להט"בים משמשים "כתחמושת" ללאומנות. כלומר, בניגוד לתפיסות של להט"בים כאיום למדינה ולבטחונה, הם נתפסים כחלק אינטגרלי מהמדינה, שבאופן זה מבחינה את עצמה ממדינות אחרות בשל הסובלנות שלה כלפי הקהילה הגאה. הומונורמטיביות והומו-לאומיות הם גם תנאים מקדימים ל"פינק-וואשינג": השימוש בזכויות להט"ב לצרכי תעמולה. יש הטוענים שההומונורמטיביות החדשה, כמו גם פוליטיקה מינית ניאוליברלית, מאשררת את ההנחות ההטרונורמטיביות והמוסדות הקיימים במקום לאתגר אותם, במקביל להשרשתה של תרבות גאה ומופרטת שמוצאת מהקשריה הפוליטיים ומעוגנת במקומיות ובצרכנות. הומונורמטיביות, לפי עמדה זו, כוללת תפיסה צרה של שוויון הכוללת נגישות למספר מוסדות בעלי אופי שמרני ותפיסה של חירות שבמהותה משמרת דעות קדומות ואי שוויון כללי[25]. ראוי לציין, ש"הנורמליזציה" ביחס למיניות של בני אותו המין, לא מהווה בהכרח מעשה של שחרור עבור להט"בים. תאורטיקנים להט"בים וקווירים כגון בל, ביני, וורנר ועוד, טוענים "שהחיבוק של המדינה" והנורמליזציה בחוק מהווים צורה של הכללה והטמעה במסגרת האזרחות, שאינה מותירה מרחב למי שאינם נמנים עם הקטגוריות הזהותיות הדומיננטיות, המניחות למשל שיש מסגרת מונוגמית של זוג הורים ומסתייגות מהאפשרות של שלישיה הורית.

בפרויקט של גיבוש הזהות האירופאית, למשל, נעשה שימוש בטענת הסובלנות לגאווה (homotolerence) כאמצעי לייצר הבחנה בין אירופה "המתקדמת" ו"התרבותית" לבין ה"אחר", המצוי לעתים בתוך אירופה או מחוצה

[23] Gamson, J., (1995), "Must Identity Movements Self-Destruct? A Queer Dilemma", *Social Problems*, Vol. 42, No. 3., pp. 390-407.
[24] Vitulli, E., (2010), "A Defining Moment in Civil Rights History? The Employment Non-Discrimination Act, Trans-Inclusion, and Homonormativity", *Sex Res Soc Policy*, 7:155–167
[25] Gross, A. (2015), "The Politics of LGBT Rights in Israel and Beyond: Nationality, Normativity and Queer Politics", *Columbia Human Rights Law Review,* Vol. 46, 81-152, p. 86

לה. מימד זה בא לידי ביטוי, בין היתר, בדו"חות של האיחוד האירופאי ביחס לאפשרותן של מדינות להתקבל לשורותיו, תוך מדידת התקדמותן בהשגת שוויון כלפי להט"בים. במובנים אלה, וביתר שאת לאחר העידן של נפילת בנייני התאומים ובהקשר של "המלחמה בטרור" (ועל רקע התחזקות השיח סביב "התנגשות הציווילזציות" של הנטניגטון), התהוו צורות חדשות ונוספות של הומו-לאומיות. במילים אחרות, התהוותה תפיסה שסובלנות כלפי להט"בים משקפת ערכים לאומיים, שחלק מהקבוצות האתניות והגזעיות באירופה אינן מאמצות, באופן שתורם למשל לרטוריקה האנטי-מוסלמית. עם זאת, המאבק למען שוויון להט"בי אינו תופעה אירופאית באופן בלעדי. דרום אפריקה, למשל, הייתה המדינה הראשונה שיצרה הגנה בחוקה נגד אפליה של להט"בים, לצד מגוון רחב של ביטויים נוספים של הכרה בלהט"בים שהתקיים לאורך כל ההיסטוריה[26]. היבט נוסף של יחסי כוח מתגלם בהנחה כי יוזמות לקידום זכויות של חברי קהילת הלהט"ב נעות מה"מרכז" ל"פריפריה" באמצעות "דיפוזיה נורמטיבית", יחד עם התפיסה כי התנגדות לנורמות של זכויות ללהט"בים במדינות המצויות בפריפריה הגלובלית היא תוצאה של חוסר התקדמות או נחשלות, תוך התעלמות מהמורשת הקולוניאלית בחלק מהמדינות[27]. בין היתר, השיח המערבי ביחס לשחרור של יחידים להט"בים מעמדות דכאניות באמצעות פעילות פוליטית, מניח שאותם פרטים ייענו לקטגוריות ספציפיות של לסביות, הומואים, ביסקסואל וטרנס.

ראוי להתייחס בהקשר זה גם לאופן שבו קרנות, באמצעות ההחלטות שמתקבלות בהן ביחס למטרות, למוטבים ולאופן הקצאת המשאבים, משפיעות על זירת הלהט"ב. עבודות שחקרו את ההשפעה של תרומות אלה בהודו ובמזרח אירופה, מאירות את המגמות הבינ"ל לתרום לארגונים להט"בים במטרה שייקדמו פרויקטים שעוסקים בעיקר במאבק באיידס. זאת, על אף שמגפת האיידס היא תופעה שפוגעת בעיקר בהטרוסקסואלים במדינות לא מערביות. מדיניות זו של תרומות, השפיעה על הקהילות הגאות בשני אופנים; ראשית, יצרה מדיניות זו זהות קהילתית המבוססת על קשירה בין פרקטיקות מיניות ומחלות. שנית, לא זאת בלבד שהייתה התעלמות מהקרבנות המרכזיים של המחלה (נשים וגברים הטרוסקסואלים), אלא שהתרומות סייעו לבנות קהילות גאות שיוצרות העדפה לגברים[28].

<u>ההיסטוריה של התפתחות המאבק הלהט"בי במדינות שונות</u>

חלק זה סוקר את התפתחותם של ארגוני הלהט"ב בארבע מדינות: ארה"ב, דרום אפריקה, נורווגיה ואנגליה.

ארה"ב

לפני מלחמת העולם השנייה כמעט ולא היו בארה"ב פעילויות אקטיביסטיות להט"ביות, אך יחד עם זאת, חיי הקהילה הגאה פרחו במרכזים העירוניים הגדולים. הדרישות המשמעותיות הראשונות להכרה בזכויות הקהילה הגאה הגיעו על רקע רדיפות של להט"בים במהלך מלחמת העולם השנייה ועל רקע החקירות של להט"בים שהחזיקו במשרות ציבוריות על ידי הסנטור מקרת'י בשנות החמישים. אירועים אלה, הביאו למודעות הולכת וגוברת לכך שחברי הקהילה מופלים לרעה, ונחשבים כאזרחים "סוג ב'" על פי החוק.

המאבק בארה"ב למען זכויות להט"בים צמח גם על רקע מאבקים למען זכויות אזרח של שחורים.

מחקרים כדוגמת מחקרו של אלפרד קינסי ב-1947 הצביעו על טווח רחב יותר של זהויות והתנהגויות להט"ביות, ובהדרגתיות החלה להתפתח דרישה ליחס הוגן כלפי להט"בים במערכת בריאות הנפש. הארגון הגאה הראשון של גברים גאים היה האגודת המאטאשין (Mattachine Society), שהוקם ב-1950. ארגונים להט"בים אחרים הוקמו בחוף המערבי וביניהם הרשת הראשונה לתמיכה של לסביות (Daughters of Bilitis), שהוקמה ב-1955. ארגונים אלה זכו אמנם לתמיכה של אקדמאיים, אך רק ב-1973 האגודה הלאומית לפסיכיאטריה הסירה את הסימון של הומוסקסואליות כמחלה בספר ה-DSM. לפני כן, במהלך שנות ה-50 וה-60, המשיכו חברי הקהילה הלהט"בית

[26] Roseneil S., Crowhurst I, Hellesund T, Santos A C and Stoilova M, (2013), p. 34
[27] Brown, K, and Nash, C, J, (2014)
[28] Woodcock, S. (2004), "Globalization of LGBT Identities: Containment Masquerading as Salvation or Why Lesbians Have Less Fun. Gender and the (Post) 'East'/'West' Divide.", Edited by: Frunza Michaela, Theodora-Eliza Vacarescu. Cluj-Napoca and Bucharest, Limes.

להיות חשופים למעקב פסיכיאטרי, כמו גם לתקופות מאסר, אובדן של מקומות עבודה ואובדן חזקה על ילדים. גם בתי המשפט ומרפאות המשיכו להגדיר יחסים להט"בים כמחלה או כמעשה פלילי ולא מוסרי.

התנועה הגאה שהתפתחה בשנות ה-50 ועד שנות ה-70, התהוותה כתנועה מקצועית, רפורמיסטית, ששואפת להיטמע בממסד. תנועה זו חתרה להבחין את עצמה מהאוכלוסיה הטרנסית ומקבוצות אחרות "לא נורמטיביות" גזעיות, מקבוצות מהגרים ומהמעמד הנמוך.

ב-1965, כאשר התנועה לזכויות האזרח זכתה במאבק לחקיקה שאסרה אפליה על רקע גזעי, התקיימו ההפגנות הראשונות בפילדלפיה ובוושינגטון למען זכויות אנשים גאים. נקודת מפנה במאבק למען שחרור של הקהילה הגאה התרחש ב-1969 בסטוונוואל אין (Stonewall Inn) בניו יורק, כאשר מפגינים יצאו כנגד פשיטות המשטרה החוזרות ונשנות שהתקיימו בפאב המקומי. מאבק זה נחשב כנקודת מפנה היסטורית במאבק של הקהילה הגאה, ומצוין החל משנות ה-70 במצעדי גאווה. מחקרים שנעשו לאחרונה קוראים להכרה רחבה יותר בחלקם של אמני דראג, שחורים, ביסקסואלים וטרנסג'נדרים באירועי סטוונוואל, אל מול ההתנערות של התנועה הגאה מתפקידם של חברי קבוצות אלה במחאה.

תנועת השחרור הגאה בשנות ה-70 התאפיינה בצמיחתם של ארגונים פוליטיים רבים. כנגד ההנהגה שהתאפיינה בדומיננטיות של גברים לבנים, ובעקבות ההשפעה של התנועה הפמינסטית, נשים לסביות החלו להקים התאגדויות עצמאיות, להוציא לאור עיתונים, להקים חנויות ספרים והוצאות לאור, ולקרוא להכרה בזכויות נשים לסביות. באותה תקופה, החלה לפרוח עשייה פוליטית רחבה יותר, בין היתר באמצעות 'קבוצת המשימה הלאומית של הומואים ולסביות', קמפיין זכויות האדם, ובחירה של פוליטיקאים להט"בים מוצהרים לעמדות כוח [29].

בשנות ה-80, ספגה ההתפתחות המואצת של התנועה הלהט"בית מכה קשה, עם התפשטותה של מחלת האיידס. המחלה הרגה באותן השנים עשרות אלפים מחברי הקהילה הגאה, שנתפסה כמי שמצויה בליבו של משבר האיידס. תחת הממשל של הנשיא רייגן, התקציבים למחקר ולטיפול בנשאים ובחולים היו דלים, ויש שהתייחסו לדלות התקציבים כמשקפת עמדות עוינות לקהילה בממשל ובחברה האמריקאית. על כן, רבים בקהילה הגאה חשו שיש להם אחריות להפעיל לחץ על הממשל בסוגיות אלה[30]. זיהוי ההומואים עם התפרצות המגיפה (למרות שהדבר היה נכון רק באופן חלקי), תרם להצגת האיידס כ"מחלה של הומואים", עד כדי סברה רווחת שהטרוסקסואלים נמצאים מחוץ לטווח סכנה להידבקות במחלה. לצד זאת, הזיהוי של איידס עם הקהילה הגאה, חיזק את דפוס המדיקליזציה והתיוג הרפואי המחריג של הומואים[31].

במהלך שנות ה-90 ועל רקע חשיפה והכרה הולכות וגדלות בדבר זכויותיהם האזרחיות של הומואים ולסביות, החלו להישמע יותר קולות של טרנסים ואינטרסקס. כתיבה אקדמית השפיעה אף היא על יצירת תנודות בלימודי מגדר ונשים, שהחלו להכיל זהויות טרנסיות ולא רק בינאריות. על רקע פעילותם של ארגונים ופעילים במהלך המאה ה-21 החלו להתרחש שינוים בחוק והוסרה הקרימינליזציה של להט"בים; בין היתר, הוכרו נישואים בין נשים או בין גברים בוורמונט בשנת 2000, ובוטלה ההבחנה בחוק שקבעה שהומוסקסואליות היא בגדר מעשה סדום[32].

נראות גדולה יותר בתקשורת, פסיקות שונות של בתי המשפט, וקבלה הולכת וגדלה במישור החברתי והחוקי של נישואים להט"בים, תרמו לשינוי הגבולות ביחס למיניות נורמטיבית ואף ביחס למבנה המשפחה. חוקרים מכנים תופעה זו כצמיחתה של הומונורמטיביות, או ההכללה של הפריווילגיה ההטרונורמטיבית גם לקבוצות מסוימות נורמטיביות של הומאים ולסביות. יחד עם זאת ולמרות שההומונורמטיביות הרחיבה את הגבולות של מה שנחשב כמיניות נורמטיבית בארה"ב, יש הטוענים שהיא בו בזמן יצרה מחדש מערכות נורמטיביות חדשות של מיניות, מגדר ועליונות לבנה[33].

---

[29] Morris, J., B., [retrieved 17/12/2017]

[30] Banales, M, Act Up International Organization, Encyclopedia Britannica, https://www.britannica.com/topic/ACT-UP (Accessed 21/2/2018)

[31] מקינטוש, מרי.'(2003), **התפקיד ההומוסקסואלי.** בתוך: "מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית ."עורכים: יאיר קדר, עמליה זיו, אורן קנר. הוצאת הקיבוץ המאוחד. תל-אביב.

[32] Morris, J., B., [retrieved 17/12/2017]

[33] Vitulli, E., (2010)

דרום אפריקה

התפתחות תנועת הלהט"ב בדרום אפריקה התרחשה בהקשר חברתי ופוליטי שונה לחלוטין. בתקופת האפרטהייד, מיניות ומגדר היו ממושטרים, ויחסים מיניים בין בני אותו מין היו אסורים על פי החוק. היחס של הרשויות להומוסקסואליות היה כאל "בעיה" של גברים לבנים בעיקרה.

ב-1966 קמה תנועה של הומוסקסואלים ולסביות לבנים כתגובה ישירה לפשיטות של המשטרה על מסיבות, ובתגובה לאיומים להקשות את החקיקה בנושא. החשש מדיכוי של המשטר גרם לכך שאקטיביסטים הומוסקסואלים ולסביות לבנים, סירבו לאתגר את המדיניות של משטר האפרטהייד. על רקע זה, זהותה של התנועה הגאה בדרום אפריקה בשנים אלה הייתה לבנה בעיקרה. לאור מדיניות זו היה נדמה שהתנועה הגאה מקבלת את משטר האפרטהייד, באופן שעמד בסתירה לתנועת המאבק באפרטהייד שהחלה להתגבש בשנות ה-70 וה-80.

חברי הקהילה הגאה הבינו כי עליהם לחבור לתנועת המאבק באפרטהייד כדי להישאר רלוונטים, וכך התפיסה של תנועת המאבק באפרטהייד השפיעה על התהוות התפיסה של המאבק של הקהילה הגאה. אקטיביסטים להט"בים יצרו ארגונים רב-גזעיים באמצע שנות ה-80, שנלחמו במקביל במשטר האפרטהייד ועבור זכויות להט"ב, באופן שהשפיע על תפיסת תנועת הלהט"ב כתנועה רב גזעית. הקונגרס הלאומי האפריקאי (ANC) הביע תמיכה בזכויות להט"ב ועיגן תמיכה זו במגילת הזכויות של הארגון.

כאשר הקונגרס הלאומי האפריקאי עלה לשלטון בשנות ה-90, פעלו ארגוני הלהט"ב לשילוב של להט"בים בעמדות השלטון. במסגרת פעילות הקואליצייה לקידום שוויון של הומאים ולסביות, ארגוני הלהט"ב פעלו מתוך אסטרטגיה להיכלל בממסד הפוליטי, כדי לקדם חקיקה של חוק שוויון ואי-אפליה של להט"בים כחלק מהחוקה. החוק עבר ב-1996 והסיר את המחסומים הממסדיים שהוטלו על ארגוני הלהט"ב. לצד זאת, הוא גם הרחיב את הגישה של ארגונים אלה למנגנוני השלטון.

מאז שנות ה-90, ארגוני הלהט"ב בדרום אפריקה זכו לחשיפה נרחבת, בין היתר בשל סיקור תקשורתי, מצעדי הגאווה והפגנות. למרות ההישגים של התנועה הלהט"בית, המדינה עיכבה את האפשרות להרחיב את כלל הזכויות עבור הקהילה בשל תופעות של להט"בופוביה של חברים במפלגת השלטון. בתגובה לכך קואליציית הארגונים ופרויקט השוויון עבור הומואים ולסביות (הארגון שהמשיך את עבודת הקואליציה), פעלו במישור החוקי כדי להשיג זכויות של הגירה, אימוץ ונישואים לזוגות בני אותו מין, וכדי לאפשר לטרנסג'נדרים לשנות את מינם באופן חוקי במסמכים של המדינה. לאחר חקיקת חוק השוויון ב-1996 ארגוני הלהט"ב התמחו ב"אקטיביזים נישתי" והתמקדו בסוגיות של אי שוויון שהשפיעו על להט"בים, ביניהן אלימות להט"בופובית. האמצעים שבהם הארגונים השתמשו היו עבודת סנגור, חקיקה, פעילות תקשורתית ושירותים חברתיים.

מאז חילופי המשטר בדרום אפריקה ארגוני הלהט"ב הגיבו ופעלו נגד להט"בופוביה תוך שימוש באסטרטגיה שמתוארת כ"חינוך הציבור". הארגונים הדגישו את המסר שלהט"בים מכל הגזעים סובלים מסוגים שונים של אפליה, שדומה באופיה לזו שסבלו ממנה לא-לבנים בדרום אפריקה תחת משטר האפרטהייד. קואליציית הארגונים הלהט"בים ופרויקט השוויון שבא לאחריו, שמו דגש על כך שהם מייצגים את האוכלוסייה השחורה והענייה ביותר של להט"בים. באמצעות השימוש ברטוריקה זו - של שירות האוכלוסיות הפגיעות ביותר - הארגונים קיוו להעמיק את המאבק בלהט"בופוביה בזירה הציבורית ובקרב הממסד, באופן של יצירת שיח שמתיישב עם זה של המדינה - כזה ששם דגש על רב גזעיות.

אחד האתגרים שתנועת הלהט"ב התמודדה איתם, ששופך אור על התהוותה של התנועה והארגונים, היה על רקע הקמתו ופעילותו של ארגון מסוים - האגודה של ההומואים והלסביות (Gay Lesbian Alliance) ב-1998. האגודה החלה עם הקמתה להשמיע הצהרות פומביות שחתרו תחת האמינות של ארגוני הלהט"ב האחרים במדינה, כגון תמיכה בהחזרת עונש המוות, אי קבלה של טרנסים לשורות הארגון, ופנייה למשטרה לאסור דראג קווינס במצעד הגאווה ביוהנסבורג. התקשורת התייחסה לאגודה כחלק מהתנועה הלהט"בית, בעוד שהארגונים דחו אותם וביקשו מהתקשורת שלא ייראו בהם חלק מהתנועה או מהארגונים המייצגים את הקהילה.

ב-1998 מנהיג האגודה רשם אותה כמפלגה, צעד שעורר את התנגדותם של הארגונים האחרים שראו בכך מהלך שחותר תחת האסטרטגיה שהם מקדמים. הקואליצייה ראתה בכך איום סימבולי על הניסיונות של התנועה לשתף פעולה עם הממשלה. מנהיגי הקואליציה ראו בכך איום שעשוי להדיר את הארגונים ואת האג'נדה שהם מקדמים ולדחוק אותם לשוליים, באופן שהלך כנגד הפוליטיקה של ההכללה שהם קידמו החל משנות ה-80. בנוסף לכך, הם חששו מכך שהקמתה של מפלגה עשויה להעביר מסר למפלגות האחרות, שהארגונים של הקהילה אינם מעוניינים בהמשך שיתוף פעולה עמם. העבודה המשותפת עם מפלגות הביאה להישגים רבים עבור התנועה, והארגונים חששו שהאסטרטגיה הבדלנית שהאגודה קידמה עשויה לאיים על עבודתם עם ובתוך הממסד הפוליטי. לצד זאת, הקריאות שהשמיעה האגודה שביקשו לדחות טרנסים, ופעולות נוספות שהאגודה קידמה, הביאו לדחייתה על ידי הארגונים האחרים[34].

יש הטוענים שהניסיונות של ארגוני הלהט"ב, ובפרט פרויקט השוויון, לפעול כחלק מהממסד העיבו על האפשרות ליצור פוליטיזציה בקרב חברי הקהילה הגאה בדרום אפריקה. אסטרטגיה זו גם עיכבה לתפיסתם הקמה של תנועות רלוונטיות הצומחות מהשטח ('גראס רוטס').

בשונה מהאסטרטגיה שאומצה על ידי הזרם המרכזי של התנועה הלהט"בית בארה"ב, ארגוני הלהט"ב בדרום אפריקה פעלו תחת ההנחה שמקדמת רב-גזעיות. במובן זה, כדי להיחשב כחלק מהמיינסטרים ולקבל לגיטימציה, ארגוני הלהט"ב בדרום אפריקה אימצו את הערכים והעקרונות של משטר הפוסט-אפרטהייד, ובהם שוויון גזעי ומעמדי. כתוצאה מכך, ארגוני הלהט"ב גייסו חברים מקבוצות גזעיות, אתניות ומעמדיות שונות והפעילו אסטרטגיות לטובת להט"בים מגזעים שונים[35].

נורווגיה

נורוגיה היא מדינת רווחה סוציאל-דמוקרטית. אפשר להבין את הרעיון של 'משטר הרווחה' כהסדר המבוסס על פשרות היסטוריות, אידאולוגיות פוליטיות ויחסים ממסדיים בין המדינה, השוק והמשפחה, הממלא תפקיד דינאמי בהבנייה של יחסים מגדריים, גזע ואתניות ומיניות. כמדינה סוציאל-דמוקרטית, נורוגיה מספקת רמה גבוהה של מדיניות רווחה אוניברסלית, שאינה מובחנת על פי סטטוס משפחתי. חלק מהיחס הנורדי, שמפרק את הרעיון של נישואים פטריארכליים, מבוסס על מורשת של אינדווידואליזם ונישואים שוויוניים, ושל גירושים "ללא אשם" שהוכנסו לחוק כבר ב-1909.

קמפיינים למען זכויותיהם של הומוסקסואלים בנורוגיה החלו בשנות ה-50. דוגמה מוקדמת של תהליכי השפעה בינ"ל בזירה זו, היא פתיחת סניף של הארגון ההומופילי הדני "הליגה של 1948" בנורוגיה ב-1950. תוך הישענות ישירה על ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם, זהו ככל הנראה אחד הניסיונות המוקדמים לקשור את שיח זכויות האדם לקמפיין למען זכויות הלהט"ב. האגודה הנורווגית (DNF-48) פעלה באופן חשאי, וקידמה אי-הפללה של גברים הומוסקסואלים. בשנות ה-70, הפכה האג'נדה הפוליטית שלהם לגלויה יותר וקבוצות וארגונים נוספים הוקמו. משבר האיידס, משנות ה-80 ואילך, הביא לחיזוק היחסים בין התנועה הגאה ובין המדינה, ותרם ליצירת קשרים אישיים ולהגברת התרומות לארגונים להט"בים.

כבר בשנות ה-50, הוביל ה-DNF-48 קמפיין לאי-הפללה בחוק של יחסים מיניים בין גברים. הוועדה של החוק הפלילי הציעה בתגובה להסיר את סעיף ההפללה, אך קידמה סעיף שקבע את גיל 18 כגיל המינימלי להסכמה ליחסים הומוסקסואלים, בעוד שליחסים הטרוסקסואלים גיל ההסכמה עמד על 16. עוד הוצע לאסור על "תעמולה הומוסקסואלית" במטרה לתת מענה לחששות הציבור שאי ההפללה תוביל להתפשטות התופעה.

נורוגיה היא המדינה הראשונה בעולם שחוקקה חוק אי-אפלייה על בסיס נטייה מינית. כבר ב-1974 קידם ה- DNF-48 את הכללת ההומוסקסואלים ברשימה של קבוצות הזוכות להגנה מפני אפלייה במתן שירותים וסחורות, ומביטויי

[34] Currier, A., (2010), "The Strategy of Normalization in the South African LGBT Movement", Mobilization: An International Quarterly: 405-422

[35] Oswin, N., (2007), "Producing Homonormativity in Neoliberal South Africa: Recognition, Redistribution, and the Equality Project", Signs: Journal of Women in Culture and Society 32:3, 649-669

שנאה, על פי חוק העונשין. בעקבות זאת, שונה ב-1981 חוק העונשין וכלל הגנות על בסיס נטיות וזהות מינית ואורח חיים, תוך הטלת עונש של עד שישה חודשי מאסר לעוברים על החוק[36].

המאבק לזכויות במסגרת מערכת יחסים מהווה נדבך מרכזי בתנועה הגאה בנורווגיה מאז שנות ה-80[37]. נורווגיה הכירה בנישואים של בני אותו המין ב-1993, ועשתה מעבר לשוויון מלא עם חקיקת חוק נישואים ניטרליים מהבחינה המגדרית ב-2008. החוק שעבר בשנת 1993 הכיר בזכויות שוות ובאחריות שווה במסגרת של נישואים להט"בים, ביחס למיסוי, ביטוח לאומי, זכויות של אבטלה, פנסיות וביטוחי חיים, וזכויות ירושה. עם זאת החוק באותה עת לא איפשר לבני זוג להט"בים רשומים לאמץ ילדים, לקבל סיוע על מנת להרות או להירשם כנשואים בכנסייה הנורווגית. ב-2008, ההחלה של חוק הנישואים הניטרליים המאפשר "לשני אנשים משני המינים או מאותו המין" להינשא, הסירה כל התייחסות לנטייה מינית, ויצרה שוויון מלא בזכויות הוריות עבור בני זוג מאותו המין, כך שנפתחה בין היתר האפשרות לאימוץ על ידי שני ההורים (במקרה של זוגות מאותו המין), והוענק סיוע להיכנס להריון עבור לסביות לצד מתן זכויות הוריות לאם הלא-ביולוגית. ב-2016 הייתה נורווגיה בין ארבע המדינות הראשונות שאיפשרו לטרנסים לשנות את מינם במסמכי המדינה, רק על פי בקשה[38].

התנועה הגאה בנורווגיה, בדומה לתנועה הפמיניסטית במדינה, הצליחה לעבוד באופן צמוד עם גופי הממשל והקשרים ההדוקים וארוכי השנים שמתקיימים בין אקטיביסטים לממשלה במדינה הם בין הגורמים המרכזיים שתמכו בתהליכי השינוי במדינה. התנועה הגאה הצליחה לקשור את קידום זכויות הלהט"ב לערכים מרכזיים בנורווגיה, בהם שוויון, שוויון מגדרי והכלה, עד כדי כך ששוויון מגדרי ותמיכה בזכויות להט"בים נתפסים כמאפיינים נורווגיים[39].

אנגליה

באנגליה ובווילס, קבע החוק ב-1533 כי מעשה סדום ראוי לענישה באמצעות תלייה. בהיעדר מימוש עונש המוות על מעשי סדום, בוטל החוק ב-1861, אולם התיקון לחוק הפלילי מ-1885 הרחיב את הטווח של התנהגויות מיניות שהוצאו מחוץ לחוק ויצר את המונח 'חוסר נאותות אדירה'. מונח זה התייחס למגוון רחב של מעשים ההומוסקסואלים, וקצב עבורם עונשי מאסר לתקופות של עד שנתיים, לעיתים יחד עם עבודות כפייה.

ב-1921 נעשה ניסיון להוציא מחוץ לחוק גם התנהגויות מיניות של לסביות, אולם החוק נפל בפרלמנט מחשש שעצם חקיקתו תיצור תהודה לעצם קיום האפשרות להתנהגות לסבית.

באנגליה, כמו בנורווגיה, פעילות למען הכרה בזכויותיהם של הומוסקסואלים החלה בשנות ה-50. ב-1958 הוקם הארגון Homosexual Law Reform Society שעסק באי הפללה ופעל באופן מתון. במהלך שנות ה-70, עם עלייתו של השמאל החדש והתחזקותה של התנועה הפמיניסטית, צמחו קבוצות רדיקליות יותר לשחרור להט"בים. לצד זאת, התפתחו תת-תרבויות של לסביות והומואים שהפכו לבעלות ניראות גבוהה יותר. במהלך שנות ה-80, עם התפרצות משבר האיידס, חתרו הארגונים לפעול תוך שיתוף פעולה עם זרועות המדינה, כולל באופן ספציפי עם משרדי הבריאות והרווחה, אך ממשל תאצ'ר השמרני שהיה בשלטון באותה התקופה ניהל מדיניות להט"בופובית גלויה. הארגון הפוליטי סטונוול (Stonewall) הוקם ב-1989 במטרה לנהל קמפיין נגד סעיף אנטי-הומוסקסואלי בחוק, ומאוחר יותר הרחיב את תחומיו לעיסוק בסוגיות שונות שנוגעות בשוויון של הומואים ולסביות. קבוצות קוויריות רדיקליות אחרות צמחו בשנות ה-90 וקידמו פעילות פוליטית ישירה ובעלת ניראות גבוהה, וביניהן הארגון 'זעם ונקמה לסבית' (Outrage and Lesbian Avengers).

הצעדים הראשונים באנגליה לביטול החוקים האנטי-הומוסקסואלים נעשו ב-1954 באמצעות וועדה שהוקמה על ידי הממשלה. הוועדה המליצה שיחסים הומוסקסואלים בין שני בגירים בצנעה לא יהוו עוד עבירה על החוק. בהחלטה

[36] Roseneil S., Crowhurst I, Hellesund T, Santos A C and Stoilova M, (2013),
[37] Roseneil S., Crowhurst I, Hellesund T, Santos A C and Stoilova M, (2013),
[38] https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/03/norway-historic-breakthrough-for-transgender-rights/ [retrieved 17/1/2018]
[39] Roseneil S., Crowhurst I, Hellesund T, Santos A C and Stoilova M, (2013)

זו היה כדי להעיד על תחילתו של שינוי בשיח הציבורי ביחס להומוסקסואלים ואי התערבות במרחב הפרטי. 'החברה למען רפורמה בחוק ההומוסקסואלי' וקרן אולבני סנגרו במהלך העשור שקדם ל-1967 בניסיון לקדם חוק שעבר בשנה זו וקבע כי יחסים הומוסקסואלים בין גברים מעל גיל 21 המתקיימים במרחב הפרטי, אינם עוד מחוץ לחוק באנגליה ובווילס.

בסקוטלנד הפכה ההומוסקסואליות לחוקית ב-1980, ובצפון אירלנד ב-1982, בהשפעת פסיקה של בית המשפט לזכויות אדם של האיחוד האירופי. בשנות ה-90 התנהל מאבק להוריד את גיל ההסכמה ליחסים הומוסקסואלים, ובשנת 1994, בעקבות עתירה של הוועדה לזכויות אדם של האיחוד האירופי שונה הגיל ל-18.

בעקבות חקיקת החוק לשוויון בהעסקה, שקבע כי אין להפלות אדם על רקע דת, אמונה, גיל, מוגבלות או נטייה מינית בעבודה, הכשרה מקצועית או חברות באיגודי עובדים בשנת 2000 באיחוד האירופי, הרחיבה אנגליה ב-2007 את ההגנות שבחוק נגד אפליה על רקע נטייה מינית לתחומים נוספים בהם סחר, שירותים, החזקה בתפקידים ציבוריים (למשל בתחום החינוך), והשכרה ומכירה של רכוש. עם זאת, נכללה בחוק הבחנה ביחס לארגונים דתיים. במקביל וכתוספת לחוק, ייסדה אנגליה גוף סטטורי שאמון על טיפול בסוגיות של אפליה, ביניהן אפליה על רקע נטייה מינית. לצד זאת, קיימת בחוק הפלילי האנגלי הגנה מלהט"בופוביה. בצפון אירלנד נחקק ב-2004 חוק הקובע כי מעשים המעודדים או העשויים לעורר שנאה או פחד על רקע נטייה מינית, יישפטו תחת הדין הפלילי. כמו כן, בעקבות הלחץ של ארגון סטונוואל, נחקק באנגליה ובווילס חוק שקבע כי הסתה לשנאה על בסיס נטייה מינית הינה עבירה פלילית. באנגליה גם מתפרסמים דו"חות אודות 'פשעי שנאה' נגד להט"בים, ופורסמו מסמכי מדיניות רבים העוסקים בתביעה של פשעים להט"בופובים.

ב-2004 ארגוני הלהט"ב באנגליה החלו לפעול מול ממשלת הלייבור החדשה במטרה לקדם הצעת חוק לנישואים בין בני אותו המין, ובעקבות זאת נחקק החוק לשותפות אזרחית. חוק זה יצר למעשה שוויון באפשרות להינשא, פרט לשם הניתן לאיחוד הגאה. הפשרה הפוליטית שנתמכה על ידי ארגון סטונוול, זכתה להתנגדותם של ארגונים רדיקלים שקראו להכלה של הגדרה כוללנית יותר. ב-2008 נחקק חוק המכיר בזכויות ההוריות של שני בני הזוג במערכת יחסים גאה. כמו כן, מתיר חוק הילדים מ-2002 לבני זוג מאותו המין לאמץ במשותף את ילדיהם.

המסורת הבריטית הליברלית, בהשוואה לזו הנורוגית, איפשרה לתהליכים של אי-הפללה להתרחש בשלבים מוקדמים יותר, ובמקביל הייתה פחות התערבות חוקית נגד הורות משותפת של בני אותו המין בהשוואה לזו שהתקיימה באותה עת בנורוגיה. יחד עם זאת, באנגליה הייתה מחוייבות פחותה לערך השוויון ביחס לנורוגיה הסוציאל-דמוקרטית, במיוחד כאשר שלטה באנגליה ממשלה שמרנית, ועל כן ההישגים בחוק האנגלי היו פחותים מאלה שהתאפשרו בנורוגיה. כתוצאה מכך, יש הטוענים, כי התנועה הפוליטית שצמחה באנגליה הייתה רדיקלית מזו שהתפתחה בנורוגיה[40].

<u>ארגוני להט"ב בעולם</u>

מיפוי הארגונים בשדה הלהט"ב מאפשר לנסח את פעולת הארגונים בכמה מרחבי פעולה גיאוגרפיים:

1. **ארגונים בינ"ל שעוסקים בזכויות להט"ב**: כאן ניתן להבחין בין ארגוני זכויות אדם בינ"ל העוסקים בזכויות להט"ב כחלק מאג'נדה רחבה יותר של זכויות אדם (דוגמת אמנסטי אינטרנשיונל), ובין ארגונים בינ"ל שעוסקים רק בזכויות להט"ב (דוגמת ILGA). במישור הבינ"ל עבודת סנגור, למשל, כוללת ניסיון להשפיע על מדיניות האו"ם והמדינות החברות בו ביחס לסוגיות הקשורות ללהט"ב. הפעילות מכוונת, על פי רוב, למועצת זכויות האדם, לנציגים המיוחדים שכותבים דיווחים ולמוסדות נוספים באו"ם. המטרה המרכזית היא לעודד את נציגי המדינות השונות באו"ם לכלול במדיניות שלהם סוגיות להט"ביות, כחלק השזור במאמץ לקידום זכויות אדם. בסופו של

[40] Roseneil S., Crowhurst I, Hellesund T, Santos A C and Stoilova M, (2013)

דבר, פעילים בזירות האזוריות והמקומיות יכולים לעשות שימוש בהישגים אלה על מנת להפעיל לחץ על ממשלות, מוסדות וגופי ממשל לאמץ שפה דומה כחלק מהמדיניות שלהם.

2. **ארגונים אזוריים העוסקים בקידום זכויות להט"ב**: ארגונים במישור האזורי פועלים בד"כ לקידום מדיניות בפני גופים אזוריים כמו האיחוד האירופי או האיחוד האפריקאי, במטרה לעודד אותם לאמץ מדיניות פרו-להט"בית וגם כדי שיקדמו באו"ם סוגיות אלה. משעה שארגונים אזוריים מאמצים סוגיות להט"ביות, קשה יותר למדינות שחברות באיגודים אלה לפעול בניגוד לדעת הארגון האזורי.

3. **ארגונים מקומיים/לאומיים**: בעוד שארגונים בינ"ל ואזוריים מתמקדים בקידום זכויות להט"ב כחלק מהמסגרת של קידום זכויות אדם, ארגונים מקומיים מדגישים יותר היבטים של זהות מגדרית ונטייה מינית. במדינות רבות ארגונים מקומיים עסוקים במתן שירותים, למשל שירותי בריאות כללית ונפשית, לאוכלוסייה להט"בית הזקוקה להם. לצד זאת, לאחרונה ניכרת התגברות של פעילות סנגור וקישור לסוגיות זכויות אדם כלליות[41].

במישור המקומי והלאומי ניתן למפות סוגים שונים של ארגונים הפועלים בשדה הלהט"ב[42]:

1. **ארגוני סנגור:** עוסקים בטווח נרחב של סוגיות הרלוונטיות ללהט"ב, במטרה להשפיע על מעצבי המדיניות ועל מקבלי החלטות, לקדם שינויים בחוק ומדיניות ביחס לחברי הקהילה.

זרקור על ארגון: Insight אוקראינה - עוסק בסנגור במישור האירופאי והבינ"ל סביב סוגיות של האוכלוסייה הטרנסית הסובלת באוקראינה מרדיפה המתבטאת בתביעות כי הם יסורסו או יאושפזו לחודש לפחות במחלקות פסיכיאטריות. Insight הגישו למועצת זכויות האדם של האו"ם דו"ח הסוקר את הפגיעה בזכויות אדם של להט"בים. לאחר שמועצת האיחוד האירופאי דחתה את הדרישה לסירוס, חברי הארגון יכלו לפנות לקובעי מדיניות באוקראינה כדי לקדם הכלה של סטנדרטים בינ"ל בתחום הבריאות עבור טרנסים. בנוסף לפעילות הסנגור מפעיל הארגון קו חם לטרנסים.

2. **ארגוני בריאות:** מתמקדים במתן שירותים בתחומי בריאות כללית ובריאות נפשית. בין התחומים המרכזיים שארגונים אלה מתמקדים בהם נמצא תחום האיידס (איתור נשאי HIV, בדיקות, טיפול, מניעה והדרכה). לצד זאת, יש ארגונים המתמקדים בקהלי יעד ספציפיים, בהם נוער, קשישים, טרנסים, גברים או נשים. בתחום בריאות הנפש ארגונים מציעים קבוצות תמיכה, טיפול רגשי, קבוצות שמונחות ע"י להט"בים, טיפול זוגי, טיפול קבוצתי, טיפול משפחתי וטיפול פסיכיאטרי.

זרקור על ארגון: AssistHers and the Montrose Center - מספק שירותי בריאות ללסביות ביוסטון, טקסס. 'אסיסטסהרס' הינה תכנית שפעלה במשך 20 שנה כארגון מתנדבות שהציע שירותי בריאות ראשוניים לחולים שסבלו מאיידס. לאורך הזמן התרחבה התכנית כדי לענות על צרכיהן של לסביות הסובלות ממחלות כרוניות, הכנסה נמוכה ומיעוט משאבים. קבוצות מתנדבים משובצות ללקוחות כדי לקיים ביקורי בית ולסייע לחולות בביתן[43].

---

[41] International LGBT Advocacy Organizations and Programs An Overview, MAP 2008 http://www.lgbtmap.org/lgbt-movement-overviews/international-lgbt-advocacy-organizations-and-programs *[Accessed 14/2/2018]*

[42] Ibid

2016 LGBT Community Center Survey Report, ***Assessing the Capacity and Programs of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Community Centers, 2016,*** http://www.lgbtmap.org/lgbt-movement-overviews/2016-lgbt-community-center-survey-report ***[Accessed 14/2/2018]***

2017 National Movement Report – A financial Overview of leading Advocacy Organization in the LGBT Movement, MAP, http://www.lgbtmap.org/file/2017-national-lgbt-movement-report.pdf ***[Accessed 14/2/2018]***

[43] The State of Trans* and Intersex Organizing A case for increased support for growing but under-funded movements for human rights (2014), Global Action for Trans* Equality, American Jewish World Service and Strength in Numbers. Accessed 23/3/2018 http://transactivists.org/wp-content/uploads/2014/01/trans-intersex-funding-report.pdf

3. **מרכזים קהילתיים או בתים:** מרכזים קהילתיים המשרתים את הקהילה הלהט"בית. מרכזים אלה משוייכים למרחב גאוגרפי מסויים, ומציעים, על פי רוב, מגוון רחב של שירותים, למשל בתחום הבריאות והפנאי.

זרקור על ארגון: המרכז הלסבי, הגאה, הביסקסואלי והטרנסי בניו יורק - המרכז מציע שירותי בריאות, אירועי אמנות, בידור ותרבות, תמיכה בהורות ובמשפחות, ונגישות לקהילה ולמשאבים[44].

4. **ארגוניים משפטיים:** מספקים שירותים משפטיים לחברי הקהילה הלהט"בית, ומקדמים חקיקה בנושאים הרלוונטים לקהילה.

זרקור על ארגון: NYLAG- NY Legal Assistance Group - פרויקט משפטי להטב"קי שנוסד ב-2008 במטרה להגן על קהילת הלהטב"ק, להרחיב את זכויותיה, ולהציע שירותים המותאמים לצרכים של אוכלוסייה להטב"קית ענייה בניו יורק. פרויקט זה מציע שירותים משפטיים חינמיים בסוגיות משפטיות רחבות שמשפיעות על חברי הקהילה, בהעסקה, בדיור, בשירותים ציבוריים, בנגישות למקלטים, בשינוי שמות, בשינויי מגדר, בחוקי משפחה ובתכנון משפחה. הארגון מפעיל ארבע קלינקות משפטיות בניו יורק והכשרות שונות. לצד זאת, עוסק הארגון בפעילויות סנגור[45].

5. **ארגונים פרטיקולריים:** ארגונים אלה מקדמים סוגיות ספציפיות עבור כלל הקהילה הלהט"בית, וביניהן סוגיות של זכויות אדם, סוגיות של העסקה הוגנת, וזכויות של פליטים להט"בים. ארגונים פרטיקולריים אחרים מייצגים קבוצות מסויימות בתוך קהילת הלהט"ב - למשל ארגונים טרנסים, ארגוני נוער ואגודות של סטודנטים.

זרקור על ארגון/פעילות: The Center - Advancing LGBT Colorado מפעיל תכנית שנקראת CO-RANGE שמכוונת להפיכתם של מקומות עבודה לידודתיים לחברי הקהילה הלהט"בית, באמצעות הכשרות מעסיקים המאפשרות להם לגייס ולהכשיר אנשי מקצוע להט"בים[46].

6. **ארגוני מחקר ו'חינוך הציבור':** ארגונים אלה עוסקים במחקר וניתוח מדיניות במטרה להרחיב את הידע הקיים, הן בתוך הקהילה והן בקרב הציבור הרחב, לגבי סוגיות רלוונטיות לציבור הלהט"בי. פעילויות מסוג זה נעשות, בין היתר באמצעות קמפיינים ציבורים. לשם המחשה ניתן לציין את הקמפיין של HRC בנושא חינוך מיני לבני נוער להט"בים.

7. **ארגוני גג או קואליציות:** ארגונים אלה מאגדים מספר ארגונים בשדה הלהט"ב, בעלי משימה משותפת. הרחבה על ארגונים אלה תופיע בהמשך.

ראוי לציין, כי חלק מהארגונים פועלים בכמה תחומים במקביל, וכי ישנן הצלבות בין תחומי פעילותם של הארגונים.

<u>מעמד סטטוטורי ומקורות מימון</u>

היבט נוסף למיפוי הארגונים מצוי בסוגיית המעמד הסטטורי של הארגונים ובמקורות המימון שלהם:

א'. עמותות ציבוריות או גופים עצמאיים.

ב'. תתי-ארגונים בעמותות או גופים העוסקים בסוגיות שאינן ממוקדות בקהילה הלהט"בית.

ג'. ארגונים המנוהלים על ידי עיריות.

---

[44] https://gaycenter.org/about
[45] https://www.nylag.org/units/lgbt-law
[46] 2016 LGBT Community Center Survey Report, Assessing the Capacity and Programs of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Community Centers, 2016, p/14.

חלק מעמותות נסמכות על מימון מגורמים מוסדיים, בהם עיריות ומשרדי ממשלה, ואילו עמותות אחרות מקבלות מימון מקרנות או מתורמים פרטיים ואינן כפופות לממסד. במובנים אלה ישנם ארגונים שפועלים באופן עצמאי ומנותק מהמדינה ומהממסד, גם במישור הפעילות שהם מציעים. ארגונים המבקשים להשפיע על עיצוב מדיניות או על חקיקה יפעלו לרוב במישרין עם גופי המדינה. חשוב לציין שגם כאן, ישנן הצלבות שונות בתחומי המעמד הסטטורי של הארגונים. בהקשרים אלה, העוסקים במידת הקרבה או המרחק של ארגונים מהמדינה על זרועותיה השונות, מעניין להתייחס לדיון שעסק בסוגיות אודות הניסיונות לקדם הומונורמטיביות ולבחון את עמדותיהם של הארגונים ואת מיקומם ביחס לסוגייה זו, והאופן שבו זו משליכה על מידת נכונתם של הארגונים לשתף פעולה עם המדינה ולקבל ממנה תקציבים.

דו"חות שהתפרסמו ב-2016-2017 בארה"ב ועסקו במיפוי מקורות המימון של ארגוני להט"ב מצאו שעיקר ההכנסות שלהם מבוססות על תרומות פרטיות, תרומות מקרנות, אירועי גיוס תרומות, תרומות של חברות עסקיות, ירושות, מימון של המדינה, הכנסות מפעילות, הכנסות עצמיות של הארגונים או מכירת מוצרים. הדו"חות מצאו כי בין 2012-2016 הייתה בארה"ב עלייה ביחס לעבר בכמות התרומות בסדר גודל בינוני וגדול בהשוואה למה שמצטבר מתרומות קטנות. דו"ח שחקר ארגונים קהילתיים מצא שמקור המימון המרכזי עבור מרבית המרכזים שמופו היה תרומות פרטיות, מימון מקומי ומימון של המדינה. חלק קטן יותר מהתקציב הגיע ממקורות פדרליים[47].

מחקר של מכון המחקר MAP מ-2016 שעסק במימון של ארגוני סנגור להט"ב, מצא שמתוך סך התרומות, מקורות ההכנסה העיקריים היו מתרומות פרטיות (38%), ולאחר מכן מתרומות 'שוות ערך' בציוד או בשעות התנדבות (18%), מתרומות מקרנות (14%), ומהכנסות מאירועי גיוס כספים (11%). הכנסות מירושות, מתרומות של חברים, וממקורות אחרים, היו שוליים יותר. בחלוקת ההוצאות נמצא כי 79% מהתקציב מכוון להוצאות על פעילות, 10% על הצוות ו 11% על גיוס משאבים.

בין האתגרים שהארגונים שנסקרו בדו"חות העידו עליהם, כלולים חוסר מקצועיות והיעדר משאבי זמן בקרב אנשי הצוות לצורך גיוס מימון ממוסדות מדינה. אחד הממצאים שהדו"חות מציגים הוא קושי של ארגוני קהילה קטנים, הפועלים באזורי הפריפריה בהם הקהילה סובלנית פחות ללהט"בים, להשיג מימון ולשלם לאנשי צוות עבור עבודתם[48].

היבט נוסף הנקשר לסוגיית המימון נוגע לתשלום עבור משרות. בדו"ח שעסק בחקר ארגונים קהילתיים להט"בים בארה"ב נמצא שמתוך 143 הארגונים שנסקרו, 31% פעלו ללא אנשי צוות בתשלום והתבססו רק על מתנדבים, 63% מהארגונים החזיקו בחמישה אנשי צוות בתשלום ומטה, ורק 6% מהארגונים העסיקו מעל חמישה עובדים. מתוך הארגונים הגדולים, 93% מעסיקים מנכ"ל במשרה מלאה. מתוך הארגונים הקטנים, 39% נסמכים על מנכ"ל מתנדב, ו-33% מהם פועלים כלל ללא מנכ"ל[49].

<u>סקירת סוגי הפעילויות</u> [50]

רשימה זו איננה ממצה את כלל הפעילויות בשדה ארגוני הלהט"ב, אך יש בה כדי להעיד על המרכזיות שבהן. גם כאן ראוי להעיר, כי ארגונים רבים מקיימים מגוון פעילויות במקביל, ואינם בהכרח מתמקדים בתחום אחד.

---

[47] https://www.hrc.org/resources/a-call-to-action-lgbtq-youth-need-inclusive-sex-education

[48] 2016 National Movement Report – A financial Overview of leading Advocacy Organization in the LGBT Movement, MAP, https://www.lgbtmap.org/file/2016-national-lgbt-movement-report.pdf ***[Accessed 3/23/2018]***

[49] 2016 LGBT Community Center Survey Report, ***Assessing the Capacity and Programs of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Community Centers, 2016,*** p/1

[50] 2016 LGBT Community Center Survey Report, ***Assessing the Capacity and Programs of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Community Centers, 2016*** & International LGBT Advocacy Organizations and Programs An Overview, MAP 2008

(המידע מבוסס על דו"ח ארגונים קהילתיים להט"בים 2016 ועל דו"ח שסוקר ארגונים ופעילויות סנגור במישור הבינ"ל והלאומי)

1. **פעילויות שמטרתן לקדם שינוי מדיניות באמצעות סנגור:** בפני מוסדות המדינה, ארגונים בין ממשלתיים דוגמת האו"ם, ארגונים אזוריים דוגמת האיחוד האירופאי, מוסדות דת ועוד.

2. **פעילויות שנועדו "לחנך את הציבור":** פעילויות לקידם שינוי של עמדות הציבור. התחומים המרכזיים בהם מתמקדים ארגונים מסוג זה כוללים סוגיות הנוגעות לטרנסים, בתי ספר בטוחים, סוגיות בריאות, איידס, ואי-אפליה.

3. **פעילויות שנועדו לקדם מיינסטרימינג של סוגיות להט"ביות (diversity mainstreaming):** תחום זה נקשר בין היתר לפעילויות שמטרתן "לחנך את הציבור" אך גם עומד בפני עצמו, וכולל למשל את הרחבת היכולת של מעסיקים לקבל להט"בים ולהתאים את עצמם לצרכים הספציפים של חברי הקהילה, כולל באמצעות פעילויות המתמקדות במעסיקים ומציעות הכשרות והדרכות בסוגיות של שינוי מדיניות במקום העבודה.

4. **שירותים מסוגים שונים:** ביניהם חוגים, שירותי בריאות כללית ובריאות נפשית, פעילויות תרבות, הכוונה תעסוקתית, קבוצות חברתיות, הקרנות של סרטים ועוד. שירותי בריאות הם נדבך מרכזי בשירותים שניתנים, וכוללים בין היתר: איתור נשאי HIV, בדיקות, טיפול, מניעה והדרכה. כמו כן, נמצא ששירותי בריאות הנפש הם מרכזיים לפעילותן של ארגוני להט"ב, המציעים בין היתר קבוצות תמיכה, טיפול רגשי, קבוצות שמונחות ע"י להט"בים, טיפול זוגי, טיפול קבוצתי, טיפול משפחתי, וטיפול פסיכיאטרי.

5. **שירותי מחשוב:** ארגונים החלו להציע מרכזי מחשבים המספקים סוגי שירותים או פעילויות שונות, ביניהן אפשרויות תקשורת עם חברי קהילה אחרים, חיפוש עבודה, הכשרות בשימוש במחשבים ועוד. בדו"חות שחקרו את מרכזי המחשוב שמציעים ארגונים בארה"ב, נמצא שקהל היעד שעושה שימוש במרכזים אלה מבוסס בעיקרו על צעירים, גברים, טרנסים, שחורים ואנשים בעלי הכנסה נמוכה.

6. **פעילויות או שירותים שמכוונות לקהל יעד ספציפי:** למשל לטרנסיות, נוער להט"בי, נוער להט"בי ללא בית, ביסקסואלים ועוד. אחד מהמוקדים המרכזיים הוא עבודה עם בני נוער להט"בים במטרה ליצור מסגרות תמיכה וליווי, לצד הכשרות, למשל בתחומי תעסוקה או יצירת מסגרות דיור לנוער חסר בית.

7. **בניית יכולות/מיומנויות (capacity building):** פיתוח מיומנויות בתחומים שונים, למשל אקטיביזם, גיוס משאבים, פיתוח מנהיגות, ועוד באמצעות תכניות והכשרות של צוותים, פעילים, מתנדבים, הנהלות וחברים בארגונים.

8. **בניית קואליציות בין ארגונים או יצירת רישות (נטוורקינג) בין ארגונים:** יצירת שיתופי פעולה בין ארגוניים במטרה לקדם סוגיות משותפות, לתאם בין פעילויות, להשיג מימון משותף או להיענות לדרישות תורמים.

9. **מחקר ופיתוח:** מהווה את התשתית לפעילות של ארגונים ואמצעי להשפיע על מקבלי החלטות, ונותן בסיס לפעילויות סנגור, חינוך הציבור, פרסום שמכוון לקרנות, לארגוני להט"ב אחרים ועוד. תחום זה כולל, בין היתר איסוף נתונים ועיבודם, פרסום דו"חות, כתיבת מאמרים ומחקרים, ויצירת מאגרי מידע.

10. **עבודה עם התקשורת:** אמצעי להפעיל לחץ על מקבלי החלטות וקובעי מדיניות, ולהשפיע על תפיסות הציבור בסוגיות רלבנטיות שונות ומגוונות.

<u>קואליציות והתארגנויות בין-ארגוניות בשדה ארגוני הלהט"ב</u>

סקירה של שיתופי פעולה בין-ארגוניים, קואליציות, ורשתות בין-ארגוניות (networks) העלה מספר מצומצם יחסית של התארגנויות מדווחות מסוג זה בשדה ארגוני הלהט"ב בעולם. נראה כי התארגנויות בין-ארגוניות אלה מתקיימות בעיקרו של דבר סביב סוגיות משותפות, בעלות מאפיינים לוקאליים או כרשתות תמיכה לארגוני להט"ב.

ניסיון למפות סוגי התארגנויות כאלה מוצג להלן תוך סקירה של קואליציות רלוונטיות (ובמקרים שבהם נמצא מידע גם ייסקר המבנה הארגוני שלהן).

1. **הגיל השלישי בקהילת הלהט"ב:** על בסיס ההבנה כי אוכלוסיית המבוגרים והקשישים הלהט"בים לא זכתה למענים רלוונטים שכיחים, עלה הצורך לבנות קואליציות שייתנו מענה הוליסטי לאוכלוסיית הקשישים ויאפשרו שיתופי פעולה בין-ארגוניים במטרה לקדם מדיניות משותפת לטובת אוכלוסייה זו[51]. Austinup, קואליציה להט"בית בנושא זקנה הפועלת באוסטין, טקסס, התארגנה על יסוד ההבנה כי על מנת לקדם סוגיות הקשורות לגיל השלישי הלהט"בי יש צורך בפעולה משותפת של ארגונים בקהילה שמציעים שירותים לקשישים להט"בים. הקואליציה מקיימת וועדת היגוי שמאפיינת צרכים מרכזיים ומתוך כך יוצרת תכנית פעולה. מעניין להבחין כי התארגנות זו פועלת גם באמצעות ניסיון להשפיע על ארגונים שקיימים בתוך הקהילה, במגמה להיטיב עם אוכלוסיית היעד של קשישים להט"בים. דוגמה נוספת ואחרת היא Diverse Elders Coalition [52], שהיא קואליציה של שבעה ארגונים שחברו יחד בכדי לקדם שינוי מדיניות והתאמה של תכניות לקשישים להט"בים המגיעים מהאוכלוסיות המוחלשות ביותר בארה"ב.

2. **בריאות בקהילת הלהט"ב:** שיתופי פעולה בין-ארגוניים בתחום הבריאות פועלים כדי לקדם מדיניות מיטיבה עבור האוכלוסייה הלהט"בית.

The California LGBT Health and Human Services Network [53] היא קואליצייה ברמת המדינה שמאגדת עמותות, מרכזים קהילתיים וחוקרים, הפועלים באמצעות סנגור אל מול מוסדות המדינה כדי לקדם שינוי מדיניות ושינוי בהקצאת משאבים לטובת הקהילה הלהט"בית.

National Coalition for LGBT Health [54] מקדמת סוגיות בריאות בקהילה הלהט"בית באמצעות סנגור במישור הפדרלי והלאומי, חינוך ומחקר. בקואליציה חברים ארגוני בריאות מקומיים, משרדי בריאות מקומיים במדינות השונות, מעצבי מדיניות להט"בית בארה"ב, חוקרים ואנשי בריאות.

3. <u>אי-אפליה</u>: בתחום של קידום מדיניות של אי-אפליה כנגד הקהילה הלהט"בית ניתן למצוא מספר יוזמות, בין היתר של אנשי עסקים או של דמויות מפתח אחרות שמבקשות לקדם סוגיות קונקרטיות בתחום זה.

יוזמה בולטת, שאינה מהווה במישרין קואליציה בין ארגונית, היא קואלציה של ראשי ערים בארה"ב - Mayors Against LGBT Discrimination [55], המהווה קואליציה של 307 ראשי ערים מ-48 מדינות שונות בארה"ב הפועלים כדי לקדם מדיניות מיטיבה עבור להט"בים בקהילותיהם.

4. <u>סוגיות הקשורות לנוער להט"בי</u>: קואליציות אלה עוסקות בסוגיות שקשורות לנוער להט"בי, בין היתר בקידום בתי-ספר מוגנים, במניעה של מעשי בריונות, ובנוער להט"בי חסר בית. הנתונים בארה"ב מראים שמתוך 1.6 מיליון בני נוער חסרי בית, 40% הינם להט"בים. בהתחשב בכך שהנוער הלהט"בי מוערך בכ-7% מכלל בני הנוער בארה"ב, מספרים אלה גבוהים באופן דרמטי[56].

בין הארגונים שעוסקים בסוגיות אלה, ניתן להצביע על קואליציות שמתמקדות במישרין בנוער להט"בי, כגון LA LGBT Youth Advocates Coalition[57], שמאגדת ארגוני נוער תומכי להט"ב במטרה לשתף פעולה בתחומי

[51] https://austinup.org/about/lgbt-coalition-on-aging/
[52] https://www.diverseelders.org/who-we-are/the-coalition/who-we-are-2/
[53] http://www.californialgbthealth.org/about-us.html
[54] https://healthlgbt.org/about-us/
[55] https://www.mayorsagainstlgbtdiscrimination.org/
[56] True Colors Fund, https://truecolorsfund.org/our-issue/
[57] http://lalgbtyac.org/

סנגור, תכניות ושירותים שיקדמו ביטחון בבתי ספר, במוסדות ובקהילות או Zebra Coalition[58], שהיא רשת של 26 ארגונים המספקים שירותים לנוער להט"בי בין היתר בתחומים של נוער חסר בית, ביריונות, בידוד מהמשפחות. הארגונים בקואליציה מורכבים מנותני שירות, גופי ממשל, שירותי רווחה, כנסיות, חברות פרטיות ובתי ספר. סוג אחר של קואליציות הן כאלה המתמקדות למשל בנוער חסר בית, תוך שימת דגש על נוער להט"בי, דוגמת True Colors Foundation [59] או The Coalition for Homeless Youth [60].

5. <u>התארגנויות בעלות מאפיינים לוקאליים</u>: מעבר לקואליציות שהוזכרו לעיל, שפועלות סביב סוגיות קונקרטויות במישור המקומי, ישנן התארגנויות בין-ארגוניות נוספות שפועלות במישור המקומי סביב מגוון סוגיות להט"ביות - כך שמה שמייחד אותן הוא דווקא ההיבט הלוקאלי.

LGBT Network [61] הינה דוגמה לרשת של ארגוני להט"ב שפועלת בלונג איילנד ובקווינס לקידום של האוכלוסייה הלהט"בית לאורך כל מישורי החיים. רשת הארגונים מחזיקה צוות משותף, שלדבריהם מצמצם כפילויות ארגוניות באופן שמאפשר לארגונים ברשת לחלוק במשאבים ולצמצם עלויות תקורה. דוגמה נוספת במישור של קואליציה לוקאלית המתקיימת בתחום של מדינה הינה The Russian LGBT Network [62] - שיתוף פעולה בין ארגוני זכויות אדם לא ממשלתיים במחוזות שונים ברוסיה המקדמים זכויות להט"בים. הרשת מאגדת יוזמות אזוריות, קבוצות סנגור (במישור הלאומי והבין-לאומי), וארגונים שמציעים שירותים חברתיים ומשפטיים. הרשת מורכבת מ-13 גופים אזוריים ומנציגויות קולקטיביות של ארגוני חברה אזרחית שונים.

גופים אזוריים אלה, מבוססים על יחידים ועל ארגונים שותפים הפועלים באותו אזור. פרט להשתתפות בפעילויות באותו אזור, המטרה המרכזית של הפעילות האזורית היא למשוך פעילים חדשים לתנועה, לתמוך ביוזמות מקומיות ולאחד את הקהילות הלהט"ביות. הנציגויות הקולקטיביות, כפי שהן מכונות ברשת, כוללות 11 ארגוני חברה אזרחית וקבוצות שונות שמהוות חלק מהרשת. מעל גופים אלה פועלים הוועדה המתאמת הבין-אזורית והוועד המנהל של הארגון. הגוף המושל העליון של הרשת הוא האסיפה המרכזית שמתכנסת אחת לשלוש שנים.

6. <u>רשתות תמיכה לארגוני להט"ב</u>: סוג אחר של רשתות בשדה הארגונים הלהט"בים מצוי בתחום של ארגונים שמטרתם לתמוך בפעילותם של ארגוני להט"ב אחרים.

בתחום זה פועל למשל הארגון הבריטי The Consortium for LGBT voluntary and community organizations [63], שמפתח קבוצות וארגונים להט"בים ותומך בהם, כדי שהם יוכלו לספק שירותים ולנהל קמפיינים לטובת קידום סוגיות להט"ביות. הרשת מספקת פלטפורמות, מבנים ומרחבים שונים במגמה לקדם שיתופי פעולה קונקרטיים ואסטרטגיים בין ארגונים. דוגמה נוספת לרשת תמיכה היא LGBTQ Funders network [64] , רשת של קרנות פילנטרופיות שפועלות יחד כדי להגדיל את האפקטיביות של המימון שמיועד לקהילה הלהט"בית. הרשת מורכבת מלמעלה מ-75 קרנות, חברות ומוסדות שתורמים לארגוני להט"ב, וסכום התרומה המשותפת שלהם עולה על מיליארד דולר בשנה (מתוכה כמאה

[58] https://www.zebrayouth.org/
[59] https://truecolorsfund.org/our-issue/
[60] http://www.nychy.org/#home
[61] http://lgbtnetwork.org/content/about-network
[62] https://lgbtnet.org/en/content/who-are-we , Annual Report 2016 – https://lgbtnet.org/sites/default/files/annualreport2016.pdf
[63] http://www.lgbtconsortium.org.uk/history
[64] https://www.lgbtfunders.org/about/about-mission/

מיליון המיועדים ישירות לסוגיות להט"ביות). הרשת מקדמת מחקר בסוגיות להט"ביות, מקיימת הכשרות, מספקת שירותים תומכים לקרנות, ומקיימת התכנסויות כדי לגבש ולתאם מדיניות משותפת.

כאמור, נראה כי מרבית הקואלציות פועלות על בסיס נושאי וסביב סוגיה קונקרטית. עובדה זו מעוררת שאלות ביחס לאפשרות של ארגוני להט"ב לשתף פעולה באופן שמשרת קידום של סוגיות עניין משותפות רחבות. בין היתר, ייתכן שהסיבות למיעוט היחסי של התארגנויות רחבות יותר נעוצות בחשש לביטול העצמאות של הארגונים, בקשיים לוגיסטיים, או בפערים אידיאולוגיים. במרחב מרובה זהויות מובנת הרגישות לביטוי נפרדות, לצד החתירה ליתרונות ששיתוף מציע.

לצד זאת, בין הקואליציות שנסקרו ישנן כאלה הפועלות בחתכים גאוגרפים שונים: המקומי או הלאומי. אולם, גם קואליציות שפועלות במישור של המדינה עוסקות, על פי רוב, בסוגיה ספציפית, ובהתאם מאגדות ארגונים הפועלים בעיקר בנושא זה. הרושם המתקבל הוא, שארגונים אלה מצליחים לאגד סביבם מגוון רחב של ארגוני להט"ב מסוגים שונים הפועלים בקהילה. למרות היתרון הפוטנציאלי המובהק שבאיגום המשאבים ובמינוף הכוח המשותף, לא הצלחנו למצוא התייחסויות ישירות ושיטתיות למידת ההשפעה והתרומה של הקואליציות והרשתות השונות.

<u>ההיסטוריה של המאבק הלהט"בי בישראל</u>

בישראל, בדומה למדינות אחרות בעולם המערבי, החל משנות ה-70 וה-80 חלה התפתחות ניכרת בהכרה בזכויות להט"ב. ניתן לייחס את ההתפתחויות המרכזיות בתחום למאבקים ציבוריים של ארגונים וקבוצות להט"ביות, לחקיקה, לפסיקות של בתי המשפט ולנראות הולכת וגוברת של דמויות להט"ביות בפוליטיקה ובתקשורת.

ב-1975 קמה האגודה לשמירת זכויות הפרט, שבהמשך הפכה לאגודה למען הלהט"ב בישראל, והיוותה ארגון ראשון מסוגו בארץ. בשנים שלאחר מכן קמו ארגוני להט"ב נוספים, אשר בחלקם הגדול צמחו מתוך האגודה, ולקחו חלק מרכזי בקידום זכויות הקהילה. ניתן למנות ביניהם את "ב.ל.ה דואגת" שהתמזגה עם הוועד למלחמה באיידס, את שירות ההרצאות שהפך לחוש"ן, ואת קבוצות הנוער שלימים הפכו להיות איגי - ארגון הנוער הגאה.

בעקבות המאבק, בוטל ב-1988 החוק האוסר על משכב זכר, ונפתחה הדלת לפעילות ענפה יותר. ביטול החוק היה נקודת מפתח בקידום זכויות הלהט"ב בארץ, והיה ההצהרה הפורמלית הראשונה בדבר אי-הפללה של להט"בים והכללה של נטייה מינית ומגדרית להט"בית במסגרת החוק. ואכן במהלך שנות ה-90 חלו התפתחויות רבות נוספות. בין המרכזיות שבהן ניתן למנות את תיקון חוק שוויון הזדמנויות בעבודה; פסיקת בג"ץ יונתן דנילוביץ שאסרה על אפליית להט"בים במקום העבודה; פסיקת בג"ץ בעניין "קלפים פתוחים" שביטלה את הצנזורה על תוכנית טלוויזיה העוסקת בבני נוער גאים; ביטול אפלייה של הומואים ולסביות בצבא בפקודות מטכ"ל; הקמת הבית הפתוח בירושלים; מצעד הגאווה הראשון בתל-אביב; הכרה בהורות משותפת לסבית; וזכייתה של דנה אינטרנשיונל באירוויזיון.

במהלך שנות ה-2000 התרחבו מצעדי הגאווה, וארגוני חברה אזרחית פעלו ביתר שאת במערכת החינוך ובזירות ציבוריות אחרות. הישגים נוספים נרשמו בחקיקה ובפסיקות של בתי המשפט, בין היתר, ביחס לסוגיות של ירושה, אימוץ, זוגיות והגנה מאפליה. המרכז הגאה בתל-אביב נפתח ב-2008, וכן יותר ויותר דמויות ציבוריות יצאו או הוצאו מהארון. הנראות ההולכת וגוברת של דמויות ציבוריות להט"ביות בפוליטיקה (כאן ראוי לציין את עוזי אבן, חבר הכנסת הגאה הראשון בישראל, שהחל לכהן בכנסת בשנת 2002), ובתקשורת, תרמה תרומה מכרעת למעבר של התנועה הלהט"בית מהשוליים למרכז בישראל ולקבלת לגיטימציה ויצירת אפשרויות עבור צעירים/ות להט"בים לצאת מהארון.

לצד זאת, התרחשו במהלך שנות ה-2000 מספר אירועי אלימות כנגד הקהילה הלהט"בית ובהם התקיפה במצעד הגאווה בירושלים ב-2005, הרצח בבר הנוער ב-2009 בו נרצחו ניר כץ וליז טרובישי, והדקירה במצעד הגאווה ב-2015 בו נרצחה שירה בנקי. אירועים אלה היו מטלטלים בראש ובראשונה עבור חברי הקהילה הגאה, אך גם עבור חלקים בחברה הישראלית. הם הדגישו כי למרות ההישגים של המאבק הגאה, להט"בפוביה ממשיכה להתקיים,

והקהילה ממשיכה להיות חשופה לאלימות חריגה. בעקבות אירועי האלימות קמה מחאה ציבורית, ואנשי ציבור מתחומי הפוליטיקה והתרבות גינו את האלימות ועמדו לצד הקהילה הלהט"בית. אירועים אלה העלו ביתר שאת למודעות הציבורית את הפגיעות של הקהילה הלהט"בית, ולצד זאת גם יצרו תהודה לצורך בהמשך הקידום של זכויות הלהט"ב[65].

עם התבססות הקהילה וזכויותיה, קמו במהלך השנים ארגונים להט"בים שנתנו ייצוג לתתי אוכלוסיות בקהילה. ניתן למנות ביניהם את "מעברים" לאוכלוסייה הטרנסית; את "חברותא" ו-"בת קול" להומואים וללסביות דתיים; את "תהל"ה" להורים ללהט"בים; ואת "אבות גאים" לאבות להט"בים. ההיסטוריה של התפתחות הארגונים בארץ מסמנת תהליכים של פיצול ארגוני. נדמה כי רבים מהארגונים צמחו על בסיס התחושה כי לא קיימים בארגונים הותיקים מענים מספקים לצרכים, לסוגיות או לתתי-זהויות מסוימות. לאור זאת, הארגונים שקמו ביקשו, על פי רוב, לקדם סוגיות פרטיקולריות. נקודת מבט אחרת על ההתפתחות של הקהילה הלטה"בית מציע יואב זריצקי, מבין יוזמיו ומוביליו של מחקר "ההיסטוריה החיפאית הגאה". בניתוח היסטורי אודות התהליך שעברה הקהילה הלהט"בית בחיפה, שנדמה שבמובנים רבים שופך אור על תהליכים שעברה הקהילה בארץ בכלל, הוא טוען ש"את ההיסטוריה יש לראות כתהליך, לא תמיד לניארי, אבל רצף של אירועים, מעשים, אמירות, נקודות שיא ושפל, שקדמו למציאות הנוכחית, שגם היא תמיד מורכבת מאין ספור נקודות מבט"..

העשורים שלפני שנות ה-60, לדבריו, היו "שנים של שתיקה", שאופיינו בהעדר מרחב בטוח ובזהויות לא מגובשות. בשנים אלה היוו הגנים הציבוריים מרחב למפגש חברתי ומיני בין אוכלוסיות שונות מתוך הקהילה. שנות ה-70, לדבריו, מאופיינות בתהליכים של פוליטיזציה של הקהילה הגאה, המושפעים מצמיחתם של ארגוני נשים פמינסיטיים. בתוך כך, בחירתה לכנסת של מרשה פרידמן, שהייתה ממובילות התנועה הפמיניסטית בארץ (ויצאה מהארון לאחר מכן), מתוארת כנקודת מפתח. פרידמן הקימה בין היתר את אל"ף (ארגון לסבי פמיניסטי), הארגון הלסבי הראשון בישראל, שבהמשך הפך לקל"ף (קהילה לסבית פמיניסטית). שנות ה-90 מאופיינות כשנים של המשך הפוליטיזציה, התאגדות והקמת בתים. בעשור זה הנראות של הקהילה הלהט"בית במרחב הציבורי הולכת וגדלה. במקביל, בעקבות אירועי רצח של הומואים בחיפה ומעצרים שנלוו להם, התברר באותן השנים כי המשטרה מחזיקה רשימות של הומואים שכונו "רשימות ורודות". גילויים אלה גררו צעדי מחאה ציבורית מצד חברי הקהילה. בשנות ה-2000 הנוכחות של מצעדי הגאווה בחיפה הולכת וגדלה וב-2017 קם בית הקהילות בעיר[66].

ניתן להסתכל על ההתפתחויות בתחום החקיקה והמשפט, כמשקפות את ההתקדמות למימוש זכויות הקהילה הגאה ואת הישגיהם של הפעילים, הארגונים, התאים הפוליטיים וקבוצות כוח נוספות. הדבר מפנה תשומת לב הן לתפקיד שמילא בג"ץ בקידום היחס השוויוני לקהילה, וכן בשימוש במישור החקיקתי כמפתח להישגים. נקודות הציון המרכזיות לפי סדר כרונולוגי:

- 1988 - תיקון חוק העונשין וביטול האיסור שהיה קבוע בחוק בדבר יחסי מין בין גברים.
- 1992 - תיקון חוק שוויון הזדמנויות בעבודה ואיסור על אפליה בעבודה מטעמי מעמד אישי או נטייה מינית.
- 1993 - שינוי פקודות הצבא ואיסור אפליה על רקע נטייה מינית.
- 1994 - פסיקת בית המשפט העליון בעניין דנילוביץ' - על חברת אל-על להחיל את הנוהג בדבר מתן הטבות לבני זוג של עובדי החברה גם לזוגות גאים[67].

---

[65] לוי, י. ושלזינגר, ל. (2015), הקהילה הגאה והכנסת ה-19: ניתוח פוליטי של החמצה היסטורית, מרכז מולד להתחדשות הדמוקרטיה, http://www.molad.org/images/upload/files/LGBTQ-Knesset-19.pdf [הוצא ב 10.4.2018]
ערך "נקודות מפתח בהיסטוריה הלהט"בית בישראל", ויקיפדיה, קישור, [הוצא ב 10.4.2018]
גרוס, א. (2013), הפוליטיקה של זכויות להט"ב: בין (הומו) נורמטיביות ו(הומו) לאומיות לפוליטיקה קווירית, ***מעשי משפט כתב עת למשפט ולתיקון חברתי***, כרך ה.
איגי, חוברת מדריכים ומדריכות 2012-13, קישור, [הוצא ב 16.4.2018]
[66] " הרשימות הוורודות של חיפה", רוזן, מ. (2017), דבר ראשון http://www.davar1.co.il/74510/ [הוצא 15.4.2018]
[67] הראל, א. (2002), "עלייתה ונפילתה של המהפכה ההומוסקסואלית", המשפט ז, 195

- 1996 - אישור פשרה בתיק של אדיר שטיינר, והכרתו כאלמן צה"ל, לאחר שבן זוגו נהרג בשירותו הצבאי.

- 1997 - פסיקת בית המשפט העליון בעניין תכנית הטלוויזיה "קלפים פתוחים", וביטול החלטת שר החינוך למנוע את שידור התכנית, שהוקדשה לבני נוער גאים.

- 1997 - תיקון לחוק לשון הרע, שקבע איסור להפלות אדם בגלל מינו או נטייתו המינית.

1997 - פסיקה של בית המשפט לענייני משפחה המכירה בבני זוג מאותו מין כזכאים להגנה משפטית גם ללא נישואים, על פי המודל של ידועים בציבור. פסיקת בתי המשפט בישראל מכירה מאז דה-פקטו בזוגות להט"בים במסגרת ההגדרה של "ידועים בציבור", שהסדיר לפני כן רק את ענייניהם של זוגות הטרוסקסואלים שלא נישאו באופן רשמי.

- 1998 - ביטול כלל הפקודות המתייחסות להומוסקסואלים בצבא.

- 1998 - חקיקת החוק למניעת הטרדות מיניות שכלל בין היתר התייחסות להשפלה על רקע מינו, מיניותו או נטייתו המינית של אדם.

- 2000 - פסיקת בג"צ המורה למשרד הפנים לרשום את ניקול ברנר-קדיש, שאימצה ילד בקליפורניה, כאימו השנייה של הילד.

- 2006 - הפצת תזכיר חוק שנוסח על-פי המלצות ועדה לבחינת דיני הירושה בראשות השופט בדימוס יעקב טירקל. על פי התזכיר זוגות הומוסקסואלים יוכרו לצורך זכויות ירושה.

- 2010 - פסיקת בית המשפט העליון המורה לעיריית ירושלים לתמוך כספית בבית הפתוח בירושלים לגאווה ולסובלנות. בפסיקתו התבסס בית המשפט העליון על חוק יסודות התקציב.

- 2010 - פסיקה של בית המשפט העליון הכירה באפשרות של הורות משותפת של בנות זוג מאותו מין, וקבעה שיש לרשום במרשם האוכלוסין הישראלי נישואיוסל בני זוג ישראלים מאותו מין שנישאו בחו"ל.

בשנים האחרונות, נדמה כי לא הקהילה לא נחלה הצלחות גדולות במישור המשפטי והחוקתי. ראוי לציין כי מתנהלים כמה מאבקים משפטיים גדולים בשנים האחרונות, שעדיין בעיצומם - למשל בסוגיית האימוץ והפונדקאות.

ראוי להעיר, כי אין בכל התיאור הנ"ל כדי להעיד על כך שמאבקים משפטיים תמיד נחלו הצלחה. שופטים בערכאות נמוכות סירבו לעיתים להכיר בבני זוג מאותו מין גם לאחר התפתחויות אלו, ועדיין קיים חוסר-שוויון ברמת החקיקה בכל הנוגע לנגישות למוסד הנישואין ולזכויות שעדיין קשורות במוסד זה וכן למוסדות הקשורים להורות כמו פונדקאות ואימוץ. בהשוואה למדינות אחרות, ההכרה הקיימת היא רחבה באופן יחסי, ועם זאת בנושאים כגון דיני ירושה, אימוץ, אזרחות, ביטוח לאומי, משכנתאות, מיסוי מקרקעין ועוד, לא קיימת בחקיקה התייחסות לזוגיות להט"בית, וכתוצאה מכך נדרשת פנייה לבתי משפט במקרים רבים.

בהתייחס לאוכלוסייה הטרנסית, מסייעת מדינת ישראל בתהליך שינוי מין. סיוע זה מתבטא במימון חלקי של ניתוח לשינוי מין ושל טיפולים אחרים הניתנים על ידי קופות החולים. נוהל לשינוי המין בישראל קיים משנת 1986 וניתוחים לשינוי מין יכולים להתבצע במרכז הרפואי שיבא (תל השומר) בלבד, ורק מעל גיל 21 ולאחר תקופת המתנה של שנתיים. בעקבות ביקורת שנמתחה על הנוהל על ידי ארגון רופאים לזכויות אדם, הוקמה בשנת 2008 ועדה לבחינה מחודשת שלו. לפי נהלי משרד הפנים, שינוי סעיף רישום המין בתעודת הזהות ייעשה רק על סמך תעודה רפואית שאושרה על ידי משרד הבריאות, ויתאפשר רק לטרנסים שעברו ניתוח מלא לשינוי מין.

"נקודות מפתח בהיסטוריה הלהט"בית בישראל", ויקיפדיה גרוס, א. (2013),

ניתן לבחון את סוגיית ההתפתחות בשדה המשפטי על רקע הבנה של הכוחות הפוליטיים הפועלים בישראל. יש הטוענים שפיתוח ההגנה וההכרה החלקית בזוגיות הומוסקסואלית היו אפשריים בראשית הדרך משום שתמיכה פוליטית בזכויות אלה לא חייבה שינוי עמוק באופי המסורתי יחסית של החברה הישראלית או בנורמות ההטרוסקסואליות הדומיננטיות בחברה, ובפרט במרכזיותו של מוסד המשפחה. עוד ניתן לטעון שההישגים המשפטיים בתחילת הדרך עברו ללא התנגדות הגורמים הדתיים והשמרניים בכנסת ובממשלה (שלא רק שלא התנגדו לביטלו של האיסור על משכב זכר, אלא היו בהם שאף תמכו בביטולו בשנות ה-80), משום שאלה קיוו למנוע את התקיימותו של שיח ציבורי אודות הומוסקסואליות והניחו כי תמיכתם תמנע את התעוררותו של דיון זה ואת התפתחותו של לובי גאה. במובנים אלה, הטקטיקה הדיסקרטית בה השתמשו יוזמי החוק, שירתה את חברי הכנסת השמרניים שרצו להשתיק דיון זה. ועם זאת, ההנחה שעמדה בבסיס תקווה זו, כך נדמה, לא התממשה, והחל מסוף שנות ה-80 פעילותם של פרטים וארגונים להט"בים זכו לחשיפה גוברת. כמו כן, נטען, כי בשנות ה-80 הדרישה המרכזית של הקהילה הגאה הייתה שהחוק לא יתערב בחיי המין של חברי הקהילה, ואילו בשנות ה-90 הדרישות הלכו ונעשו רדיקליות יותר וכללו הכרה בזוגיות להט"בית[68].

דו"ח של מרכז מולד להתחדשות הדמוקרטיה שבוחן את פעילותה של הכנסת ה-19[69] קובע כי "בחינה מדוקדקת של כלל ההצעות שהונחו על שולחן הכנסת מוכיחה כי מעבר לרעש הציבורי הגדול שהן עוררו, רוב הצעות החוק סוכלו, נתקעו או נקברו כליל. למעשה, מאז הבחירות הקודמות אישרה הכנסת אך ורק חוק להט"בי אחד - חוק שהגיע דווקא מספסלי האופוזיציה. בינתיים, המהפכה המיוחלת אפילו לא נראית באופק"[70].

לצד ההתפתחויות המרשימות בזכויות הלהט"ב בארץ, ראוי לציין כי קיימת ביקורת ביחס לעמדתה האוהדת של הממשלה ביחס לקהילה הלהט"בית, כמי שמנסה להתפאר בערכים ליברלים ולטשטש באמצעות כך ביקורת על הכיבוש ועל היחס למיעוטים אחרים. כמו כן, עולה ביקורת כנגד ארגוני הלהט"ב כמי שמשתפים פעולה עם עמדת הממשלה, ואינם משמיעים ביקורת כנגד פעולות הממשלה כאשר הדבר אינו נוגע לאינטרסים שלהם[71].

---

[68] הראל, א. (2002), עמ' 12

[69] דו"ח של מרכז מולד להתחדשות הדמוקרטיה שבוחן את פעילותה של הכנסת ה-19 (2015)

[70] לוי, י. ושלזינגר, ל. (2015), עמ' 1

[71] Franke K, (2012), Dating the State: The Moral Hazards of Winning Gay Rights, Colombia Human Rights Law Review, 44(1)
" למען זכויות הלהט"בים. היהודים", העוקץ, 2014, קישור קצר [הוצא ב 15.4.2018]